

ОПШТИНА БУЈАНОВАЦ

ЈУГОСЛОВЕНСКИ ИНСТИТУТ ЗА УРБАНИЗАМ И СТАНОВАЊЕ

ПРОСТОРНИ ПЛАН ОПШТИНЕ БУЈАНОВАЦ

Београд – Бујановац, 2011. год.

Наручилац плана: Општина Бујановац
Ј.П. Дирекција за изградњу Бујановац
Председник Општине: Шаип Камбери

Обрађивач плана: Југословенски институт за урбанизам и становање
ЈУГИНУС А.Д.
Београд, Андрићев венац бр. 2/II
Директор: Ивана Марковић, дипл. инж. грађ.

Руководилац израде плана:

Мр Александар Вучићевић, дипл. просторни планер, одговорни планер

Чланови радног тима:

Мр Александар Вучићевић, дипл. просторни планер, одговорни планер
MSc Душан Шљиванчанин, дипл. просторни планер
Др Вероника Вујошевић, дипл. економиста

Др Марина Тодоровић, дипл. географ

Мр Гвозден Милошевић, дипл. инж. електротехн.

Драгана Курбалија, дипл. просторни планер

Драгана Илић, дипл. инж. саобр.

Душан Алексић, дипл. инж. арх., одговорни пројектант, одговорни урбаниста

Дубравка Павловић, дипл. просторни планер, одговорни планер, одговорни урбаниста

Весна Лимић, дипл. инж. арх., одговорни урбаниста, одговорни пројектант

Ивана Марковић, дипл. инж. грађ., одговорни урбаниста, одговорни пројектант

Мирјана Пантић, дипл. инж. саобр., одговорни пројектант

Никола Ристић, дипл. инж. саобр., одговорни пројектант

Марин Крешић, дипл. инж. арх., одговорни планер, одговорни урбаниста

Саша Чуданов, дипл. инж. арх., одговорни урбаниста, одговорни пројектант

Надежда Коругић, арх. техн.

Јелена Игњатовић, дипл. инж. арх.

MSc Марија Дробњаковић, дипл. просторни планер

Светлана Драгић, дипл. инж. арх.

Слађан Живоиновић, дипл. просторни планер

Влада Потпаревић, дипл. инж. грађ.

Радован Јовановић, дипл. инж. телекомуникација

Консултанти испред општине Бујановац:

Горан Јовић, инж. грађ.

Фазила Аземовић, дипл. инж. арх.

Благоје Хаџибошковић, геометар

Дурсан Селими, дипл. инж. саобр.

Ружица Анђелковић, дипл. инж. пољ.

Бојкица Стојановић, дипл. инж. арх.

Ћани Салихи, дипл. инж. арх.

Реуф Бајрами, дипл. инж. арх.

Гафур Асани, бачелор арх.

САДРЖАЈ

ТЕКСТУАЛНИ ДЕО

УВОДНЕ НАПОМЕНЕ	1
I ПОЛАЗНЕ ОСНОВЕ	3
1. Обухват и опис граница подручја Просторног плана	3
2. Скраћени приказ и оцена постојећег стања	5
3. Циљеви, принципи и концепција просторног развоја	22
4. Регионални аспект и функционалне везе планског подручја	27
5. Графички прилози усвојеног Концепта плана	30
II ПЛАНСКА РЕШЕЊА ПРОСТОРНОГ РАЗВОЈА	31
1. Коришћење и основна намена простора	31
2. Заштита, уређење, коришћење и развој природних система и ресурса	35
3. Просторни развој и дистрибуција становништва, мреже насеља и јавних служби	37
4. Просторни развој, дистрибуција и организација привредних делатности и туризма	44
5. Просторни развој саобраћаја и инфраструктурних система и повезивање са регионалним инфраструктурним мрежама	49
6. Заштита животне средине, природних и културних добара	67
III ПРОПОЗИЦИЈЕ ПРОСТОРНОГ РАЗВОЈА	80
1. Правила уређења и грађења за делове територија за која није предвиђена израда урбанистичког плана	80
2. Смернице за израду планске документације за подручје Плана	131
3. Приоритетна планска решења и мере за равномерни територијални развој	131
4. Учесници у имплементацији Просторног плана	133
5. Мере и инструменти за имплементацију Просторног плана	134

ГРАФИЧКИ ДЕО

Реферална карта бр.1 – Намена простора	
Реферална карта бр.2 – Мрежа насеља и инфраструктурни системи	
Реферална карта бр.3 – Туризам и заштита простора	
Реферална карта бр.4 – Карта спровођења	
Шематски прикази уређења насељених места за која није предвиђена израда урбанистичког плана	

На основу члана 35. став 6. Закона о планирању и изградњи ("Службени гласник РС", бр. 72/09, 81/09, 64/10 и 24/11), Скупштина општине Бујановац, на седници одржаној дана _____ године, донела је

ПРОСТОРНИ ПЛАН ОПШТИНЕ БУЈАНОВАЦ

УВОДНЕ НАПОМЕНЕ

Просторни план општине Бујановац (у даљем тексту: Просторни план) ради се на основу Одлуке о изради Просторног плана општине Бујановац („Службени лист града Лесковца“, бр. 16/09 од 18.9.2009. год.). Просторни план је припремио ЈУГИНУС А.Д. из Београда.

Концепт плана, као прву фазу у изради Просторног плана разматрала је (обавила стручну контролу) и верификовала Комисија за планове општине Бујановац на седници од 18.11.2010. године. **Нацрт плана** разматрала је (обавила стручну контролу) и верификовала Комисија за планове општине Бујановац на седници од 25.1.2011. године.

Правни основ израде Просторног плана општине Бујановац (у даљем тексту: Просторни план Општине) се огледа у члану 19. и 20. Закона о планирању и изградњи ("Службени гласник РС", бр. 72/09, 81/09, 64/10 и 24/11) којим је прописано да се просторни јединице локалне самоуправе доноси за територију јединице локалне самоуправе и одређује смернице за развој делатности и намену простора, као и услове за одрживи и равномерни развој на територији јединице локалне самоуправе. Доношење Просторног плана је у надлежности Скупштине општине Бујановац.

Плански основ израде Просторног плана Општине представљају Просторни план Републике Србије ("Службени гласник РС", број 88/10), Регионални просторни план Јужног Поморавља ("Службени гласник РС", број 83/10) и Просторни план подручја инфраструктурног коридора Ниш – граница Републике Македоније ("Службени гласник РС", бр. 77/02).

Садржина Просторног плана општине је одређена чланом 20. Закона о планирању и изградњи ("Службени гласник РС", бр. 72/09, 81/09, 64/10 и 24/11) и члановима 6.-10. Правилника о садржини, начину и поступку израде планских докумената ("Службени гласник РС", бр. 31/10, 69/10 и 16/11), којим је прописано да просторни план садржи текстуални део и графички приказ. Графички приказ просторног плана општине представљају четири рефералне карте (у размери 1: 50 000) и шематски прикази уређења насеља за која није предвиђена израда урбанистичког плана.

Временски хоризонт Просторног плана Општине је 2021. година.

Поред наведеног правног основа, као **повод за израду Просторног плана** се издвајају потребе и обавезе за:

- даљом разрадом и имплементацијом планских решења дефинисаних:
- Просторним планом Републике Србије ("Службени гласник РС", број 88/10);

- Регионалним просторним планом Јужног Поморавља ("Службени гласник РС", број 83/10)
- Просторним планом подручја инфраструктурног коридора Ниш – граница Републике Македоније ("Сл. гласник РС", бр. 77/02);
као планских докумената вишег реда чија планска решења за подручје општине Бујановац је потребно да се даље разраде и примене кроз израду Просторног плана;
- планским усмеравањем ширења грађевинског земљишта, као и дефинисањем стратешког оквира за валоризацију положаја и улоге општине Бујановац у просторном развоју ширег региона;
- усаглашавањем локалних интереса са стратешким интересима Републике Србије у области водоснабдевања (водоакумулације „Прохор“ и „Кончуљ“), саобраћаја (Аутопут Е-75), туризма (близина туристичких подручја Власине и Крајишта), заштите природног и културног наслеђа (манастир Прохор Пчињски, археолошки локалитет „Кале“) и др.;
- израдом јединственог планског документа који ће представљати плански и правни основ за реализацију локалних интереса свих физичких и правних лица са подручја Општине;
- израдом планског документа који је могуће директно примењивати, првенствено по питању организације и уређења простора, као и изградње објеката у оним деловима Општине чији даљи просторни развој није потребно да се дефинише и усмерава кроз израду урбанистичких планова; и
- израдом развојног документа који уз уважавање основних европских принципа и начела просторног развоја, представља основ за привлачење и реализацију инвестиција из локалних, националних и европских фондова.

Просторним планом су разрађена начела просторног уређења, утврђени циљеви просторног развоја, организација, заштита и коришћење простора, као и други елементи значајни за просторни развој општине Бујановац.

Нацрт плана је припремљен на основу експертиза и студија за поједине области, услова и ставова надлежних институција, резултата спроведених анкета и интервјуа на терену, постојећих развојних докумената, планске (локални, регионални и национални) и друге документације, која се у целости или у одговарајућим деловима налази у Аналитичко-документационој основи Просторног плана.

I ПОЛАЗНЕ ОСНОВЕ

1. ОБУХВАТ И ОПИС ГРАНИЦА ПОДРУЧЈА ПРОСТОРНОГ ПЛАНА

Територија општине Бујановац се налази у крајњем јужном делу планинско-котлинског подручја Републике Србије, у области Врањско-Бујановачке котлине укљештене између Косовског (сливови Биначке Мораве и Црне Реке) и Јужног Поморавља (сливови Моравице, Јужне Мораве и Пчиње).

Обухват Просторног плана је простор Општине укупне површине од 461 km², на коме се налази 59 насеља (59 целих катастарских општина), 27 месних заједница и на коме живи 43302 становника по попису становништва 2002. године. Налази се између 42°18' и 42°39' северне географске ширине и 21°38' и 21°57' источне географске дужине. Према административној подели Републике Србије, Општина припада Пчињском управном округу, који формирају град Врање и општине Бујановац, Прешево, Трговиште, Босилеград, Сурдулица и Владичин Хан. Општина се граничи са градом Врањем (на северу и североистоку), и општинама Трговиште (истоку), Прешево (на југу), Косовска Каменица (на северозападу) и Гњилане (на западу), док граница Општине на југоистоку представља државну границу према БЈР Македонији (општина Куманово).

Граница Општине пружа се планинским венцима од Орлове Чуке (1276 m. н.в.) према југоистоку ка висовима Корубе и Криво Дрво, након којих заузима смер југа до виса Китка (1295 m. н.в.). Од виса Китка граница Општине мења правац, пратећи и даље планинске венце (развођа) и заузима смер југозапада све до Муховца и близине Муховске реке, када мењајући смер у југоисток, пратећи вододелницу Вртогошке и Брезничке реке, излази у јужноморавску долину. После преласка Јужне Мораве, код Српске Куће, граница наставља смером југоистока, пролазећи поред железничке станице Ристовац и насеља Кршевица. Ту се терен поново уздиже на више коте, заобилазећи са источне стране Кленике и Мало Буштрање када мења смер ка југу упућујући се према кањону реке Пчиње. Након преласка Пчиње, граница поново иде планинским венцима (вододелницама) посежући на Козјаку висину од 1284 m, где мења смер у југозапад све до виса Големе Уши (887 m), када нагло мења смер према северозападу прелазећи поново кањон Пчиње. По преласку Пчиње граница задржава северозападни смер све до врха Старачка кула (835 m) када заузима смер најпре југозапада, а затим смер запада упућујући се преко Свињишта и јужно од Биљаче излази на реку Моравицу. Након преласка Моравице граница општине иде у смеру севера пратећи ток реке све до Самољице када скреће према западу заобилазећи Летовицу, а онда у смеру северозапада, крећући се вододелницом обухвата насеље Добросин са западне стране и упућује се у смеру североистока ка Кончуљу и реци Биначка Морава. По преласку Кончуљске клисуре граница углавном заузима смер севера, заобилазећи Брезницу и Муховац са западне стране и наставља вододелницом која дели слив Царске и Зарбинске на једној и Десивојске реке на другој страни и долази до крајње северне тачке Општине, Орлова Чука.

Табела бр. 1: Површине катастарских општина, број насеља и број становника 2002. год.

	Насеља	Катастарске општине	Површина К.О. (у km ²)	Број становника
1.	Барањевац	Барањевац	7	316
2.	Биљача	Биљача	18	2036
3.	Богдановац	Богдановац	9	101

Просторни план општине Бујановац

4.	Божињевац	Божињевац 1 Божињевац 2	3	376
5.	Боровац	Боровац	8	166
6.	Братоселце	Братоселце	4	71
7.	Брезница	Брезница	20	1362
8.	Брњаре	Брњаре	6	114
9.	Бујановац	Бујановац	7	12011
10.	Буштрање	Буштрање	3	80
11.	Велики Трновац	Велики Трновац	18	6762
12.	Воганце	Воганце	5	51
13.	Врбан	Врбан	3	123
14.	Горње Ново Село	Горње Ново Село	7	437
15.	Грамада	Грамада	2	19
16.	Добросин	Добросин	9	747
17.	Доње Ново Село	Доње Ново Село	12	120
18.	Дрежница	Дрежница	2	86
19.	Ђорђевац	Ђорђевац	3	-
20.	Жбевац	Жбевац	11	804
21.	Жужељица	Жужељица	2	166
22.	Зарбинце	Зарбинце	18	652
23.	Јабланица	Јабланица	3	109
24.	Јастребац	Јастребац	2	19
25.	Карадник	Карадник	5	455
26.	Кленике	Кленике	1	268
27.	Клиновац	Клиновац	11	539
28.	Кончуљ	Кончуљ	14	1306
29.	Кошарно	Кошарно	5	105
30.	Кршевица	Кршевица	7	486
31.	Куштица	Куштица	5	175
32.	Левосоје	Левосоје	6	840
33.	Летовица	Летовица	9	1126
34.	Лопардинце	Лопардинце	13	825
35.	Лукарце	Лукарце	3	31
36.	Лучане	Лучане	9	1091
37.	Љиљанце	Љиљанце	11	535
38.	Мали Трновац	Велики Трновац	15	343
39.	Муховац	Муховац	7	570
40.	Неговац	Неговац	4	39
41.	Несалце	Несалце	15	1203
42.	Осларе	Осларе	12	904
43.	Претина	Претина	2	53
44.	Прибовце	Прибовце	8	348
45.	Равно Бучје	Равно Бучје	10	393
46.	Раковац	Раковац	10	977
47.	Русце	Русце	2	37
48.	Самољица	Самољица	7	893
49.	Света Петка	Света Петка	4	334
50.	Себрат	Себрат	10	105
51.	Сејаце	Сејаце	8	246
52.	Спанчевац	Спанчевац	8	533
53.	Српска Кућа	Српска Кућа	2	284
54.	Старац	Старац	26	260

55.	Сухарно	Сухарно	6	309
56.	Трејак	Трејак	8	255
57.	Турија	Турија	3	400
58.	Узово	Узово	6	10
59.	Чар	Чар	5	296
	Укупно		461	43302

2. СКРАЋЕНИ ПРИКАЗ И ОЦЕНА ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА

2.1. ПРИРОДНИ КОМПЛЕКС

Рељеф. Већи део територије Општине заступљен је брдско – планинским рељефом који се истиче у северном делу Општине. Нешто изразитији планински рељеф приметан је једино на територији која прелази на леву обалу Пчиње (северозападни масив Козјака). Преостали део Општине (подручје од реке Моравице па према истоку до Кленика и протока реке Пчиње) одликује се брдовитим рељефом са неколико истакнутих средњих висова (до 900 m.n.v.). Изразити део равничарских површина оличен је иницијалним делом Врањске котлине, а преостали део равничарског терена заступљен је у долинама река Моравице, Биначке Мораве, Пчиње, Брезничке и Трновачке реке, као и у мањим долинама многобројних сталних и повремених водотокова.

У погледу нагиба терена, доминантно је распрострањење повољних (до 10° нагиба - 51,5% укупне површине Општине) и условно повољних (од 10° до 20° нагиба - 33,2% укупне површине Општине) терена. Са аспекта експозиције терена, повољних терена највише има у Врањско – Бујановачкој котлини, у долини реке Моравице, као и на осталом подручју Општине у мањим површинама.

Геолошке карактеристике. Подручје Општине се налази на граници Родопске масе и Вардарске зоне и изграђено је од стена различитог порекла. Најзаступљенији су кристаласти шкриљци, гранити, седиментне стене, а присутне су и вулканске творевине. Распрострањење кристаластих шкриљаца доњег комплекса присутно је читавом површином Општине. Гранити су представљени присуством Бујановачког гранитног масива, који има доминантно распрострањење ван пружања Врањско – Бујановачке котлине. Од вулканских појава присутни су горњо - еоценски седименти и вулканити Пчиње, претежно у долини реке Кршевице и северном делу басена реке Пчиње. Седиментне творевине су заступљене у Криворечком басену на потезу од Муховца до Малог Трновца, и у троуглу између Бујановца, Трновца и Српске Куће. Алувијалне наслаге су развијене дуж већих речних токова, а највеће распрострањење достижу дуж токова Моравице и Јужне Мораве. Делувијалних наслага има код Муховца у долини Муховске реке и у долини Моравице код Биљаче.

Инжењерско – геолошке и сеизмолошке карактеристике. Издвајају се следеће врсте стена: магматске површинске стене (вулканити), магматске дубинске стене (плутонити), кристаласти шкриљци, флиш и флишолитне творевине, пелити и флувијални седименти. Најважнију улогу има алувијални нанос, јер је на њему изграђен град Бујановац са околним привредним објектима. При површини се налазе слабо консолидовани материјали, слабе носивости, који у комбинацији са плитком подземном водом од 0,3-0,8 м дају неповољне услове за фундаирање.

Подручје Општине се карактерише изразито високим нивоом сеизмичности. Територија Општине улази у три зоне основног степена опаженог интензитета сеизмичности по MCS скали са вредношћу основног степена од 7° и обухвата како подручје северно од линије Брезница – Муховац, тако и подручје Козјака лево од протока реке Пчиње. Друга зона представља територију са вредношћу основног степена од 8° и налази се ван долинско – котлинског дела Општине. Трећа зона обухвата оне делове Општине који леже у Врањско – Бујановачкој котлини и у долинама осталих већих водотокова. Вредност основног степена интензитета сеизмичности ових подручја износи 9° по MCS скали.

Педолошке карактеристике. Издвајају се следећи типови земљишта: рецентни алувијални наноси, делувијални наноси, смеђе земљиште, смоница, кисело смеђе и подзоласто земљиште. Највеће распрострањење имају кисела смеђа и подзоласта земљишта (62,8% од површине Општине). Ова земљишта се најчешће налазе под шумом (буква и храст), а као њивска земљишта добра су за производњу ражи и кромпира. Рецентни алувијални наноси други је тип земљишта по заступљености (16,7%), а лоцирани су у Врањско – Бујановачкој котлини и долинама реке Моравице, Биначке Мораве и Кршевице. Делувијална земљишта су продукт јаким ерозионим процеса, заузимају око 15% површине Општине, а заступљена су по ободу Врањско – Бујановачке котлине и дуж пружања долине реке Моравице. Распрострањење смеђег земљишта присутно је у горњем сливу реке Кршевице, односно око Кленика, као и североисточно од овог насеља према Врању. Смоница заузима око 2% површине Општине и заступљена је у северозападном делу Општине, тј. у долини Муховско – Брезничке реке.

Хидрографске карактеристике. Основни водоток Врањско – Бујановачке котлине је река Јужна Морава. Настаје спајањем Биначке Мораве и Прешевске Моравице код Бујановца. Протиче кроз целу котлину у правцу ЈЗ - СИ. У Врањско – Бујановачкој котлини, Јужна Морава је типична равничарска водоплавна река чије су обале, на појединим деловима, заштићене насипима. Режим Јужне Мораве врло је зависан од падавина и бујичног карактера притока.

Биначка Морава протиче западним делом Општине у дужини од око 15 km и притом прима неколико мањих притока и Тенторску реку као десну притоку. Ток Прешевске Моравице дуг је око 26 km, од чега на територији општине Бујановац око 16 km. У овом делу тока реке Моравице подземне воде су високе. Са подручја Кленике, према Ристовцу, тече Кршевичка река (бујичарског карактера), која се код Давидовца улива у Јужну Мораву. Дужина речног тока износи око 16 km. Трновачка река (која се узводно назива Брезничка, Муховска, а у изворишту Зарбинска река) извире испод Орлове Чуке (1275 m.n.v), при чему укупна дужина тока износи око 32 km. Река Пчиња пролази југоисточним делом Општине и представља главног реципијента за воде које се одливају у Егејско море.

На подручју Општине нема природних акумулација (језера), а вештачке се налазе на реци Пчињи (400 m од манастира Прохор Пчињски) и југоисточно од Бујановца према Божињевцу (спортско – рекреациона површина). Са аспекта извора, констатује се да су северни и јужни делови Општине изразито богатији са појављивањем подземне воде (слив Трновачке и реке Пчиње), а да средишњи, висински нижи, делови Општине оскудевају у извориштима подземних вода.

Термоминералне воде се појављују у већим количинама код насеља Раковца, око 3 km североисточно од Бујановца и насеља Левосоје, Божињевац, Жужељица и Љиљанце.

Термо – минерална вода у базену избија из каптажне цеви више извора у коме кључа. Капацитет извора је знатан, при чему је прилив воде већи од отицања, па је околни терен често плављен. У њему се ствара пелоид (хумусно блато), по којем се ово лечилиште назива и Бујановачким (Раковачким) блатом. Температура термалне воде износи 42°C.

Климатске карактеристике. Општину карактерише умерено континентална клима са преовлађујућим обележјима жупне климе. Подручје се одликује топлим, сувим и сунчаним летом са око 250-300 сати сијања сунца у току летњих месеци, и нешто хладнијим зимама. Просечна годишња температура ваздуха у Бујановцу износи 10,6°C, при чему седам месеци имају просечну температуру изнад 10 °C, док су остали месеци хладнији, са просечним температурама испод 10 °C. Годишњи ток релативне влажности указује да Бујановац има умерену влажност ваздуха чија просечна годишња вредност износи 77%. Преовлађујући ветрови у погледу снаге ветра долазе из смера североистока, севера, истока и северозапада, што је последица доминантног утицаја околних планина, превоја и речних усека који каналишу ветар у наведеним правцима. Јаки и олујни ветрови се ретко појављују у овом крају. Просечна годишња количина падавина на подручју Бујановца износи 646 mm. Највећа количина воденог талога излучује се у току пролећа и лета, са максимумом у јуну (68 mm), док се најмања количина падавина излучује у августу (42 mm).

Шуме, шумско земљиште и станишта дивљачи. На делувијалним, односно авијалним наносима Јужне Мораве и доњег тока њених притока налазимо фрагменте заједница врбе и тополе. Што се тиче шумских заједница на побрђу, на стрмим и еродираним теренима налази се заједница шуме сладуна и цера са грабићем. Доњи појас китњакових шума заузима шума китњака и цера. На ширем подручју налазимо и шуму китњака и граба. Шуме брдске букве заузимају горњи појас, али се налазе и на нижим надморским висинама на северним експозицијама и у увалама. Шумска управа Бујановац газдује са 9661,54 ha шума у државној својини.

Карактеристичне животињске врсте овог подручја су: куна златица, веверица, дивља мачка, вук, ласица, зец и дивља свиња (сисари); птице певачице и грабљивице; гуштери, змије и корњаче (гмизавци); сом, шаран, мрена, скобаљ, кркуша, клен, штука и бабушка (рибе).

Минералне сировине. Појаве метала откривене су на локалитету Несалца (калај и волфрам) и Биљаче (калај). Лежишта антимона су у близини насеља Брезница и Мали Трновац. Појаве и лежишта неметала односе се углавном на каолин (Жбевац), минерале пегматита (између Ослара и Левосоја и Боровац) и кварцне жице (Велики Трновац, Несалце). У Боровцу и Самољици се налазе лежишта руде кварцно-фелдспатског мусковита од које се прави фелдспат, лискун и кварцни песак у ДП „Фелдспат“ у Бујановцу. У коритима речних токова Јужне Мораве, Љиљанске реке, Кршевичке и реке Пчиње врши се неконтролисана експлоатација песка и шљунка која у великој мери угрожава екосистем река и деградира околно пољопривредно земљиште.

2.2. ДРУШТВЕНИ КОМПЛЕКС

Становништво. Број становника Општине је према попису из 2002. године износио 43302 становника, међу којима се према демографској величини издвајају следећа насеља: Бујановац (12011 ст.), Велики Трновац (6762 ст.), Биљача (2036 ст.), Брезница (1362 ст.) и Кончуљ (1306 ст.). У периоду од 1948. до 1981. год., број становника је био у константном

порасту, док је у последњем међупописном периоду опао за око 8%, што се може тумачити и разликама у последњим методологијама пописа (2002. године број становника није обухватио и контингент становништва који је на привременом раду у иностранству – укупно 10183 становника).

Табела бр. 2: Упоредни преглед броја становника Општине у периоду 1948-2002.год.

	1948.	1953.	1961.	1971.	1981.	1991.	2002.
Бујановац	34 472	36 810	39 064	43 522	46 689	47 122	43 302

Полну структуру карактерише незнатно већа заступљеност мушког (51.10%) у односу на женско становништво (48.90%). Знатну заступљеност имају деца предшколског и школског узраста и младо становништво (учешће становништва до 34 година старости је 57.4%), тако да просечна старост становника на подручју Општине износи 32,2 године. Најбројније становништво је између 45 и 50 година старости (9.8%). Удео женског фертилног контингента у укупном становништву општине Бујановац износи 23.4%. Радни контингент учествује са 60.8% у укупном броју становника, док је удео од старијих од 65 година 9.9% од укупног броја становника Општине.

У образовној структури становништва (преко 15 година старости) 53.6% чине становници са завршеном потпуном или непотпуном основном школом, средњу школу је завршило 17.9% а јако мали проценат становника има више (1.7%) или високо (2.2%) образовање. Проценат неписменог становништва (5.68%) је већи у односу на просек Републике Србије. Када је у питању етничка структура становништва, више од половина становника Општине су Албанци (55%), док се од других етничких група издвајају Срби (34%) и Роми (9%).

Миграције становништва су доста заступљене. Када је реч о дневним мигрантима, најзаступљенији су они становници који раде у другом насељу исте општине (45.8%), а потом и у насељима других општина (15.7%). Ученици и студенти углавном се школују у другом насељу исте општине (24.3%), а мањим делом и у насељима других општина (9.9%).

Мрежа насеља. Мрежа насеља представља недовољно интегрисан, инертан и хијерархичан систем, кога чини 59 насеља (1 градско и 58 сеоских), са Бујановцем као општинским средиштем. У суштини, чини део субсистема мреже насеља Пчињског округа, са Врањем као центром округа и полом развоја.

Сагледавајући развојне процесе и просторно-функционалне односе међу насељима на подручју Општине се могу уочити две зоне:

- прва зона обухвата насеља у долинским појасевима Јужне Мораве, Биначке Мораве, Кршевичке и Муховско – Брезничке реке са одређеним популационим и другим створеним потенцијалима и могућностима за даљи развој; и
- друга зона обухвата насеља у брдско-планинском делу Општине (преко 800 m. н.в.) са израженим негативним тенденцијама механичког одлива становника, ниском комуналном и супраструктурном опремљеношћу, недовољном локалном економском базом, где је доминантно пољопривредно становништво (насеља у северном и југоисточном делу Општине: Ђорђевац, Прибовце, Сухарно, Горње Ново Село, Лукарце, Узово, Воганце, Јастребац, Русце, Мало Буштрање, Јастребац, Себрат, Сејаце, Старац и др.).

У односу на попис становништва 1991. године, становништво Општине просечно опада, при чему оно не представља карактеристично депопулацијско подручје, што потврђује константан пораст становништва Општине у периоду 1948 – 1991. године. Смањење броја становника Општине последица је пре свега њиховог механичког одлива (лица на привременом раду у иностранству), при чему многа насеља имају позитивне стопе природног прираштаја (посебно насеља са доминантним албанским становништвом – северни и северозападни део Општине). У општинском центру живи нешто више од $\frac{1}{4}$ становништва Општине (27%). Миграције радно активног становништва и ученика доминантно су усмерене према регионалном центру Врање, при чему становништво насеља северозападног и јужног дела Општине мигрира делимично и ка општинама Косовска Каменица, Гњилане и Прешево.

Анализом функционалне типологије насеља одређене на бази структуре активног становништва које обавља делатности у периоду 1971-2002. година, могу се уочити одређене промене у функционалним везама и односима међу насељима. Поред општинског центра, запажа се да је функцијска трансформација највише захватила насеља његове шире гравитационе зоне: Божињевац, Раковац, Лопардинце, Карадник, Левосоје, Осларе, Жбевац, Жужељица, Љиљанце, као и насеља у долини Кршевичке реке: Кршевица, Клиновац, Кленике и Света Петка. Према функционалној типологији, данас је највише заступљен аграрни тип насеља, у коме је становништво доминантно запослено у примарном сектору делатности (58% насеља).

Јавне службе. На подручју Општине постоје бројни објекти јавних служби. Од *школских објеката*, заступљене су осмозразредне основне школе са истуреним одељењима у следећим насељима: Бујановац (2 основне школе), Велики Трновац, Биљача, Брезница, Муховац, Левосоје, Лучане, Несалце, Добросин, Летовица, Самољица, Жбевац и Кленике. Четвороразредне основне школе се налазе у насељима: Зарбинце, Сухарно, Горње Ново Село, Равно Бучје, Чар, Карадник, Лопардинце, Раковац Српска Кућа, Мали Трновац, Кончуљ, Турија, Осларе, Врбан, Боровац, Богдановац, Љиљанце, Кошарно, Себрат, Спанчевац, Куштица, Трејак, Клиновац, Кршевица, Брњаре, Сејаце и Јабланица. Објекти *предшколског васпитања* се налазе у насељима Бујановац и Велики Трновац. У Бујановцу се налазе и 2 објекта *средњег образовања* (средња стручна школа „Свети Сава“ и гимназија „Сезаи Сурои“), Музичка школа, као и Висока школа за образовање васпитача из Гњилана.

Здравствена заштита је заступљена првенствено преко Дома здравља у Бујановцу, здравствених станица у насељима Кленике, Велики Трновац, Биљача и Муховац, као и здравствених амбуланти у насељима Спанчевац, Жбевац, Кончуљ, Несалце, Брезница, Љиљанце и Зарбинце. Примарна здравствена заштита у Општини је до сада било под контролом Медицинског центра Врање, а не локалне самоуправе, што је директно утицало и на квалитет рада здравствених установа. Због удаљености појединих насеља од општинског центра и лоше саобраћајне повезаности, становницима периферних сеоских насеља није омогућена квалитетна здравствена заштита.

Насеља Општине располажу развијеном мрежом спортско-рекреативних објеката и отворених спортских терена. Спортске активности у Бујановцу се одвијају највећим делом у оквиру Спортског центра „Младост“ који је се налази поред Трновачке реке, и поседује спортску халу, са гледалиштем за 1500 људи. Поред спортске хале налази се стадион за велики фудбал са гледалиштем за 1000 посетилаца. Наспрам стадиона и хале налазе се спортски терени средње школе и то: за кошарку, одбојку и мали фудбал. Поред

наведених спортских терена у Бујановцу изграђени су и терени у следећим месним заједницама: Велики Трновац, Жбевац, Лопардинце, Левосоје, Раковац, Жбевац и Лучане. У селу Велики Трновац изграђен је отворен олимпијски базен, а у Бујановцу се налази базен изграђен на бензинској пумпи „Агими“ на Ѓџиланском путу.

Од *објеката културе* у оквиру градског (општинског) центра налази се полифункционални Центар за културу „Вук Караџић“ који током године организује 4 традиционалне активности (Светосавска недеља, изложба ученика, културно лето у јулу месецу и дани Дома културе у новембру). Библиотека има два огранка у Великом Трновцу и Муховцу, са изгледима да се отворе нова истурена одељења у насељима Биљача и Кленике. У многим сеоским срединама у оквиру основних школа и омладинских организација, постоје и бројна културно – уметничка друштва.

Установе социјалне заштите заступљене су преко Центра за социјални рад у Бујановцу, чије услуге користи око 3500 социјално угрожених лица са подручја Општине.

2.3. ПРИВРЕДА

Пољопривреда. Према расположивим подацима, 2006. године Општина је имала 26656 хектара пољопривредних површина, што је 57,78% укупне посматране територије. Најплодније површине смештене су у долини Јужне Мораве и њених саставница, али је то простор који је најпогоднији за обављање свих активности, па су исте делимично заузеле изграђеним објектима и комуникацијама. Удео пољопривредног у укупном земљишту опао је са 64,6% 1964. године на 57,78% 2006. године.

Што се тиче квалитета земљишта, заступљена су земљишта од друге до седме катастарске класе. У долинском појасу преовлађују друга и трећа класа, док већи део територије, махом брдско-планинског карактера, покривају пета, шеста и седма класа. Стога, најповољније земљиште за аграрну производњу лоцирано је у долини река, које је најквалитетније и најплодније и где и јесу лоциране њиве и вртови па су пољопривредници оријентисани на ратарску и повртарску производњу, док земљиште на брдско-планинском терену је лошијег квалитета и у деловима који нису пошумљени могу бити повољни за воћарство, али свакако за сточарство.

Ратарство на посматраном простору има дугу традицију. Оранице и баште су лоциране у долинском појасу, до висине од 500 m, на површини од 13830 ha. Њиве су распрострањене у атарима насеља Лопардинце, Карадник, Српска Кућа, Раковац, Крушевица, Жбевац, В. Трновац, Турија, Осларе, Левосоје, али и у уском појасу у долини Прешевске Моравице у насељима Братоселце, Биљача, Неговац и Самољица. Од укупних ораничних површина највећи удео заузимају жита са 9002 ha, односно 69%. Некада су се гајила стрна жита, док је данашња производња оријентисана понајвише на кукуруз, с обзиром на плитко влажно тло и честа изливања река.

Повртарство је прилично значајан сегмент аграрне производње како на отвореним баштама, тако и рана производња у стакленицима и пластеницима. Најзначајније по производњи повртарског биља су насеља Раковац, Жбевац, Карадник, Српска Кућа, Осларе, Левосоје, Братоселце, док се од насеља из брдско-планинског појаса по производњи кромпира издвајају Прибовац, Сухарно, Горње Ново Село, Ђорђевац, Муховац по пасуљу, Кончуљ, Велики Трновац по бостану и др. Значајне површине под крмним биљем се налазе на влажној подлози у долини река. За аграрну производњу у општини Бујановац

велики значај има производња и гајење дувана, што је у директној повезаности са индустријским сектором. Тако, најчешће се може срести у брдским пределима и то у атарима насеља Летовица, Несалце, Врбан, Лучане, Кончуљ, Велики Трновац.

Воћарство и виноградарство на територији Општине јављају се углавном као споредна пољопривредна грана. Површине које заузимају воће и винова лоза су незнатне и износе свега 786 ха (2,95%) за воће, односно 233 ха (0,87%) за винограде. Значајнији воћњаци и виногради заступљени су у брдском појасу у атарима насеља Кончуљ, Добросин, Лопардице, Жбевац, Боровац, Летовица, Грамада, Неговац, Самољица и Биљача, али се у могу срести и у насељима Буштрање, Брњаре, Клиновац, Раковац и Крушевица. У последњој деценији број стабала јабуке и шљиве се смањило, али ни принос по стаблу или укупан није стаалан већ варира од године до године. С друге стране, број чокота винове лозе у односу на шездесете године прошлог века смањило се више од 10 пута, што нам говори о маргинализацији виноградарске, али и воћарске производње у општини.

С обзиром на релативно велику заступљеност пашњака и ливада у укупној структури пољопривредних површина, може се рећи да општина има релативно добре услове за развој *сточарске производње*, која би уз интензивирање нивоа производње и коришћења травног потенцијала представљала окосницу развоја општине. У периоду између два Пописа уочен је значајан пад сточног фонда: пад износи 32% говеда, 31% свиња, 60% оваца и 40% живине. Посебна пажња се придаје развоју сектора за производњу *млека и млечних прерађевина*. Што се тиче производње крављег млека, у општини Бујановац дневно се произведе око 6100 литара, док су потенцијали знатно већи и процењују се на око 15000 литара. Општина располаже великим шумским и ливадским површинама које су погодне за развој *пчеларства*. Међутим, ни овај потенцијал није у потпуности искориштен. Тренутно се на овом простору налази само неколико сталних фарми пчела, као нпр. у атарима насеља Грамада, Врбан, Лучане, Кленике, Прохор Пчињски и излетничко насеље Кисела вода.

Лов и риболов. Регистровано је ловачко удружење "Голуб" које газдује ловним површинама на подручју целе Општине. Ловачко удружење "Голуб" броји око 500 чланова распоређених у две ловачке секције: Бујановац и Кленике. Од крупне дивљачи, у овом ловишту, присутна је срна и дивља свиња; а од ситне дивљачи зец, фазан, јаребица, препелица, голубови и грлице и др. Главне ловне врсте су: дивља свиња, зец и пољска јаребица. Ловачко удружење је ранијих година, из свог фонда гајене дивљачи, организовало туристички лов на пољску јаребицу, а данас постоје услови за лов на дивље свиње.

Риболов је организован у оквиру Спортско - риболовачког друштва "Моравица". Друштво броји 150 чланова. Друштву припадају следеће воде: Јужна Морава од Кончуља до Ристовца, река Пчиња са акумулационим језером; као и језера, Бујановачко и Буштрањско. У састав рибљег фонда од речних риба улазе: сом, клен, шаран, мрена, скобаљ и штука; а од језерских: сом, шаран, бабушка, греч, клен и скобаљ. По тежинском улову преовладавају сом, шаран, мрена, клен и скобаљ. Наведени подаци указују да постоји рибљи фонд интересантан за спортски риболов.

Економско - привредне карактеристике. Општина Бујановац припада Пчињском округу, где је од 7 општина 5 неразвијено међу којима је и бујановачка. Заједно са Босилеградом, Прешевом и Трговиштем, спада у изразито неразвијене Општине. Дугогодишње заостајање за просечним развојем Републике најбоље илуструју следећи подаци:

запосленост (на 1000 становника) је од 60% до 40% нижа, док је незапосленост (на 1000 становника) чак преко 55% виша од просечне. Поред тога, удео запослених у укупном становништву је испод 21% што је у односу на републички просек далеко неповољније стање. Велики проблем запошљавања на планском подручју илуструју и подаци да од укупног броја незапослених око 83% су лица која први пут траже запослење, док је на нивоу Републике њихов удео 48,6%. Такође, удео незапослених без квалификација који траже посао износи 65%, а на нивоу републичког просека је 37,2%. Други битан податак о достигнутом нивоу развијености је доходак по становнику. У анализираном периоду се стање погоршавало, с обзиром да је доходак по становнику 2001. године био 55% а 2005. године за 72% нижи од просечног у Републици.

Највећи број *индустријских капацитета* налази се у општинском центру Бујановцу, лоцираних у индустријској зони источно од градског подручја, а затим и у атару села Раковац (3 фабрике напитака: „Хеба“, „Бивода“ и „Врело“). Поједина мала предузећа и погони се налазе и у другим насељима. Индустријски капацитети (око 35) припадају прехранбеној, дуванској, гумарској, текстилној, металској грани и производњи грађевинског материјала. Ради се о носиоцима привредног развоја овог подручја као што су „Хеба“ (производња минералне воде, безалкохолних пића и др.), „Врело“ (производња минералне воде и здраве хране), Дуванска индустрија Бујановац, „Гумопластика“, „Светлост“ (фабрика акумулатора која тренутно не ради), „Мегал“ (производња котлова за централно грејање и др.), „Алатница“ (производња алата), „Интеграл“ (индустрија грађевинског материјала и грађевинарство), „Фелдспат“ (производња фелдспата и кварца, лискуна и др.), у саставу холдинг компаније Симпо фабрике душека, кожных гарнитура, „Симпо-пен“ (производња сунђера), „Слимфин“ (производња синтетичке вате), намештаја од ратана и регенерата, „Симан“ (ручно чворованих тепиха од коже – тренутно не ради), као и конфекција „Бујановац“ и предузеће „Ентеријер“ која се бави производњом и пружањем услуга. Поред наведених предузећа, прерађивачком делатношћу се баве и „Агро адриа“ (прерада меса) и „Развитак“ (прерада млека).

Производни капацитети се налазе у још свега неколико насеља (Раковац, Биљача, Велики Трновац, Жбевац, Карадник, Кршевица и Св. Петка). У приградском насељу Раковац су самосталне фабрике минералне воде „Хеба“ и „Бивода“, млин „Жито мељ“ и машинско-метални сервис „Универзал ремонт“. У насељу Биљача се налази погон металске индустрије у саставу „Мегала“ из Бујановца и запошљава 40 радника. У насељу Велики Трновац се налази топионица олова (не ради), у саставу „Светлост“ из Бујановца. У атару насеља се налази напуштени рудник антимона. У насељу Жбевац је фабрика напoлитанки и бомбона „Кондива“, у саставу холдинг компаније „Симпо“ из Врања. У насељу Карадник се налази циглана, а у објекту „Интеграла“ из Бујановца ради компанија „АВI-COM“ из Самољице. У насељу Кршевица се налази фабрика за прераду полиуретанске пене и израду јастучића „Петровић“, која послује у саставу холдинг компаније „Симпо“ из Врања. У насељу Св.Петка је лоцирана мања фабрика за производњу пластичних делова обуће која послује у саставу „Гумопластике“ из Бујановца. Значајнији занатски центри на подручју општине су Велики Трновац (пекара, берберница, столарска, ковачка, стаклорезачка, лимарска и аутомеханичарска радња), Раковац, где се налази машинско метални сервис, Кленике (пекара, столарска, кројачка и друге занатске радње) и Лучане (столарска и лимарска радња).

Туризам. Постојећи смештајни капацитети могу се груписати у четири целине: град Бујановац, Бујановачка Бања (насеље Раковац), Конаци манастира Прохор Пчињски и смештај у сеоским домаћинствима.

Табела бр.3: Смештајни капацитети на подручју Општине

Р.б	Назив објекта	Локација	Врста	Категорија
1.	Спец.болница Буј. бања	Раковац	Хотел	Б
2.	Конак Св. Прохор Пчињски	Јабланица	Конак	Б
3.	Мотел „Бујановац“	Бујановац	Мотел	Ц
4.	„Розафа“	Бујановац	Прив.	II кат.
5.	„Мађар турс“	Бујановац	Прив.	I кат.
6.	Миленијум	Биљача	мотел	II кат.
7.	„Калаја“	Самољица	Прив.	I кат.
8.	Куће за одмор - Бујановац	Бујановац	Собе	II кат.
9.	Куће за одмор - Буј. Бања	Раковац	Собе	II кат.
10.	Куће за одмор - село Јабланица	Јабланица	Собе	II кат.
11.	Куће за одмор - село Божињевац	Божињевац	Собе	II кат.
12.	Куће за одмор - село Жбевац	Жбевац	Собе	II кат.

Општина тренутно располаже са 728 лежајева распоређених у 42 објекта са укупно 315 смештајних јединица. Иако је број лежајева повећан у последње 3 године он је и даље недовољан. Такође, категорија смештајних објекта показује да не постоје смештајни капацитети високе категорије због чега је неопходно планирати изградњу хотела са 4 и 5 звездица. Објекат на територији Општине са највећим бројем смештајних јединица и лежајева представља хотел у Бујановачкој Бањи.

Дистрибуција смештајних капацитета показује да се највећи број лежајева како у хотелима тако и у приватним кућама налази у Бујановачкој Бањи (60,44%) и селу Јабланици 20,74%. Остали капацитети распоређени су у Бујановцу (7%) и сеоским насељима у близини Бујановачке Бање и дуж саобраћајног коридора (11,82%).

Објекти који се користе у сврху туризма и представљају туристичку супраструктуру су:

- конференцијска сала у оквиру СРБ „Бујановац“ у Бујановачкој Бањи;
- конференцијска сала са 100 места у оквиру Конака манастира Св. Прохор Пчињски;
- конференцијска сала у оквиру хотела „Калаја“ у Бујановцу;
- галерија и изложбени простор у оквиру Конака манастира Св. Прохор Пчињски;
- библиотека у Бујановцу и одељењима у сеоским насељима са укупно око 80.000 књига;
- зграда комитета (музеј) у Бујановцу; и
- Дом културе у Бујановцу.

Број гостију у Специјалној болници за рехабилитацију у константном је опадању од 2005.године до данас. У истом смеру креће се и број остварених ноћења у наведеном периоду. У периоду од јуна до октобра бележи се највећа посета и највећи број ноћења. Приватни смештај бележи изразиту сезоналност у периоду од јуна до септембра када су и временске прилике најповољније. Развој инфраструктуре и садржаја као што су бициклистичке стазе, пешачке стазе итд., али и едукација и обука становништва за потребе туризма, продужила би туристичку сезону на период од почетка пролећа до краја јесени.

2.4. ИНФРАСТРУКТУРНИ СИСТЕМИ

Саобраћајна инфраструктура. Веза са окружењем се остварује преко друмских саобраћајница и железничком пругом. Са путном мрежом у Републици Општина је повезана преко државних путева I и II реда и то државним путевима I реда бр. 1 и 25.3 и државним путевима II реда бр. 125, 125а, 125б и 214. Саобраћајни положај се може оценити као повољан јер територијом Општине пролази државни пут I реда бр.1 (аутопут Е-75) који припада Коридору 10, као и железничка пруга Београд - Младеновац - Ниш - Прешево - државна граница (Табановце). За Бујановац је од значаја и близина државних прелаза као што су прелаз Прешево (26 km) и прелаз Прохор Пчињски (32 km). Удаљеност Бујановца од Београда износи 360 km, од Ниша 136 km, а од Приштине 105 km.

Окосницу *друмског саобраћаја* чине државни путеви:

- државни пут I реда бр.1 (Врање – Бујановац – Прешево) пружа се у смеру североисток-југ од Врања ка граници са БЈР Македонијом. На територији Општине пролази дужином од 19 km трасом Давидовац (општина Врање) – Бујановац - Букуревац (општина Прешево). Једним делом у дужини од 10 km од Левосоја до границе са општином Прешево је пун профил аутопута, док је од Левосоја до границе општине ка Давидовцу профил пута са једном траком по смеру. Код Бујановца се укршта са државним путем I реда бр. 25.3 и државним путем II реда бр.125б. Просечна ширина асфалтног коловоза износи 7,5 m.
- државни пут I реда бр.25.3 (Бујановац – граница општине ка Гњилану) пружа се у смеру исток – запад од Бујановца ка општини Косовска Каменица. На територији општине пролази дужином од 14 km. Код Бујановца се укршта са државним путем I реда бр. 1 и државним путем II реда бр.125б. Просечна ширина асфалтног коловоза износи 6 m.
- државни пут II реда бр.125 (Граница општине (Ристовац) – Кленике – граница општине ка Трговишту) пружа се у смеру северозапад – југоисток. На територији Општине пролази дужином од 16 km. Код Кленика се укршта државним путем II реда бр.125а. Просечна ширина асфалтног коловоза износи 6 m.
- државни пут II реда бр.125а (Кленике - манастир Прохор Пчињски – граница са БЈР Македонијом) пружа се у смеру северозапад – југоисток. На територији општине пролази дужином од 13,5 km. Код Кленика се укршта државним путем II реда бр.125. Просечна ширина асфалтног коловоза износи 5,5 m.
- државни пут II реда бр.125б (Бујановац – Муховац – Зарбинце) пружа се у смеру север – југ. На територији Општине пролази дужином од 24 km. Пут је у веома лошем стању и свега је у дужини од 9 km проходан. Пут је са асфалтним коловозним застором у дужини од свега 3,5 km, док је са земљаним застором у дужини од 20,5 km. Код Бујановца се укршта државним путевима I реда бр.1 и 25.3 и државним путем II реда бр.214. Просечна ширина асфалтног и земљаног коловоза износи 4,5 – 6 m.
- државни пут II реда бр.214 (Давидовац – Бујановац – Левосоје – Букуревац) пружа се у смеру североисток-југ од Врања ка граници са БЈР Македонијом, паралелан је правац државном путу I реда бр.1. На територији општине пролази дужином од 19,5 km трасом Давидовац (општина Врање) – Бујановац - Букуревац (општина Прешево). Код Бујановца се укршта са државним путем II реда бр. 125б. Просечна ширина асфалтног коловоза износи 5,5 - 6 m.

Укупна дужина *општинских путева* износи око 194,2 km, од чега је само 104 km (53%) са савременим коловозом, док је преосталих 90,2 km са земљаним застором. Преостали путеви на територији Општине, који нису евидентирани овим планом, припадају мрежи *некатегорисаних путева* и чине је сеоски, пољски и шумски путеви. Државни путеви изведени са савременим коловозом у дужини од 85,5 km (80%), док је само 53% општинских путева са асфалтним застором.

Пријем и отпрема путника у приградском и међуградском јавном саобраћају обавља се преко две аутобуске станице у Бујановцу које се налазе на улазу у Бујановац, на Ђиљанском путу б.б. – „Кавим Јединство“ и Ђиљанским путу 2 – „Ниш Експрес“. Активне су следеће линије локалног саобраћаја: Бујановац – Биљача; Бујановац- Српска Кућа; В. Трновац – Бујановац – Летовица; Бујановац – Лопардинце; Бујановац – Жбевац – Кленике – Спанчевац.

На подручју Општине постоји следећа *железничка инфраструктура*:

- магистрална једноколосечна електрифицирана железничка пруга Е70/Е85: Београд Младеновац - Ниш - Прешево - државна граница - (Табановци), на дужини око 15 km (од km 365+878 до km 381+622), која је део међународног коридора 10. За Републику Србију ова пруга је важна као главна железничка осовина која повезује регион јужне Србије са Београдом.
- железничка станица Бујановац (km 373+692) налази се у насељу Божињевац, има три станична колосека, један манипулативни и један магацински колосек. Преко железничке станице остварује се превоз путника и робе.
- железничка станица Ристовац којој се обављају царински послови, под именом пограничне станице Прешево, код увоза, извоза и транзита међународних колских пошиљака.

Водопривредна инфраструктура. На територији Општине развијени су поједини делови планираног регионалног подсистема за водоснабдевање. За потребе града и неколико околних насеља која су прикључена на градски систем водоснабдевања избушено је, на левој обали Јужне Мораве, 15 бунара дубине од 27 до 40 m укупне издашности око 72 l/s. Такође избушено је и 5 бунара на десној обали Јужне Мораве тако да је укупни потенцијал постојећих изворишта градског система око 100 l/s. У просеку експлоатишу се количине од 60 до 80 l/s.

У већини месних заједница (сеоским насељима) изграђени су локални водоводи који се снабдевају из бушених или копаних бунара (Кленике - Дрежница - Св.Петка - Бараљевац, Жбевац, Лучане, Несалце, Спанчевац, Куштица, Прохор Пчињски и Бујановачка бања). Ови бунари су углавном у лошем стању услед неодговарајућег одржавања. Из већине бунара вода се директно пумпа у дистрибутивну мрежу.

Водоводни систем града и сеоски системи, под контролом ЈП “Комуналац“, снабдевају водом преко 27000 становника Општине чија је просечна потрошња око 3200 m³/дан. Такође овај систем водом снабдева и 18 већих привредних организација које просечно троше 4538 m³/дан.

Постојећа канализациона мрежа покрива само град Бујановац и Бујановачку Бању. Дужина изграђене канализационе мреже износи 29,5 km. Просечне количине отпадних вода из домаћинства и индустрије износе око 4250 m³/дан. Процена ЈП “Комуналац“ да је

на градску канализацију прикључено око 3300 домаћинстава. Посебан проблем представља недовољна изграђеност секундарне канализационе мреже у приградским насељима (В. Трновац, Раковац, Лопардинце) која су прикључена на градски систем водоснабдевања. Нажалост ни поједини делови града у којима је изграђена секундарна мрежа нису повезани на постојећу фекалну црпну станицу „Каракачка“ тако да иста није у функцији.

Изграђена канализациона мрежа је општег система тако да у кишним периодима долази до изливања отпадне воде у центру града. Отпадна вода из градске канализације, на основу извршених мерења надлежних институција, загађује реципијент Јужну Мораву и представља опасност за низводна насеља која користе воде Јужне Мораве. Проблем постоји и у Бујановачкој бањи где се отпадна вода испушта у канал који је у зони санитарне заштите изворишта минералне воде који се експлоатише.

Поред градског језгра канализациони системи изграђени су у селима Кленике и Св.Петка и делимично изграђени у насељима Велики Трновац, Биљача, Раковац и Несалце. Осим у ова два насеља, у осталим насељима која су прикључена на градски или на локалне водоводне системе не постоје канализациони системи, тако да се отпадне воде испуштају локално (у септичке јаме) често на нехигијенски начин.

Од водопривредних објеката, у оквиру речних система, изграђене су две мини акумулације „Кисела вода“ код Божињевца (за рекреацију и туризам) и „Прохор Пчињски“ (за рекреацију, туризам, али не и за производњу електричне енергије, за коју је првобитно изграђен).

Енергетска инфраструктура. Основна напојна мрежа општине је називног напона 110 KV и 35 KV и чине је далеководи:

- 110 KV Врање – Велики Трновац – Бујановац
- 110 KV Бујановац – Беривојце – Гњилане
- 110 KV Бујановац – Прешево
- 35 KV Врање – Бујановац – Велики Трновац

Главна напојна тачка односно главни извори напајања електричном енергијом за подручје општине је трансформаторска станица 110/35 KV, 2 x 31,5 MVA Бујановац; 110/10,5 KV, 15 MVA EVP Велики Трновац; 35/10 KV, 2 x 4 MVA Бујановац; 35/10 KV, 2 x 4 MVA „Светлост“. Губици електричне енергије на подручју општине оцењена је да износи 15%.Сматра се да губици електричне енергије треба да буду испод 10%.

Мрежа 110 KV је задовољавајућа. Трансформаторска станица 110/35 KV, 2x 31,5 MVA напаја се из правца Врања, Беривојца и Прешева, чиме је обезбеђена сигурност у напајању електричном енергијом. Мрежа 35 KV није довољно изграђена, јер је потребно изградити поред постојећих трафостаница 35/10 KV потребна изградња још у Кленикама и Биљачи. Овом изградњом би се побољшао рад мреже 10 KV на сеоском подручју. Мрежа 10 KV у граду је кабловска а на сеоском подручју ваздушна. Овакав начин рада ове мреже и даље ће се задржати али се мора одржавати и замењивати дотрајали елементи мреже којима је прошао рок употребе. Мрежа 0,4 KV углавном задовољава потребе потрошача, али све дотрајале делове мреже треба заменити новим.

Телекомуникациона инфраструктура. У области *фиксне телефоније*, на планском подручју укупно је укључено 4.781 телефона, што је 11,1 телефона на 100 становника. По овом критеријуму стање је веома лоше јер је број телефона 3 пута мањи од просека у Србији. По техничко-технолошком критеријуму стање је боље. Проценат дигитализације претплатника је 96%, а број двојника од 6%, што је знатно изнад просека.

Кроз територију општине пролази изграђени *магистрални оптички кабл* Ниш – Лесковац – Врање – граница Македоније. На овај кабл изграђени су приводи који су повезали телефонске централе у местима Велики Трновац, Биљача, Жужељица и Самољица на телефонску мрежу савременим средством, које обезбеђује даљи развој.

На подручју Општине налази се 17 постојећих базних станица *мобилне телефоније*, од чега Телекома-а 5, Тelenor-а 6 и VIP-а 6. Највећи део Општине је добро покривен мобилним сигналом. Постојећих 5 ТВ и 2 ФМ радио репетитора на задовољавајући начин покривају највећи део Општине у погледу *радиодифузних система*.

Што се тиче *поштанског саобраћаја*, тренутно су у раду поштанске јединице на укупно 5 локација: Бујановац, Биљача, Велики Трновац, Муховац и Кленике (8600 становника по поштанској јединици) са 14 шалтера што даје 3000 становника на један шалтер. Стање није задовољавајуће ни према критеријуму броја становника по поштанској јединици, односно шалтеру, као ни по просторном распореду, односно по удаљености поштанске јединице у односу на насеља.

Комунална инфраструктура. Организовано прикупљање, транспорт и депоновање комуналних отпадака врши ЈП „Комуналац“ из општинског центра Бујановца, и делимично из појединих сеоских насеља (покривено 5 насеља са око 25 000 становника). Отпад генерисан на подручју Општине одлаже се на градску депонију (подручје КО Раковац, у близини старог корита Јужне Мораве, локалитет „Брзац“), која не задовољава основне санитарно – техничке услове и стандарде (1500 m низводно од изворишта водоснабдевања Бујановца, 500 m од фабрика минералне воде и сокова „Бивода“ и „Хеба“). На подручју Општине постоји и већи број неуређених одлагалишта отпада, углавном лоцираних уз локалне саобраћајнице и у близини корита речних токова.

Зелене и сточне пијаце се налазе у општинском центру Бујановцу и насељима Биљача и Кленике. У осталим сеоским насељима не постоје зелене и сточне пијаце. Пијаце се у већој или мањој мери уређене према одговарајућим стандардима, али и даље постоји изражен проблем задовољавања основних хигијенских услова.

Гробља постоје у свим насељима и то су сеоска класично-архитектонско-традиционалног типа. У Бујановцу, Великом Трновцу и Биљачи постоје гробља на 3 различите локације. Већина гробља има проблем адекватног комуналног уређења.

2.5. ЗАШТИТА ПРОСТОРА

Заштита животне средине. Главни извори загађивања *ваздуха* су индивидуална ложишта домаћинства, саобраћај дуж државних путева I и II реда, шумски и пољски пожари на дивљим депонијама и поједини индустријски загађивачи („СИМПО“ – полиуретанска пена, ДИБ Бујановац, ДП Фелдспат, ПП Метал дизајн, ДП Гумопластика). Загађење ваздуха доминантно је на подручју општинског центра, што је доказано на

основу биолошких индикатора (лишајеви - показатељи чистоће ваздуха, налазе се на удаљености око 5 km од Бујановца).

Загађивање *површинских и подземних вода* последица је низа фактора, и то услед: упуштања непречишћених комуналних отпадних вода из насеља у природне реципијенте без одговарајућег третмана; неизграђености канализационе инфраструктуре, односно непрописно изграђених септичких јама.

Река Биначка Морава улива се на подручју Општине оптерећена комуналним отпадним водама са подручја општине Косовска Каменица, али последње мерење квалитета воде је вршено 1999. године. На излазу из Општине (профил „Ристовац“) РХМЗ једном месечно врши мерење квалитета воде реке Јужне Мораве. У току летњих месеци, вода има квалитет III класе бонитета, а тек у зимским месецима припада II класи бонитета. Река Пчиња припада I класи квалитета вода и на подручју Општине не представља реципијент отпадних вода. Извориште водоснабдевања градског подручја (у алувиону Јужне Мораве), као и изворишта термоминералне воде у Бујановачкој бањи немају дефинисане и проглашене зоне санитарне заштите, због чега постоји сталан ризик од њиховог угрожавања загађивачима.

Квалитет *земљишта* није угрожен у значајнијој мери, осим локалитета у насељима Боровац и Братоселце, где је земљиште угрожено осиромашеним уранијумом током бомбардовања. Значајнији извори загађивања земљишта су неуређене депоније и сметлишта комуналног отпада, односно објекти изграђени ван граница грађевинских рејона насеља, на пољопривредном земљишту високих бонитетних класа. У мањој мери, деградацији земљишта доприносе депозиција седиментних материја из ваздуха и саобраћајна фреквенција дуж државних путева I и II реда. У сеоским насељима значајан извор загађивања земљишта представљају септичке јаме и упојни бунари. Земљиште у околини бројних мањих водотокова је плављено у периоду поводња, али и угрожено ерозионим процесима.

Иако нема систематског праћења нивоа и учесталости буке, као и праћења утицаја на здравље људи, евидентно је одсуство значајнијих извора који кумулативно продукују акустично загађење. Евентуална прекорачења дозвољених нивоа буке краткотрајног су интензитета, и претежно се односе на буку пореклом од друмског саобраћаја дуж државног пута I реда Е-75 (део Бујановца у непосредној близини Аутопута и комплекс Бујановачке Бање).

Евакуација *чврстог отпада* и чишћење мањих депонија, тј. санација сметлишта не одвија се на задовољавајућем нивоу, а третман опасног отпада не врши се у складу са законском регулативом. Организовано прикупљање отпада и управљање депонијама на подручју Општине у надлежности је ЈП „Комуналац“ из Бујановца. Комунални и остали отпад одлаже се на општинску депонију североисточно од Бујановца (око 500 m ваздушне линије од Бујановца, површине око 3 ha). На подручју Општине постоји и већи број неуређених одлагалишта отпада, углавном лоцираних уз локалне саобраћајнице и у близини корита речних токова (Велики Трновац, Турија, Лучане, Биљача, Божињевац, Карадник, Кршевица, Левосоје, Лопардинце, Раковац, Самољица, Жужељица, Несалце, Љиљанце). Продукован отпад (комунални, медицински и индустријски) прикупља се у измешаном стању, без претходног поступка сепарације.

Подрује Општине је једно од најугроженијих у региону у погледу *ерозивних и бујичних процеса* (посебно у брдско – планинским деловима Општине где је заступљена ексцесивна и јака ерозија, најнеповољније стање је у сливу реке Пчиње). Јонизујуће зрачење није изражено у значајнијој мери, осим на локацијама у насељима Боровац и Братоселце које су контаминирани муницијом са осиромашеним уранијумом (остаци од бомбардовања 1999. године). Урађена је делимична деконтаминација наведених локација, при чему је процена да је само 10% муниције уклоњено са предметних локација. Основни проблем је мониторинг који још увек није успостављен, а биохемијски процеси су такви да осиромашени уранијум доспева у подземне воде и земљиште.

Заштита природних добара. Према условима Завода за заштиту природе Србије, на планском подручју налазе се следећа заштићена природна добра:

1. *Предео изузетних одлика „Долина Пчиње“* – заштићена Уредбом о заштити предела изузетних одлика долина Пчиње („Сл. гласник РС“, бр. 55/96 и 2/03). Наведеном Уредбом се део долине Пчиње, планине Козјак и планине Старац ставља под заштиту – као природно добро од великог значаја и сврстава у II категорију заштите. Долина Пчиње представља предео изузетних одлика чија се заштита рељефа планине Козјак и планине Старац, обале реке Пчиње, шумских састојина и ретких биљних и животињских врста обезбеђује у складу са наведеном Уредбом; и
2. *Простор око манастира Прохор Пчињски* – заштићен Одлуком о проглашењу манастира Прохор Пчињски за културно добро – споменик културе и стављању под заштиту његовог природног простора, бр. 633-2-СО Бујановац.

Поред тога, уочени су и објекти геонаслеђа са климатским специфичностима (коэффициент варијације падавина једнак или већи од 100% у било ком месецу), као и минералне воде области метаморфита (у Бујановачкој бањи и насељу Левосоје).

Заштита непокретних културних добара. На подручју Општине евидентирана су и заштићена бројна непокретна културна добра, од којих су од посебног значаја следећа:

1. *Манастир Св. Прохор Пчињски* заштићен је решењем Републичког завода за заштиту и научно проучавање споменика културе Републике Србије бр.942/50 од 23.9.1950. год. На основу Одлуке СРС бр.29 од 29.3.1979.год., утврђен је као споменик културе од изузетног значаја („Сл. гласник СРС, бр. 14/79); и
2. *Археолошки локалитети Кале – подграђе и Кале – акропољ* у Кршевици заштићени су Одлуком Владе Републике Србије бр. 633-1304/2009 од 5.3.2009.год. („Сл. гласник РС“, бр.37/09).

Богатство културне баштине огледа се и у великом броју евидентираних археолошких локалитета (укупно 180), верских објеката (православне цркве и џамије), гробља, кулtnих места (сеоски крстови, записи и текије), објеката народног градитељства и споменика из НОР-а (1941-1945 год.).

Коришћење и уређење простора од интереса за одбрану земље. На подручју Општине налазе се и војни комплекси и објекти уређења територије. Дуж административне границе са општинама Косовска Каменица и Ѓџилане у ширини од 5 km налази се зона контролисане градње у којој се налазе објекти и комплекси од значаја за одбрану земље. У границама Плана налази се војни комплекс „Југ“ (локација

„Цепотине“, у близини насеља Боровац) који има статус „посебне намене“, неопходан за функционисање Војске Србије и који се штити заштитном зоном потпуно забрањене градње од 500 m.

2.6. ОЦЕНА ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА (SWOT АНАЛИЗА)

На основу анализе основних потенцијала и ограничења развоја, сагледавања концепције просторног развоја Општине и трендова у окружењу, издвојене су основне снаге, слабости, могућности и претње будућем развоју Општине:

Табела бр.4: SWOT анализа

Снаге (постојеће):	Слабости (унутрашње):
Природни ресурси: а) пољопривредни земљишни фонд (преко 22600ha) са развијеним повртарством, производњом дувана, воћарством и сточарством, б) шуме које се простиру на око 17000ha, в) минерали (антимон, фелдспат) и неметали (каолин), г) водни (реке) са могућношћу развоја рибарства и наводњавања, д) термо минерални извори (32 регистрована) погодни за производњу минералне воде и сокова и развој бањског здравственог туризма, ђ) предеоне целине и релативно очувана животна средина, погодне за развој (рекреативног, сеоског и екотуризма, и др.) и производњу органске хране; Демографски и кадровски ресурси. Радноспособно и образовано становништво и стручни специјализовани кадар; Дугогодишња привредна традиција - у пољопривреди (повртарство, воћарство, сточарство) и индустрији (прехранбеној, дуванској, текстилној); Велики број регистрованих предузећа (око 800) и радњи (преко 570); Израђени привредни капацитети (Хеба, Врело, ДИБ - Дуванска индустрија) који настављају дугогодишњу традицију квалитетне производње и имају обезбеђен пласман; Индустријске зоне - у Бујановцу (источно од града) укупне површине око 60ha и мања у Раковцу; Формирани мањи радни центри – са индустријским, занатским и сервисним капацитетима: Бигача, Велики Трновац, Жбевац, Кленике, Кршевица, Левосоје, Осларе и Св. Петка; Туристички капацитети – Бујановачка Бања; Манастир Прохор Пчињски, Бујановачко језеро, хотелски и приватни смештајни капацитети и др.; Постојећи саобраћајни коридори – деоница Аутопута Е-75 Ниш – граница Републике Македоније и деоница коридора пруге Е – 85 Ниш – Прешево – граница са Македонијом; Израђена водоводна и енергетска инфраструктура;	Старење и одлазак млађег становништва са руралног подручја. Поред тога, мрежа насеља је разутјена (59) и уситњена (11 има мање од 100 а чак 33 насеља мање од 500 становника); Велика незапосленост - број незапослених (око 5200) је већи од броја запослених (испод 5000); Спора приватизација – већи број предузећа није још приватизован (ДИБ, Пролеће, Врело и др.); Недостатак финансијских средстава за улагања у привредни развој - модернизацију капацитета и тржишно прилагођавање, али и за благовремени откуп земљишта; Наглашене неуравнотежености у социо-економском развоју планске територије - средишњи део је знатно развијенији од северозападног и источног дела; Недостатак финансијских средстава за уређивање грађевинског земљишта (капитална улагања), што се посебно неповољно изражава на инфраструктурну опремљеност ванградског подручја; Неадекватно коришћење локалних потенцијала (саобраћајног, пољопривредних, шумских, туристичких, минералних) за повећање производње и прераде; Заостатак у изградњи пољопривредно услужних капацитета (недовољно развијена откупна мрежа, мали број сервиса и услуга, и др.), неразвијено задругарство, уситњеност пољопривредних газдинстава, и коришћење земљишта које није у складу са природним предиспозицијама и др.; Недовољна искоришћеност туристичког потенцијала, посебно за развој транзитног и сеоског туризма и неодговарајућа изграђеност туристичке инфра (путева) и супраструктуре (смештајних и пратећих капацитета); Инфраструктурни проблеми (саобраћајни, хидро - техничка инфраструктура, нарочито канализационе); посебно се истиче непоуздано водоснабдевање сеоских насеља из локалних изворишта; Проблеми животне средине са неорганизованим системом управљања отпадом, проблемом загађења водотокова, ерозионим процесима и др.; и

<i>Заштићена природна и непокретна културна добра</i> – као фактор развоја туризма; и <i>Спровођење политике заштите животне средине</i> –имплементацијом ЛЕАП документа.	<i>Недостатак средстава и инвестиција</i> у инфраструктурне објекте који утичу на побољшање стања животне средине.
Могућности (потенцијали развоја): <i>Побољшана саобраћајна приступачност и инфраструктурна опремљеност</i> - завршавањем Коридора 10 (путног, железничког, телекомуникационог и енергетског) и регионалне и локалне мреже, пружа услове за потпунију валоризацију потенцијала за развој: агрокомплекса, успешних привредних предузећа, МСП и активирање породичних фирми, транспорта и других саобраћајних услуга, посебно складиштења, туризма (транзитни, градски, манифестациони и др.), услужних и комуналних делатности и др.; <i>Земљиште у близини постојеће индустријске зоне, браунфилд локације и објекти као и земљиште у појасу коридора 10</i> - представљају један од најзначајнијих развојних ресурса; <i>Постојећи привредни и услужни капацитети</i>, од којих многи (прехранбени, дувански, текстилни, гумарски, метални и др.) и услужни имају услове за повећање производње и проширење асортимана роба и услуга; <i>Релативно очувана животна средина и природне погодности за развој пољопривреде</i> (посебно, повртарства, дувана, бостана, воћарства, сточарства, пчеларства, здраве хране и др.), што би уз развијеније задрugarство и бољу организацију откупа и складиштења омогућило повећање производње и прераде, и значило шансу за проширење тржишта, ново запошљавање и задржавање становништва, посебно на руралном подручју; <i>Шумски фонд и остала вегетација</i>, као и <i>богатство шумским плодовима, гљивама, лековитим биљем</i> пружају могућности и за развој малих дрвно-прерађивачких капацитета, сточарства и туризма, запошљавање руралног становништва на пословима откупа, сакупљања, сушења, паковања али и развоја малих прерађивачких капацитета; <i>Туристички потенцијал</i> – поред бањског, изградњом коридора 10 стварају се услови за интензивнији развој транзитног туризма; шуме и здрава животна средина су потенцијали за развој сеоског, ловног, излетничког и других видова туризма; природне вредности, антропогене вредности (цркве, манастири, археолошки локалитети, разноврсне манифестације и др.), као и спортско рекреативни комплекси допуњују понуду овог подручја;	Претње (развоју): <i>Проблем нерешавања имовине на локалном нивоу</i> - у сврху капитализације земљишта и других некретнина; <i>Спора имплементација</i> активне регионалне политике на обезбеђењу: комуникација (саобраћајних, телекомуникационих и др.); основних услуга (здравствених, образовних и др.); одговарајућих пореских закона и механизма који директно утичу на раст и подстицање запошљавања и „start-up“ бизниса; потребних институција; ефикасног правног система; тржишних услова посебно за формирање кластера и др.; <i>Инертност људског капацитета, депопулација</i> и старење у деловима планског подручја што би могло да угрози даљи развој; <i>Изостанак даљег унапређења пословног амбијента</i> на локалном нивоу (едукативна политика и рад на терену, обезбеђења „тренинг-а“, опремање грађевинског земљишта/локација, браунфилд локације, припремање земљишта за закуп уз олакшице, развој локалне инфраструктуре и др., чиме се угрожава конкурентност; <i>Неразвијеност инструмената контроле</i> у процесу (не)легалне изградње и пренамене пољопривредног земљишта у грађевинско; <i>Недовољна хоризонтална и вертикална координација</i> носиоца развоја на повезивању и формирању кластера (пољопривреда, прерада, туризам, саобраћај и транспорт, финансијске и услужне делатности) како на локалном, међуопштинском тако и регионалном нивоу; <i>Слабији кредитни рејтинг земље и локалне самоуправе</i> и смањен прилив страних директних инвестиција; <i>Проблем „знања“</i> и његове примене - застарела технологија, недовољно едукована радна снага, ниска информатичка писменост и знање страних језика; <i>Нерешавање питања стимулација и компензација</i> на подручјима на којима се успостављају различити режими заштите који могу представљати ограничавајући фактор развоју појединих локалних подручја; <i>Недовољно ефикасан систем</i> организације управљања, финансирања и мониторинга развоја, заштите и уређења простора.

<i>Водни и термоминерални ресурси.</i> На рекама (Пчиња, Морава) постоје могућности за изградњу мХЕ, а термоминерални извори би могли значајно да утичу на даљу промену привредне структуре с обзиром на могућност вишенаменског коришћења (туризам, производња минералне воде и сокова, пољопривреда, грејање и др.); <i>Радна снага</i> - преко 10000 лица се налази на привременом боравку и раду у иностранству, а који могу свој капитал, технологију и знање кроз конкретне програме да врате и донесу кући; <i>Програм „Прогрес“ ЕУ</i> намењен за подстицање развоја Јужне и Југозападне Србије до 2013.године. Део бесповратних средстава за побољшање управљања комуналним, социјалним, економским и физичким средствима намењен је општини Бујановац (17,5 мил. Е); <i>Развој јавног и приватног партнерства</i> – пружа могућности за формирање различитих модалитета сарадње, а што може бити од значаја за решавање наведених слабости, а може бити и од економског интереса за дијаспору; и <i>Кластерска сарадња на локалном и регионалном нивоу</i> – могућности заједничке усклађене развојне политике (индустрије, пољопривреде, туризма, финансијског сектора и др.), промотивних активности и заједничког наступа на тржишту, у циљу стварања Бујановачког брэнда.	
--	--

3. ЦИЉЕВИ, ПРИНЦИПИ И КОНЦЕПЦИЈА ПРОСТОРНОГ РАЗВОЈА

Општи циљ Просторног плана је дефинисање планског основа за организацију, уређење, коришћење и заштиту простора општине Бујановац, који треба да допринесе организованом активирању просторних потенцијала у складу са економским могућностима и сагласно принципима очувања животне средине.

Према основним карактеристикама простора општине Бујановац, као и на основу обавеза и смерница из планских докумената вишег реда, општи циљ Просторног плана је разрађен кроз неколико **специфичних посебних циљева**, и то:

- обезбеђење услова за равномерни просторни развој Општине, првенствено кроз планско стимулисање недовољно развијених делова;
- заустављање интензивних дневних миграција локалног становништва;
- стварање услова за формирање профитабилних привредно-радних зона, опремљених неопходном комуналном инфраструктуром ради подстицања унапређења локалне економије уз строго поштовање свих еколошких принципа;
- дефинисање планског оквира за усмеравање и контролисано ширење грађевинског земљишта;

- обезбеђење услова за уравнотежен развој на интрарегионалном нивоу и иницирање програма трансграничне сарадње са суседним подручјима у Републици Македонији;
- подстицање даљег развоја пољопривредне производње и побољшање социоекономских услова живљења становништва у руралним подручјима;
- заштита и одрживо коришћење природних и културно-историјских вредности уз развој бањског, излетничког, рекреативног, транзитног и сеоског туризма;
- развој недостајућих инфраструктурних система и модернизација објеката јавних служби, посебно у периферним насељима Општине;

Основни принципи просторног развоја се сагледавају кроз:

1. Коначну легализацију бесправно изграђених објеката под условом да нису на јавном земљишту, коридорима инфраструктуре и у проглашеним или планираним зонама заштите; и

2. Изградњу објеката компатибилних основним категоријама земљишта грађевинском, пољопривредном, водном и шумском земљишту, као и планираној намени простора уз максимално коришћење природних материјала и примену енергетске ефикасности, и то на:

- грађевинском земљишту се, поред стамбених објеката, дозвољава и изградња комерцијалних, привредних, јавних, инфраструктурних, образовних, здравствених итд., без обзира на ранг насеља у мрежи;
- пољопривредном земљишту се, поред стамбених објеката пољопривредних домаћинстава мањих од 200 m², дозвољава и изградња сушара, магацина садног материјала, објеката за спремиште, као и прераду пољопривредних производа, стаја, штала, објеката за узгој пернатих животиња, крзнаша, виноградарских објеката и тсл.;
- шумском земљишту се дозвољава изградња ловачког дома, објеката за спорт и рекреацију у природи, свих врста објеката за узгој и прикупљање шумских плодова, објеката за заштиту шуме, прераду дрвета и др.; и
- водном земљишту се дозвољава изградња објеката за производњу и прераду воде, објеката у риболовне сврхе, мХЕ, мини акумулација, рибњака, као и евентуалних објеката на води и др..

КОНЦЕПЦИЈА РАЗВОЈА ПЛАНСКОГ ПОДРУЧЈА

Просторни план дефинише своја полазишта у складу са објективно вреднованим потенцијалима и ограничењима, реално позиционира елементе за дефинисање просторног развоја општине Бујановац, дајући предност онима који ће допринети квалитетнијем животу локалног становништва. Сходно томе, Просторни план општине Бујановац је конципиран на основу следећих значајних "репера":

1. Унутаррегионалне везе – будући да општина Бујановац јесте и биће у саставу Пчињског округа, вишедимензионалне везе остају интензивне и институционализоване. У том смислу подстиче се вредновање простора кроз уважавање:

- **просторне индивидуалности;**
- **одговорности за сопствено просторно уређење и развој;**
- **активности на успостављању локалног просторног и других идентитета** по коме ће Бујановац и околина бити шире препознатљиви; и

- сопствених имплементационих **механизма** оријентисаних ка реализацији планских решења.

2. Трансрегионалне везе – Регионални центри Врање, Гњилане и Лесковац у привредном и административном, као и општине Трговиште и Босилеград у области туризма представљају основ будуће блиске сарадње. Просторни план општине Бујановац ће максимално да уважи и нове комуникацијске реалности, и то:

- **завршетак изградње аутопута Е-75 на деоници од Лесковца до границе са Републиком Македонијом** (са планираним "петљама" код Предејана, Владичиног Хана, Врања, Бујановца и Прешева), преко кога ће да се на квалитетнији начин „приближи“ значајним транзитно-чворним и регионалним центрима и повеже са Републиком Македонијом и Грчком;
- реконструкцију спортског аеродрома код Лесковца и евентуалну изградњу спортско-привредног аеродрома у Врању чиме ће могућности различитих интегративни процеса, првенствено у сфери привредних делатности и туризма, још више доћи до изражаја; и
- реконструкцију државног пута 2. реда бр.1256 на деоници Прешево-Бујановац.

3. Унутаропштинске везе – Простор општине Бујановац је Коридором 10 (правцем север-југ) подељен на условно речено, две територијално целине, од којих свака има своје природне, демографске, насеобинске, саобраћајне, привредне и друге посебности. Свака од њих појединачно има са општинским центром специфичне функцијске везе. У том смислу, један од основних циљева је и постепено повећавање степена унутрашње просторне кохезије и ефикасније саобраћајно повезивање већих сеоских насеља међусобно и са центрима суседних Општина и то првенствено управно на постојећи Коридор 10. У том смислу, издваја се потреба изградње петљи на Аутопуту у зони Бујановца ради саобраћајног растерећења општинског центра, лакше комуникације људи и робе правцем исток-запад, као и даљег повећања степена очуваности животне средине. Такође, будућа изградња нових, претежно објеката за прераду пољопривредних производа у планираним привредно-радним зонама, има за циљ да обезбеди нове радне ангажмане локалном становништву, а такође задовољи потребе суседа и ширих просторних целина.

4. Гранска и економско-географска својства привреде – привреда општине Бујановац се заснива на развијеном повртарству, ратарству, традиционалној производњи дувана, сточарству, али и другим гранама пољопривреде (пчеларства, производњи органске хране и др.) и прераде пољопривредних производа. У просторном смислу, пољопривреда заузима највећи део територије Општине, а индустрија уску зону општинског центра. Последњих година развија се сектор малих и средњих предузећа, као и туризам, активирајући локално становништво (Јабланица, Божињевац, Жбевац, Раковац), уз подржавање даљег развоја и унапређења бањског туризма на подручју Бујановачке Бање, као простора са изузетним просторно-еколошким потенцијалима и благом климом. Близина туристичких простора Власине и Крајишта, регионалних центара Врања и Гњилана, бистре реке, многобројни локалитети за риболов и лов, планинарско-бициклистичко-пешачке стазе, културно – историјски објекти и споменичко наслеђе, као и здрава животна средина упућују на још увек неискоришћене могућности у том погледу.

4.1. Индивидуална пољопривреда: са још увек традиционалним приступом, са малим (уситњеним) поседима не може да се озбиљно укључи у модерну

пољопривреду. Враћање поседа није дало очекиване ефекте; постоје зачеци интензивнијег развоја производње млека и млечних производа, као и узгајања печурки. Будућа оријентација је ка традиционалном повртарству, ратарству и воћарству (у долињском појасу) и сточарству (у брдско-планинском појасу);

4.2. Некадашње земљорадничке задруге су у тешкој ситуацији, у великој мери без обрадивих површина на већим поседима, са застарелом механизацијом и технологијом уз наслеђе неуспешних приватизација и још увек нејасних власничких односа;

4.3. Типична пољопривредна насеља: некадашња развијена сеоска насеља карактеристична управо по највећој пољопривредној производњи су, у негативном смислу, функцијски, демографски, типолошки и структурно трансформисана (скоро сва насеља брдско-планинског подручја). У равничарском делу (дуж Коридора 10), насеља су се ширила и имају издужену, скоро ушорену морфолошку структуру;

4.4. Индустијски капацитети: „Дуванска индустрија Бујановац“, „Гумопластика“, „Хеба“, „Врело“, „Би Вода“ и др., делом власнички трансформисани, неки погони угашени, озбиљан број радника без посла; делимично развијене дуванска индустрија, фабрике минералних вода и напитака, прехранбена и индустрија грађевинског материјала, а остале гране слабо развијене, дисперзно распоређене, мали број запослених, посебно у сеоским насељима;

4.5. Остале делатности: делимично развијене, нарочито трговина, занатство и услуге; амбиције у развоју транзитног, спортско-рекреативног, културно-историјског и ловног туризма, као и коришћењу обновљивих извора енергије пре свега кроз изградњу минихидроелектрана;

Просторни план подстакнуће просторно трансформисање привреде полазећи од следећих претпоставки:

а) у пољопривреди – развој интензивне пољопривреде, приватних фарми и агроиндустијских погона; у брдско-планинском делу Општине задржава се *сточарство*, уз подржавање развоја прераде *лековитог биља* и *шумских производа*; у равничарском делу, примат се даје *преради дувана, повртарству, ратарству, воћарству и мањим делом виноградарству; пластеничко повртарство* развијати где год то минимални услови дозвољавају; посебан акценат се ставља на *стакленике и пластенике*, као савремени начин пољопривредне производње, где су чиниоци који утичу на производне резултате потпуно контролисани.

б) у индустрији – постојеће зоне проширити и активирати новим индустријским гранама уз строге мере заштите *животне средине*; нове локације за привредне гране, као и услужних делатности лоцирати у близини постојећих привредних зона у широј зона општинског центра, претежно уз саобраћајни правац ка Гњилану и дуж Коридора 10, уз максимално уважавање потенцијала пољопривредног земљишта најбољих бонитетних класа које ће се одређеној мери претрпети пренамену на рачун ширења грађевинског земљишта;

в) у осталим привредним гранама - предност се даје локалној преради пољопривредних производа, агроиндустрији и другим "чистим" гранама производње које ће да искористе локацијске предности проистекле из близине великих тржишта Врања, Приштине, Скопља и атрактивности постојећих саобраћајница; нов квалитет положаја искористити за даљи развој прометно складишних делатности, трговине, транзитног туризма и разних услуга; досадашњу недовољну пажњу развоју туризма, спорта и рекреације за које постоје више него повољни услови, првенствено усмерити на бањски, транзитни и спортско-рекреативни туризам, али и лов и риболов у брдско-планинском подручју, излетнички, културно-историјски и

манифестациони туризам, активирајући и неке нове/старе локације: заборављене воденице, катунске засеоке, манастирски комплекс Прохор Пчињски, археолошки локалитети (Кале-Кршевица и др.), манастире, црквишта и др.

6. Насеља: локацијска, морфолошка, типолошка, структурна и функцијска својства и мрежа – насеља бујановачке општине имају супротне смерове трансформација. Град, приградска насеља и насеља у равничарском делу претежно уз државне путеве I и II реда, континуирано су повећавала број становника, добијала нове стамбене и друге објекте, издужену и линијску структуру, деаграризовала се и урбанизовала. Збијањем су мењала свој тип, губила пољопривредну, а добијала производну и услужне функције, попримала урбани начин живота, али и умножавала мешовита домаћинства („полутане“). Супротан процес траје у удаљенијим селима - деаграризација, „сенилизација“, депопулација, пропадање стамбених и производних објеката и инфраструктуре. Просторним планом ови токови неће бити заустављени, али могу да успоре и подстакну равномернији и плански усмерени просторни развој насеља.

а) Урбана целина Бујановца - оријентацију грађевинског подручја усмерити искључиво на „попуњавање“ празних простора у оквиру садашњег грађевинског подручја које ће се делимично проширити и дуж саобраћајних праваца према Великом Трновцу и Гњилану. Подразумевају се адекватна урбанистичка решења и садржаји у смислу враћања квалитета становања;

в) Друмска насеља - низно груписање насеља уз саобраћајнице ће се наставити (првенствено насеља дуж Коридора 10), те ће она све више добијати не само урбану физиономију, већ и све више непољопривредних функција. Тако формирани центри нижег ранга вршиће функцију центара заједница насеља што би требало да се подржи заокруженим инфраструктурним мрежама и објектима, као и реконструкцијом или изградњом недостајућих објеката јавних служби.

г) Остала насеља - Посебан изазов су доминантно пољопривредна, депопулацијска, периферна и саобраћајно слабије повезана сеоска насеља. Интензивирањем и реструктурирањем пољопривреде, модернизацијом саобраћајница и функцијском трансформацијом (мини-производни погони, традиционално, али тржишту намењено занатство, трговина, туризам, спорт и рекреација, култура и образовање), имају могућност да постану лепа места за живот и могућност да тадрже локално становништво.

д) Мрежа насеља и центри - У мрежи насеља не би требало да буде суштинских промена. Сва насеља ће и даље постојати и задржати свој хијерархијски ранг: 1. Бујановац – општински центар (са приградским насељима Раковац, Левосоје и Божињевац); 2. Центри заједнице насеља – секундарни центри (Велики Трновац, Биљача, Кленике); 3. Локални центри – терцијарни центри (Брезница, Лучане, Несалце, Жбевац) и 4. Остала насеља (села).

Концепт развоја планског подручја у 11 тачака

Општина Бујановац ће свој развој да усмери на реализацију неколико основних циљева који одражавају стратешку идеју просторног развоја, засновану на:

- 1. Географском положају**, чије потенцијалне вредности требало претворити у реалне тј. капитализовати побољшањем квалитета живота и економског просперитета (контактност, проходност и чворност специфично развијене

- саобраћајне мреже долином реке Јужне Мораве, близина регионалних центара Врања, Гњилана и Лесковца и центра државног значаја – Скопља);
2. **Саобраћајном положају** који ће у будућности бити знатно побољшан захваљујући завршетку изградње планираног аутопута Е-75, рехабилитацији државних путева II реда и реализацији аеродрома у Врању спортско-привредног карактера;
 3. **Плодном земљишту**, којим треба одговорно газдовати и заштитити га од деградације природног и антропогеног порекла, да остане вредан ресурс и будућим генерацијама, а посебно земљиште у долиномском појасу Јужне и Биначке Мораве;
 4. **Водама**, међу којима о рекама Јужној и Биначкој Морави и Прешевској Моравици, као и подземним и минералним водама (насеље Раковац) постоји свест о вредности, али и потреби њихове економске валоризације;
 5. **Становништву**, чије квантитативне и квалитативне особине представљају реалан развојни потенцијал, агилан у селу и пољопривреди, а млада, вредна и образована популација у урбаној зони, ангажована у производњи и услугама;
 6. **Мрежи насеља и центара**, где је Бујановац централно општинско средиште, а остала насеља складно прстенасто распоређена око главних саобраћајница са већ оформљеним центрима у којима ће се изградити и комунално опремити, као и специфичне "радне" зоне и недостајући објекти јавних служби;
 7. **Пољопривреди**, традиционално добро развијена привредна грана захваљујући не само природним потенцијалима (плодно земљиште, „разигран“ рељеф, повољна клима, богатство воде...), него и предузимљивим пољопривредницима који јесу способни да спроведу њену неопходну трансформацију у модерну производњу са циљем снабдевања тржишта ширег окружења;
 8. **Енергетском потенцијалу**, међу којима ће доминирати обновљиви извори енергије и минихидроелектране. Упоредо ће се развијати и профитабилне привредне гране у постојећим и новим привредним зонама за чије ширење или формирање постоје повољни услови;
 9. **Туристичким могућностима**, у виду „зелене“ (систем итинерера природних локалитета) и „жуте“ туристичке туре (археолошки и манастирски локалитети и споменички комплекси), као подршке даљем развоју бањског туризма (уз неопходну санацију и реконструкцију постојећег комплекса Бујановачке Бање), спортско-рекреативног и транзитног туризма и сл.;
 10. **Мрежи социјалних, образовних, културних, спортских и других институција и организација**, које ће функционисати аутономно, негујући специфичности Бујановца и околине, а притом подићи ниво досадашњих услуга становништву; и
 11. **Животној средини**, чије би релативно задовољавајуће стање и у наредном периоду требало „држати“ под максималном контролом, уз потпуно уважавање принципа превенције као ефикасног модела минимизирања потенцијално негативних утицаја планираних активности на стање основних медијума животне средине.

4. РЕГИОНАЛНИ АСПЕКТ И ФУНКЦИОНАЛНЕ ВЕЗЕ ПЛАНСКОГ ПОДРУЧЈА

Подручје Општине се налази у гравитационом подручју Врања, као регионалног центра Пчињског округа који (према ППРС) опслужује више функционалних подручја. Имајући у виду саобраћајну повезаност и функционално-привредне везе, на подручје Општине имаће јак утицај и насеља из функционалног подручја Врања, Прешева, Гњилана и Косовске Каменице.

Иако је Бујановац погранична општина са Републиком Македонијом, ово подручје карактериша релативно скромна прекогранична сарадња са суседним општинама у Републици Македонији (Куманово). Из тог разлога, једно од основних стратешких опредељења јесте успостављање интензивније међународне сарадње у циљу оснаживања подручја, очувања природних вредности, реализације регионалних инфраструктурних система, јачања партнерства локалних власти и заједничког наступа код предприступних фондова ЕУ ради одобревања финансијских средстава за реализацију заједничких пројеката и програма. Један од важнијих предуслова је побољшање саобраћајне приступачности и комуналне опремљености простора, а што се приоритетно односи на уређење граничног прелаза „Прохор Пчињски“ (веза са општинама у БЈР Македонији) и унапређење техничких карактеристика регионалних путева, нарочито деонице државног пута II реда бр.1256 (веза са општином Косовска Каменица).

Положај и улога општине Бујановац у регионалном окружењу и везе које има са суседним општинама указују да је акценат просторног развоја на унапређењу и даљем развоју препознатљивих и већ оформљених регионалних функција, од којих су најзначајније:

- 1) *Водоснабдевање* – реализацијом водоакумулација „Прохор“ на Пчињи као дела Врањско-пчињског подсистема снабдевања становништва водом и „Кончул“ на Биначкој Морави, обезбедиће се потребне количине пијаће воде и за насеља општине Бујановац, Врање, Прешево и Трговиште (у спрези са водоакумулацијом „Првонек“ у општини Врање), што ће допринети организованијем систему водоснабдевања великог броја насеља Пчињског округа;
- 2) *Саобраћај* – повећање саобраћајне приступачности подручја један је од основних предуслова успостављања чвршћих интегративних и функционалних односа и веза са окружењем, чему ће допринети и завршетак изградње Аутопута Е-75 и реконструкција железничке пруге Ниш – Прешево – граница БЈР Македоније. Уређење граничног прелаза „Прохор Пчињски“ на државном путу II реда бр.125а допринеће реактивирању трговинских, привредних и културних односа са општином Куманово у БЈР Македонији (сарадња између ових општина је тренутно скромних размера због успостављања државне границе према БЈР Македонији). У циљу повећања приступачности северног дела Општине, планирана је и изградња неизграђене и непроходне деонице државног пута II реда Р-125б на деоници Велики Трновац – Брезница – Муховац са попречним везама према насељима у општинама Гњилане и Косовска Каменица;
- 3) *Комунална инфраструктура* - управљање отпадом на регионалном нивоу допринеће побољшању квалитета животне средине (санирањем и рекултивацијом постојећих сметлишта у Општини) и даљем јачању међуопштинске сарадње по питању ефикасног и одговорног третмана комуналног отпада (израдом Регионалног плана управљања отпадом). Планирано је одлагање чврстог комуналног отпада на регионалну санитарну депонију „Метерис“ у општини Врање, уз могућност привременог збрињавања отпада на трансфер станицу комуналног отпада у општини Бујановац;
- 4) *Гасоводна инфраструктура* – изградњом разводног гасовода на деоници од Врања до границе са БЈР Македонијом и дистрибутивних гасовода створиће се услови за гасификацију насеља и њихово повезивање у гасоводни систем који повезује јужну Србију са БЈР Македонијом;
- 5) *Привреда* - Општина има све неопходне предуслове за развој привреде, пре свега на подручју предвиђеном за изградњу нових привредно-радних зона дуж државних

путева I и II реда (према Врању, Гњилану и Прешеву), чиме се стварају предуслови за развој и ново запошљавање;

- 6) *Туризам* - који није довољно развијен и чији развој је могуће базирати на природним и створеним потенцијалима (природна добра, непокретна културна добра, бројни речни токови, комплекс Бујановачке бање, манастир св. Прохор Пчињски и др.). Могућност развоја транзитног, ловног, риболовног, сеоског и спортско-рекреативног туризма, као и реализација туристичког пута (културна добра у Врању – археолошки локалитет Кале – манастир Св. Прохор Пчињски – манастир Св. Ђорђа у Старом Нагоричану) допринеће туристичком позиционирању Општине у регионалном окружењу;
- 7) *Заштита природних добара* - проглашењем просторне целине „долина Пчиње“ за заштићено природно добро очекује се успостављање еколошки одговорнијег понашања локалних управа, првенствено по питању доношења Плана управљања заштићеним подручјем и институционалном јачању и сарадњи општинских служби за заштиту животне средине у општинама Бујановац и Трговиште.

II ПЛАНСКА РЕШЕЊА ПРОСТОРНОГ РАЗВОЈА

1. КОРИШЋЕЊЕ И ОСНОВНА НАМЕНА ПРОСТОРА

Основни циљ плана коришћења земљишта је омогућавање изградње и функционисања инфраструктурних система и привредних капацитета који ће кохезионо деловати како унутар општинског центра, тако и у његовом односу са ближим и даљим окружењем, уз максимално поштовање и уважавање структуре и потенцијала пољопривредног, шумског и водног земљишта чије ће се површине у минималној мери смањити на рачун повећања грађевинског земљишта.

Основа коришћења земљишта поставља се тако да *садржаји од јавног (општег) интереса имају апсолутни приоритет и заштиту* и представљају окосницу бриге општинске управе код управљања земљиштем. Свака интервенција у простору која ремети јавно добро је апсолутно забрањена.

Одређивање основне намене простора у општини Бујановац подразумева дефинисање пољопривредног, шумског, водног и грађевинског земљишта, при чему свака од три издвојене *макрозоне (зона аутопута и реке Јужне Мораве, зона побрђа и планинска зона)* има своје карактеристике и тенденције у даљем просторном развоју.

Прва зона, **ЗОНА АУТОПУТА И РЕКЕ ЈУЖНЕ МОРАВЕ**, просторно диференцирана коридором аутопута Е-75, железничком пругом и долинама Јужне Мораве и Моравице на источни и западни део, има доминантан *саобраћајно-производни карактер*, са наглашеним потенцијалима за даљи развој и унапређење пољопривредне производње, посебно на земљиштима највиших бонитетних класа у алувијалним равнинама речних токова. У овој зони су најповољнији услови за одвијање свих животних активности, па га карактерише висока концентрација плодних ратарских пољопривредних површина, насеља, најважнијих комуникација и индустријских капацитета, тако да се за овај појас може рећи да представља језгро развоја посматраног подручја. У *микрoзоналном* смислу, у овој макрозони могу се издвојити *зона насеља Бујановац* (са припадајућим приградским насељима) и *зона насеља дуж Коридора 10*.

Зона насеља Бујановац је зона доминантног центра развоја и околних приградских насеља, у којој је претежно развијен секундарни и терцијерни сектор делатности. Ова зона се одликује знатним количинама грађевинског земљишта, водним земљиштем (река Јужна Морава), пољопривредним и мање шумским земљиштем. *Зона насеља дуж Коридора 10* је зона са селима линеарно распоређеним уз државне путеве I и II реда, железничку пругу и ток Моравице (долину), са доминантним ратарством, повртарством и мањим бројем објеката трговинско-услужног карактера, смештених у границама грађевинских рејона насеља. У овој зони је изражена тенденција згушњавања у формираном грађевинском подручју. У централном делу са правцем простирања север-југ налазе се мање количине водног земљишта (река Моравица) и грађевинско подручје, док је у ободним деловима претежно заступљено пољопривредно и шумско земљиште.

Концепција просторног развоја зоне *Аутопута и реке Јужне Мораве* је базиран на интензивном инфраструктурном опремању (приоритетно изградњи водоводне и канализационе инфраструктуре), даљем индустријском развоју (прерада пољопривредних производа, дуванска, текстилна и дрвопрерађивачка индустрија и сл.), пољопривреди (повратство, ратарство и воћарство – приоритетно у К.О. Српска Кућа, Раковац,

Лопардинце, Карадник, Божињевац, Осларе, Несалце, Летовица, Самољица, Боровац и Биљача и Братоселце), бањском (комплекс Бујановачке бање у Раковцу) и транзитном туризму, водопривреди (постојећи комплекси производње минералне воде) и др. Основна тенденција у овој зони је радијално ширење грађевинског подручја (дуж саобраћајних праваца), у коме се поред изградње инфраструктуре и нових привредних објеката, јавља потреба за изградњом индивидуалних стамбених објеката. Формирање привредних комплекса просторно усмерити дуж коридора постојећих и планираних саобраћајница (приоритетно дуж путева од Бујановца ка Ѓњилану и Великом Трновцу), уз пажљиво уклапање у локални амбијент и поштовање еколошких норми и стандарда. Посебну пажњу требало би посветити регулацији речних токова, како би се минимизирали негативни ефекти по аграрну производњу, као и уређењу простора Бујановачког језера који ће представљати главну излетничку тачку градског становништва. Примена строгих мера заштите животне средине у зони водоизворишта (јужно од општинског центра), валоризација саобраћајног положаја (изградња нових петљи на Аутопуту у зони Бујановца и насеља Српска Кућа представља приоритет) и евентуално формирање робно-транспортног центра, развој јавних служби, као и решавање основних комуналних проблема, су перспективне активности, које могу допринети даљем развоју и повећању квалитета живота у овој зони.

Друга зона, ЗОНА ПОБРЋА, је просторно највећа зона (просечне надм. висине од 500-800 m) са селима разбијеног (у подпланинском) и друмског (дуж речних токова Биначке Мораве и Кршевичке реке) типа и доминантном пољопривредом, у којој доминира пољопривредно (нижих бонитетних класа, осим у зони насеља Петка, Кленике, Брњаре и Барањевац) и шумско земљиште. Представљен је подпланинским и брдским ободом Бујановачке котлине који је местимично дисециран речним долинама притока Јужне Мораве и њиховим изграђеним флувијалним терасама, које представљају основне црте орографије овог рејона. Водно земљиште је представљено речним токовима Биначке Мораве, Кршевичке и Трновачке реке и њених мањих притока. Услед разбијене морфолошке структуре сеоских насеља, грађевинска подручја није могуће јасно дефинисати, посебно у југоисточном и северозападном делу Општине.

Концепција просторног развоја у овој зони је базиран претежно на пољопривреди (ратарство и воћарство у речним долинама и сточарство на вишим надморским висинама), сеоском, ловном и културно-историјском туризму и водопривреди (реализацијом планираних акумулација „Кончуљ“ и „Прохор“ за потребе регионалног система за снабдевање становништва водом). Веће промене у односу на површине пољопривредног, шумског, водног и грађевинског земљишта се не очекују, при чему приоритет на водном земљишту представља природна регулација бујичних токова (Кршевичка, Трновачка и Брезничка река), а у оквиру шумског селективно пошумљавање земљишта 7. и 8. бонитетне класе, ради спречавање ерозионих процеса. Туристичка понуда ће се базирати на развоју сеоског туризма (у објектима домаће радиности), уз промовисање културно-историјског наслеђа (археолошки локалитет Кале-Кршевица, бројне цркве и џамије). Реализација планских решења, која има за циљ заустављање негативних демографских токова и интензивнији развој ове зоне, иницира изградњу објеката туристичке понуде, мини сточне фарме, рибњаке, погоне за прераду аутохтоних пољопривредних производа, поједине инфраструктурне системе и сл., при чему неће доћи до значајнијег смањивања пољопривредног и шумског земљишта (у оквиру постојећих граница грађевинског земљишта).

Трећа зона, ПЛАНИНСКА ЗОНА, је просторно најмања зона (просечне надм. висине преко 800 m), и обухвата две мање просторно-функционално сличне микроне, и то на крајњем југоисточном делу Општине (*долина реке Пчиње*) и северном делу Општине (*долина Зарбинске реке са притокама*). Карактерише је изразито разбијена морфолошка структура насеља (са тенденцијом њиховог демографског пражњења), нејасне границе грађевинског земљишта, мањи речни токови (углавном бујичног карактера), са доминантним пољопривредним (пашњаци и ливаде) и шумским земљиштем.

Концепција просторног развоја ове зоне базиран је опремању насеља недостајућом комуналном инфраструктуром, при чему приоритет представља рехабилитација државног пута II реда Р 1256, ради ефикаснијег повезивања насеља северног дела Општине са центрима заједнице насеља у ближе окружењу, као и општинским центром. Проширивање граница грађевинских рејона насеља нису предвиђена, већ ће се иста сукцесивно попуњавати (уколико се укаже потреба, имајући у виду неповољну демографску пројекцију насеља у овој зони). Посебну пажњу потребно је посветити реконструкцији јавних служби, ради пружања квалитетније услуге локалном становништву (приоритетно у локалним центрима - Муховац и Јабланица). Подржава се развој сеоског туризма на бази понуде објеката домаће радиности (посебно у насељима северног дела Општине), као и културно-историјског и конгресног (зона манастира Прохор Пчињски). Природне погодности планинских крајева ове зоне могу се искористити за организацију коришћења простора на принципима агрошумарства, што подразумева комбиновано коришћење пољопривредних и шумских површина у интегрисаном систему управљања, а у тим оквирима и промовисање фармерског гајења дивљачи, сакупљању шумских плодова и сл, уз даљи развој сточарства као примарне пољопривредне гране. У оквиру водног земљишта приоритет представља уређење и регулација речних токова Пчиње, Зарбинске и Муховске реке, уз дозвољену изградњу минихидроелектрана (мХЕ) на погодним локацијама речних токова. Шумско земљиште, ће се систематски обнављати и плански проширивати уз коришћење листопадних шумских састојина (уз основну намену заштите од могућих ерозионих процеса), при чему се подржава формирање комерцијалних ловишта и ловачких домова, као специфичан вид туристичко-привредне понуде ове зоне.

У овако издвојеним зонама издвајају се основне четири групе земљишта које имају различите карактеристике:

1. Грађевинско земљиште. У складу са будућим опредељењем, *грађевинско земљиште* ће се у сваком појединачном насељу све три зоне *редефинисати*, у смислу "исправљања" некада утврђених граница. У неким насељима, *грађевинско земљиште* практично нема форму, тешко га је препознати и утврдити границу рејона. Испреплетано пољопривредним земљиштем и бројним путевима локалног карактера створило је додатне тешкоће у смислу простирања инфраструктурних система. Уз претпоставку да је тренд "силаска на друм" завршен, биће заокружена граница грађевинског подручја ових сеоских насеља. Дакле, ширење грађевинских подручја осталих насеља ће бити легализовано, уз будућу строгу контролу градње на штету квалитетног пољопривредног земљишта, али и у складу са граничним капацитетом инфраструктурних система и објеката.

Постојеће и будуће привредне зоне ће се ширити плански, у складу са захтевима тржишта. Формирањем специјализованих радних зона – технолошких паркова прикладне површине, капацитета и инфраструктурне опремљености отвара се могућност организације допунских активности пољопривредних произвођача. Новоформиране

просторе је потребно саобраћајно потпуно опремити и парцелисати у фазном смислу, тако да према потреби могу да се спајају.

Путна мрежа – рехабилитација пута од Зарбинаца преко Муховца и Великог Трновца до Бујановца ће омогућити бољу повезаност северног делова Општине са околним простором и повећати степен територијалне кохезије општине. Посебну корист представљаће завршетак изградње Аутопута Е-75 и планираних петљи у зони општинског центра и насеља Српска Кућа, ради квалитетнијег повезивања локалног становништва са окружењем. Саобраћајнице регионалног и локалног нивоа одржавати у складу са Законом. Акценат је на постављању саобраћајне сигнализације и заштите становника на укрштајима. *Бициклистичке стазе*, као допуна саобраћају, али и туризму и, посебно, спорту и рекреацији ће бити изграђене ка најзначајнијим туристичким локалитетима (Бујановачко језеро, Прохор Пчињски, археолошки локалитет Кале-Кршевица и др.).

2. Шумско земљиште. Представља *изванредну основу за разне комплементарне активности* (рекреацију, туризам, спорт итд.). У наредном периоду их треба системски обнављати и проширивати. То се посебно односи на комплексе у северном и југоисточном делу Општине и простор уз реку Пчињу. У складу са оваквим опредељењем користити шумске састојине прилагодљиве основној намени: уз реку – тополе, врбе и сл., а уз изграђене и пројектоване саобраћајнице, неопходно је подизање нових шума заштитног карактера. При пошумљавању је планирано да се користе листопадне и жбунасте врсте дрвећа. У оквиру граница шумског земљишта пожељно је формирање комерцијалних ловишта и изградња објеката компатибилних овој врсти земљишта (ловачки дом, узгајалишта, хранилишта за дивљач, чеке и др.).

3. Пољопривредно земљиште – Остаје један од основних развојних потенцијала општине. Квалитетно пољопривредно земљиште би требало да се стриктно чува и штити. Под тим се подразумева заштита од прекомерне употребе вештачких ђубрива, одржавање постојећих канала за одводњавање и укрупњавање поседа произвођача. Ратарство, повртарство и сточарство остаје доминантна делатност. Становништво ће у великој мери наставити да се бави пољопривредом. Притом, **пожељна је комплементарна ратарско-сточарска производња породичног/фармерског типа** и диверзификација структуре производње у правцу веће заступљености повртног, индустријског и сточног крмног биља, интензивирање сточарске производње, нарочито месно-мечног говедарства и даље укрупњавање породичних поседа. Тржишни производи које треба даље подстицати су и воће и поврће. Посебно треба подржати сваки облик изградње стакленика, пластеника, коришћења геотермалне енергије и све остале технолошке иновације. Уз постојећу и пажљиво планирану инфраструктуру биће допуштена селективна конверзија у грађевинско земљиште, на просторима уз фреквентне саобраћајнице и у контексту заокруживања привредних целина.

4. Водно земљиште - Изворишта водоснабдевања биће под строгим заштитом од намерног или случајног загађивања и других утицаја који могу неповољно деловати на издашност изворишта и здравствену исправност воде. На подручјима шире зоне заштите водоизворишта успоставиће се режим селективног санитарног надзора и заштите од загађивања животне средине. У том циљу реализоваће се систем мониторинга квалитета и квантитета подземних вода изворишта, у складу са програмом систематске контроле воде у извориштима. Максимално се подржава изградња објеката у функцији производње енергије на бази обновљивих извора (нпр. минихидроелектране). Уређење обала бујичних токова захтева извођење антиерозионих радова и коришћење еколошки

прихватљивих материјала (израда камених зидова, плетера и др). Санацију развијених ерозионих процеса вршити новим пошумљавањем и допуном проређених састојина одговарајућим врстама. Посебну пажњу усмерити ка уређењу простора око Бујановачког језера, ради обогаћивања туристичко-рекреативних садржаја овог подручја.

2. ЗАШТИТА, УРЕЂЕЊЕ, КОРИШЋЕЊЕ И РАЗВОЈ ПРИРОДНИХ СИСТЕМА И РЕСУРСА

У погледу коришћења **пољопривредног земљишта** основно планско опредељење се односи првенствено на рационално газдовање пољопривредним земљиштем и његову заштиту, уређење и коришћење на принципима одрживости. Приоритет је заштита најквалитетнијег пољопривредног земљишта као природног ресурса и потенцијала за развој пољопривреде, и то првенствено у долинама речних токова Јужне, Биначке и Прешевске Мораве, Пчиње, Кршевичке и Трновачке реке. Апсолутни приоритет имају мере и радови заштите пољопривредног земљишта на теренима угроженим процесима ексцесивне и јаке ерозије (на брдско – планинским теренима југоисточног и северозападног дела Општине), као и перманентна контрола спровођења тих мера од стране надлежних служби.

Унапређење и коришћење пољопривредног земљишта оствариће се кроз:

- заштиту традиционалних аграрних садржаја руралних предела, очување природних или полуприродних енклава (међе, баре, шумарци, забрани и сл.) у атарима са интензивном пољопривредном производњом, односно високим уделом ораница и воћњака;
- успостављање контроле коришћења минералних ђубрива и средстава за заштиту биља, уз истовремено промовисање метода њихове интегралне примене у процесима техничко-технолошког унапређивања пољопривредне производње;
- заштиту пољопривредног земљишта од I до II катастарске класе, које се може предвидети за друге намене само у изузетним случајевима (значајни објекти инфраструктуре ширег значаја);
- пошумљавање земљишта VII и VIII катастарске садњом квалитетних врста дрвећа;
- очување природних ливада и заштиту биодиверзитета планинских пашњака, ради обезбеђења адекватних услова за унапређење развоја сточарства;
- заштиту пољопривредног земљишта од површинских и подземних вода, као и од процеса ерозије у брдско-планинским деловима Општине;
- стимулисање укрупњавања земљишних поседа; и
- рекултивацију запуштених и деградираних пољопривредних земљишта.

Концепт уређења **шума и шумског земљишта** јесте очување и унапређење постојећег шумског фонда, при чему приоритет представља превођење ниских (изданаčkih) у високе шуме. Увећање степена шумовитости Општине оствариће се пошумљавањем земљишта најнижег производно – економског потенцијала (претежно 7. и 8. катастарске класе, на теренима са великим нагибима) и површина угроженим ерозионим процесима.

Унапређење коришћења и заштите шума оствариће се кроз:

- забрану непланске градње на површинама шумског земљишта;

- пошумљавање огољених повшина, посебно у горњим деловима речних токова (приобални делови), ради заустављања неповољног дејства бујичних токова и очувања земљишног покривача;
- контролисано коришћење шумских плодова и лековитог биља;
- строго контролисање свих врста шумских сеча;
- израду и спровођење посебне шумско – привредне основе газдовања шумама у циљу рационалнијег и економичнијег газдовања шумама;
- компензационо подизање нових шумских површина у случају просецања постојећих шума за потребе изградње инфраструктурних система и објеката туристичко – рекреативне функције;
- формирање шумских засада у комплексима будућих радно – привредних зона и око будућег Аутопута (заштитна функција); и
- мелиорацију деградираних шума.

У погледу коришћења и уређења **вода и водног земљишта**, приоритет је на рационалном газдовању водним ресурсима и одрживом коришћењу за потребе водоснабдевања, флаширања воде за пиће, изградњи мХЕ и рибњака и наводњавања пољопривредних површина.

Обезбеђење количина и квалитета питке воде за водоснабдевање становништва вршиће се из регионалних водоводних подсистема (водоакмулације „Првонек“ и „Прохор“) и из постојећих водозахвата – изворишта која се могу експлоатисати до рационалног нивоа. Заштита од вода спроводиће се применом комбинације хиротехничких и организационих мера, где је неопходна примена активних мера заштите од бујица и ерозивних процеса које обухватају техничке радове (прагови и бујичарске преграде), биотехничке радове (градони, плетери, контурни ровови, итд.) и биолошке радове (пошумљавање, затрављивање, мелиорација пашњака). Регулација корита неопходна је на речним токовима Јужне Мораве, Пчиње, Кршевичке реке, потока Кавканица и Јешански до (насеље Раковац) и канала на излазу из насеља Велики Трновац.

Активности на заштити вода подразумевају изградњу комуналне инфраструктуре и постројења за прераду отпадних вода (приоритетно за општински центар), као и минимизирање и неутралисање штетних утицаја од интензивне пољопривредне производње. Од посебне важности је и заштита свих површинских и подземних вода од загађивања и непланског коришћења, као и одржива експлоатација свих локалних изворишта (приоритет је унапређење квалитета вода реке Биначке Мораве).

Опасност од загађивања вода мора се отклонити изградњом канализације за отпадне воде (тамо где технички није изводљиво, изградњом непропусних септичких јама), уз услов за упуштање у реципијенте довољних пропусних моћи и њихово пречишћавање до захтеваног квалитета у складу са законском регулативом.

Посебан значај даје се очувању и стављању у функцију изворишта минералних и термоминералних вода на подручју Бујановачке Бање (коришћење термоминералних вода за балнеолошке потребе и флаширање) и насеља Љиљанце (коришћење и уређење делимично активiranог изворишта минералних вода).

Коришћење и заштита **минералних сировина** спроводиће се интензивирањем геолошких истраживања у перспективним подручјима (локалитети „Орлово“ и „Клиновачка река“ – андезит базалт); применом технолошких система са минимумом отпадака (тзв. „зелено

инжењерство“); санацијом свих позајмишта материјала (посебно у речним коритима ради заустављања деградације њихових морфолошких карактеристика) и оптималним коришћењем мањих лежишта минералних ресурса, при чему ће њихова експлоатација бити условљена режимима санитарне заштите изворишта водоснабдевања и режимима заштите предела посебних природних вредности.

Са аспекта квалитета и количина корисне супстанце која омогућује експлоатацију значајна су лежишта бентонитске глине код Брезнице и андезита код Клиновца.

3. ПРОСТОРНИ РАЗВОЈ И ДИСТРИБУЦИЈА СТАНОВНИШТВА, МРЕЖЕ НАСЕЉА И ЈАВНИХ СЛУЖБИ

Становништво

Нужан корак ка побољшању демографске структуре Општине, пре свега, представљају подстицајне мере за рађање и останак становништва у месту становања. Из тако дефинисаног концепта демографског развоја проистичу различите социо-економске мере од којих су најважније финансијски подстицаји, пореске олакшице, посебна социјална и здравствена заштита, запошљавање младих, организација радног и слободног времена и др..

У посредне мере спадају сва планска решења која воде општем побољшању услова живота, било да је реч о инфраструктурном опремању, развоју јавних служби, функционалном повезивању насеља, развоју перспективних привредно-радних зона и делатности у оквиру њих или заштити и валоризацији природног и културног наслеђа.

Планске пропозиције су дефинисане у правцу:

- унапређења квалитета становања, инфраструктуре, јавних служби и услужног сектора;
- дефинисања неопходних образовних профила за локалну привреду и образовања таквих кадрова;
- ангажовања неупослене радне снаге;
- додатне обуке становништва за рад у пољопривреди, туризму и угоститељству, према утврђеним потенцијалима;
- унапређења и модернизације секундарног и терцијарног сектора кроз доквалификацију постојећих и запошљавање нових кадрова;
- подршке развоју заната; и
- социјално-здравствене заштите и помоћи старијим грађанима и старачким домаћинствима.

Уколико наведена планске пропозиције буду реализоване у пуном облику, имаће за резултат повећање наталитета, досељавање новог становништва, као и смањење смртности. У том смислу, у наредној табели је дата реално-оптимистичка прогноза броја становника за наредни период.

Табела бр.5: Пројекције становништва до 2021.године

Насеље	Попис 1991.год.	Попис 2002. год.	Пројекција 2021.год.
Бараљевац	336	316	285
Биљача	2332	2036	1610
Богдановац	147	101	53

Просторни план општине Бујановац

Божињевац	314	376	513
Боровац	214	166	107
Братоселце	106	71	36
Брезница	1305	1362	1466
Брњаре	171	114	57
Бујановац	16647	12011	6834
Буштрање	110	80	46
Велики Трновац	5417	6762	9918
Воганце	46	51	61
Врбан	110	123	149
Горње Ново Село	694	437	197
Грамада	36	19	6
Добросин	899	747	543
Доње Ново Село	141	120	91
Дрежница	101	86	65
Ђорђевац	65	0	0
Жбевац	827	804	766
Жужелица	159	166	179
Зарбинце	896	652	377
Јабланица	121	109	91
Јастребац	25	19	12
Карадник	379	455	624
Кленике	209	268	411
Клиновац	604	539	443
Кончуљ	1152	1306	1622
Кошарно	111	105	95
Кршевица	548	486	395
Куштица	231	175	108
Левосоје	760	840	999
Летовица	814	1126	1972
Лопардинце	797	825	876
Лукарце	44	31	17
Лучане	836	1091	1727
Љиљанце	548	535	513
Мали Трновац	535	343	159
Муховац	587	570	542
Неговац	148	39	4
Несалце	1123	1203	1355
Осларе	826	904	1056
Претина	53	53	53
Прибовце	387	348	290
Равно Бучје	586	393	197
Раковац	808	977	1356
Русце	33	37	45
Самољица	735	893	1250
Света Петка	303	334	395
Себрат	93	105	129
Сејаце	229	246	278
Спанчевац	480	533	639
Српска Кућа	274	284	302
Старац	222	260	342
Сухарно	369	309	227
Трејак	288	255	207

Турија	415	400	375
Узово	23	10	2
Чар	353	296	218
Општина	47122	43302	42685

На основу пројекције броја становника Општине до 2021. године, предвиђено је незнатно смањење броја становника (617 становника мање у односу на 2002. годину) при чему ће у 24 насеља доћи до пораста броја становника (последица позитивног природног прираштаја, претежно у насељима са доминантним албанским становништвом), док ће депопулација примарно бити изражена у насељима брдско – планинског подручја.

Мрежа насеља

Основно опредељење у развоју мреже насеља и центара је планско усмеравање и подстицање напретка функција у већ формираним центрима са иницираним процесима урбанизације и потенцијалним микроразвојним нуклеусима, посебно у руралном подручју. Поред овога потребно је инсистирати на заједничким интересима и потенцијалима за успостављање функцијских веза са центрима у непосредном окружењу (Врање, Ѓиљане, Прешево, Скопље и др.), у чему посебну улогу има завршетак изградње Коридора 10 кроз територију Општине.

Основа просторне организације и будућег развоја мреже насеља и центара према стратешким опредељењима, јесте даље јачање и развој Бујановца као општинског центра, односно оних насеља који су се својим карактеристикама истакли као центри мањег или већег гравитационог утицаја (пре свега Велики Трновац, Биљача и Кленике). Посебну улогу у овом процесу имаће заједнице насеља, односно групације насеља формиране на основу већ активираних просторних, функцијских, физиономских, социоекономских, културних и традиционалних веза и односа. У оквиру ових заједница насеља, улогу центра добиће она насеља која се истичу саобраћајно-географским положајем, бројем становника, нивоом опремљености објеката јавних служби и комуналне инфраструктуре, функцијским значајем и бројем привредних и ванпривредних капацитета, процентом деаграризованог становништва, итд.. Заједнице насеља су резултат покушаја остварења циља – задржавања становништва у руралним просторима, с једне, и стварања хијерархијски хомогеног система насеља и центара са могућношћу добре интеграције с друге стране.

Према овој концепцији, даље ће се развијати следећа хијерархија насеља и центара:

- општински центар и насеље Бујановац;
- секундарни центри заједнице насеља (Велики Трновац, Биљача и Кленике);
- терцијарни центри заједнице насеља (Муховац, Брезница, Несалце и Жбевац);
- остала, рурална насеља, при чему се за насеља са позитивним демографским показатељима и потенцијалима за привредни развој (Раковац, Левосоје, Лучане, Кончуљ, Осларе, Летовица, Самољица, Љиљанце, Кршевица, Клиновац, Спанчевац и Старац) може очекивати даља функцијска специјализација чији ће гравитациони утицај остати у границама постојећих атара насеља.

Посматрајући просторно-функционалне односе међу насељима и миграторна кретања становништва унутар територије Општине, очекује се организовање следећих заједница насеља:

- Бујановац (обухвата насеља Бујановац, Раковац, Карадник, Српска Кућа, Лопардинце, Левосоје, Божињевац, Осларе, Боровац, Богдановац, Жужељица);
- Велики Трновац (обухвата насеља Велики Трновац, Мали Трновац, Турија, Лучане, Кончуљ, Добросин);
- Биљача (обухвата насеља Биљача, Самољица, Доње Ново Село, Неговац и Братоселце);
- Кленике (обухвата насеља Кленике, Света Петка, Дрежница, Јастребац, Клиновац, Буштрање, Брњаре, Русце, Сејаце, Бараљевац, Трејак, Куштица, Воганце, Јабланица, Спанчевац, Старац, Лукарце, Претина, Узово и Себрат);
- Муховац (обухвата насеља Муховац, Брезница, Ђорђевац, Равно Бучје, Чар, Прибовце, Горње Ново Село, Сухарно, Зарбинце)
- Несалце (обухвата насеља Несалце, Врбан, Грамада и Летовица); и
- Жбевац (обухвата насеља Жбевац, Љиљанце, Кршевица и Кошарно).

У интеррегионалној сарадњи посебан значај ће имати функционална специјализација економски развијенијих сеоских насеља, која ће им помоћи у укључивању у савремене економске процесе, а самим тим и допринети равномернијем просторно – функционалном развоју мреже насеља. У том смислу могуће је функционално умрежавање:

- Бујановачке бање са осталим бањама у непосредном окружењу (Врањска и Сијаринска Бања);
- туристичког подручја у зони манастира Прохор Пчињски са туристичким подручјима Власине и Крајишта;
- насеља северног, западног и јужног дела Општине са подручјем општина Косовска Каменица, Гњилане и Прешево у погледу даљег унапређења пољопривредне производње и развоја предузетничке сарадње и сл..

Посебан значај у остваривању функционалне кохезије подручја и децентрализације функција из општинског центра имаће насеља која се ослањају на Коридор 10, а према пројекцијама становништва имају и демографски потенцијал. Пре свега, неопходна је њихова социоекономска трансформација (од аграрних ка аграрно-индустријским и аграрно-услужним насељима – комплементарним развојем пољопривреде и осталих делатности) и опремање основном јавно – социјалном и комуналном инфраструктуром, чиме ће се створити основне претпоставке за задржавање становништва у сеоским насељима.

Развој осталих сеоских насеља на подручју Општине зависи од демографске пројекције, изградње недостајућих објеката јавних служби, водоводне и канализационе инфраструктуре у насељима, побољшања саобраћајне инфраструктуре (према центрима заједнице насеља у оквиру њихових гравитационих веза), односно побољшања укупног квалитета живљења. Комплементаран развој пољопривреде и осталих делатности намеће се као једина реална опција оживљавања сеоских насеља и сеоске економије, тј. омогућавања социоекономског преображаја сеоских насеља и успоравања негативних депопулационих процеса. Из тог разлога, Планом се омогућава формирање микроразвојних нуклеуса (насеља предиспонирана за лоцирање индустријских погона која су прилагођена савременим технологијама, еколошким стандардима и локалним сировинама) у свим примарним сеоским насељима, уколико се у планском периоду појаве иницијативе и могућности њиховог активирања.

Јавне службе

Развој система јавних служби се односи на побољшање квалитета живота грађана кроз подизање квалитета услуга и лакшу доступност објеката. У складу с тим, пропозиције и принципи су представљени у смислу:

1. подизања нивоа квалитета у свим насељима, адаптацијом и реконструкцијом постојећих објеката или изградњом нових;
2. обезбеђивања ефикасније доступности корисника организовањем нових, прилагођених форми услуга (формирање мобилних здравствених служби, оснивање интернатског или приватног смештаја за основце, адекватан смештај и брига о старим лицима итд.);
3. стимулсања приватног сектора (пореским олакшицама); и
4. равнотежа у пружању услуга становништву општинског центра и осталих насеља, нарочито кад су у питању основне школе и примарна здравствена заштита, као обавезне установе јавних служби.

У складу с тим, планска решења за општински центар су:

- даља реконструкција постојећих или изградња нових основних школа;
- организовање интернатског смештаја за средњошколце и старије разреде основне школе, уз евентуалну сарадњу са приватним сектором;
- подршка увођењу приватних средњих школа специфичних профила и знања;
- развијање услуге „Помоћ и нега у кући“ за особе са ниским пензијама, за особе са инвалидитетом и корисницима материјалног обезбеђења;
- изградња Геронтолошког центра са капацитетом који би задовољавао потребе целе Општине;
- модернизација Дома културе; и
- изградња високошколске установе.

На нивоу Општине, планска решења су:

- реконструкција већине здравствених објеката у сеоским насељима, као и изградња здравствених пунктова у насељима без основне здравствене заштите (приоритетно у насељу Муховац за потребе становништва северног дела Општине);
- даља реконструкција сеоских основних школа (приоритетно у насељима Осларе, Велики Трновац, Клиновац, Кршевица, Спанчевац, Јабланица, Несалце, Самољица и Карадник);
- изградња нових капацитета дечјих вртића у сеоским насељима;
- развој објеката ветеринарске заштите и изградња објекта азила за одбегле животиње;
- подизање нивоа комуналне опремљености у јавним службама у центрима заједнице насеља;
- доградња или реконструкција већ постојећих спортских сала у оквиру школских комплекса; и
- санација и модернизација постојећих објеката културе (приоритетно у насељима Раковац, Левосоје, Несалце и Муховац), као и унапређење туристичких и културних манифестација.

Развој јавних служби у наредном периоду одвијаће се у складу са постојећом мрежом објеката, у зависности од будућих потреба и у складу са економским могућностима и новим улагањима. Поред општинског центра, приоритет у том смислу имају центри заједница насеља: Велики Трновац, Биљача, Кленике, Муховац, Несалце и Жбевац.

Сви *центри заједница насеља* до краја планског периода треба да обнове постојеће објекте или изграде недостајуће са минималним следећим садржајима:

- матична основна школа са фискултурном салом и компјутерском опремом;
- здравствена станица са апотеком;
- предшколска установа;
- установа за бригу о старим лицима;
- дом културе са библиотеком и мањом салом; и
- терен за мале спортове.

Опремљеност услужним делатностима у центрима на свим нивоима ће бити у складу са бројем корисника у њиховим гравитационим зонама, уз стварање повољних услова за коришћење услуга за становништво удаљенијих насеља.

Табела бр.4: Упоредни показатељи принципа и норматива за планирање и димензионисање објеката јавних служби

Јавне службе		П Парцеле по детету / становнику* (у m ²)	Радијус гравитације (m / становника*)	БГП објекта по детету / ученику* / књизи** (у m ²)	П учioniчког простора по ученику (у m ²)	БГП објекта по становнику / кориснику* (у m ²)	Број ученика / корисника књига* (на 1 запосленог)	Број ученика (по одељењу)	Број седишта / књига* (по становнику)	Број седишта / књига* / лежаја ** (по запосленом)	Број седишта / лежаја* / чланова** (на 1000 становнику)
Предшколско васпитање		10	600-1000	6,5		6,5					
Образовање	основно	15	1500	6*	2	6	15	25-30			
	средње	30		10*	2		15	25-30			
Социјална заштита	домови за децу	35		15							
	домови за одрасле	30*				20					
	домови за пензионере	45*				20					
Здравствена заштита	домови здравља	0,2*	12000*			0,11					
	здравствене станице и амбуланте	0,005 *	3000-5000* 1500*			0,003					
Култура	библиотеке и читаонице			0,001**			1000*		3-4*	10000*	
	биоскопи								0,02	50	
	позоришта								0,01	10	6-10
	културно уметничка друштва					1,35*					20**
	универзална сала					4,6*					10
Физичка култура и спорт		10*				0,25					

Објашњење скраћеница: П – површина; БГП – бруто грађевинска

4. ПРОСТОРНИ РАЗВОЈ, ДИСТРИБУЦИЈА И ОРГАНИЗАЦИЈА ПРИВРЕДНИХ ДЕЛАТНОСТИ И ТУРИЗМА

Планско опредељење је формирање привредног амбијента заснованог на коришћењу свих ресурса који треба да обезбеде веће запошљавање, ефикаснију привреду, равномернији развој и заштиту животне средине. Основна будућег развоја заснива се на:

- а) Реструктурирање постојеће привреде, посебно индустрије преко даљег процеса приватизације, развоја предузетништва и отварања нових МСП;
- б) Диверзификацију и специјализацију привредне структуре – од примарне до фазе финализације производа на основу одрживог коришћења природног потенцијала (пољопривреда – примарна производња, откуп, складиштење и прерада пољопривредних производа; шумарство – прерада дрвне масе, откуп, складиштење и прерада лековитог биља, шумских плодова; водна привреда – коришћење речног потенцијала за развој мини хидроелектрана и рибарства, термоминералних ресурса за флаширање воде, развој туризма, ширење пластеника, индустријско коришћење; туризам – развој специјализованих видова туристичке понуде (бањски, транзитни, еко, сеоски, манифестациони, спортско-рекреативни, планински и др.) и изградњу нових садржаја (смештајни, угоститељски, спортско-рекреативни, сервисни, едукативни и др.); и
- в) Интензивнији развој услужног сектора – од услуга највишег нивоа – прометно-складишне, сервисне, маркентишке, консалтинг, информатичке, финансијске, послови са некретностима, инжењерске, и др., до услуга за свакодневне потребе становништва и других корисника простора – трговинске, угоститељске, занатске и др., преко развоја приватно – јавног партнерства у областима: туризма и угоститељства, промета, културе, збрињавања отпада и др..

Развој области и грана од изразитог значаја за повећање запослености и бруто друштвеног производа су:

- пољопривреда и прехранбена индустрија;
- остала индустрија (дуванска, текстилна, металопрерађивачка, дрвна и др.);
- туризам и угоститељство (здравствени, транзитни, спортско-рекреативни, сеоски, ловни, риболовни, планински, излетнички и др.);
- прометно-складишне услуге;
- шумарство – прерада дрвета и сакупљање, складиштење и прерада шумских плодова посебно лековитог биља, и развој ловне привреде; и
- занатско-сервисне и јавне услуге,

уз формирање кластера у циљу јачања конкурентности привреде.

Елементи организације активности у простору и планска решења дата су за:

- *Општински центар Бујановац* (са приградским насељем Раковац): а) даље јачање привредних функција, развојем прерађивачке и друге индустрије, грађевинских, саобраћајних, складишних и сличних услуга, потом комерцијалних и пословно – финансијских услуга, б) проширење постојеће индустријске зоне и формирање нове пословно-развојне зоне, опремање нових локација (greenfield) и стављање у функцију раније коришћених локација и објеката (brownfield), и в) постизање вишег нивоа урбанитета;

- *Развој руралног подручја* поштовањем специфичности и функција појединих делова руралног подручја у погледу: а) развоја примарне пољопривредне производње у складу са природним предиспозицијама (пре свега, пашњачко сточарске – на планинским и брдским деловима, повртарство у равничарским и брдским деловима – на отвореним просторима и пластеницима, воћарство у брдским деловима и органске производње – посебно на подручју Прохор Пчињског) и на њој засноване прераде, коју је неопходно проширити (прерада крављег и козијег млека; кромпира, паприке и парадајза; шљиве и јабуке). Велики, а до сада неискоришћени, потенцијал постоји за развој месопрерађивачке и кондиторске индустрије; б) експлоатације и прераде дрвне масе и пратећих шумских производа - лековито биље (нана, камилица, либискуп, зелени чај и др.), посебно на подручју Прохор Пчињског; в) развоја туризма и очувања природних вредности (бањског – у Бујановачкој бањи, еко и сеоског у подручјима здраве животне средине, планинског – на подручју Китке, Рујна и Козјака, спортског и рекреативног – на подручју Прохор Пчињског и Бујановачког језера, ловног на планинама, риболовног на рекама и др.); г) вишенаменске експлоатације водног и термалног потенцијала (производња минералне воде и сокова, туристичке услуге – здравствене у Бујановачкој бањи и рекреативне на Бујановачком језеру; производња хидроенергије, рибарство, наводњавање и др.) и потребе заштите животне средине; д) експлоатације минералних ресурса (руде кварца, фелдспата и лискуна) и песка и шљунка из река.
- *Развој групе развијенијих центара*: Велики Трновац и Биљача. Наведени центри представљају својеврсне радне зоне који запошљавају део радне снаге из околних насеља. У овим центрима се налазе и мањи индустријски прерађивачки капацитети, демографски потенцијал је већи и имају услове да бољом организацијом пољопривреде и проширењем прерађивачког сектора изградњом нових капацитета и обезбеђењем локација битније утичу како на сопствени развој тако и на бржи и равномернији развој Општине;
- *Развој групе мањих руралних центара*: Жбевац, Левосоје, Лопарднице, Карадник, Кленике и Љиљанце - претежно монофункционалне структуре (пољопривреда и прерада) и са значајним демографским потенцијалом (од 840 до 300). Треба да постану својеврсни "инкубатори" развоја руралног подручја подстицањем развоја предузетништва, породичног бизниса, МСП, пружањем одређених услуга у функцији привреде (сервиси, откупне станице, ветеринарске, хладњаче, складиштење, сушаре и др.).

Привредно - радне зоне

Планска решења

Квалитетна реорганизација привредних активности према захтевима тржишта, интересима, потенцијалима, потребама и могућностима локалне заједнице подразумева формирање мреже разноликих просторних целина:

- *постојећи привредни комплекси* - уз максимално могуће ширење постојећих радних површина;
- *активирање нових просторних форми* за подстицање свеукупног развоја (технолошки/индустријски парк, бизнис инкубатор) у планираним привредно - радним зонама првенствено уз државни путеве I реда ка Врању, Прешеву и Ђиљану; и

- *инфраструктурно опремљене предузетничке зоне и појединачни локалитети у насељима у руралном подручју, са испољеним специфичним локационо - развојним потенцијалом првенствено уз државне путеве II реда ка северном и источном делу Општине (посебно Кончуљ, Брезница и долина Кршевичке реке).*

Сви постојећи привредни ресурси, биће стављени у функцију развоја привреде, нових производних и услужних програма у складу са тржишним принципима. Циљ је што већа производња роба и пружање услуга за тржиште Републике Србије и извоз, што ће довести до отварања нових радних места и пораста животног стандарда становништва.

Најважнији циљ територијалне организације привреде представља отварање нових радних места, као и обезбеђивање просторних услова за обликовање савремене структуре привреде у правцу стварања услова за привлачење директних инвестиција и јачања конкурентности. Остварење наведеног циља подразумева реализацију следећих стратешких задатака:

1. Оснивање нових предузећа на подручју будућих привредно-радних зона, првенствено у областима прерађивачке индустрије, високо пропульзивних и профитно оријентисаних привредних грана, складишта, логистичких робно - транспортних и тржних центара;
2. Инфраструктурно опремање будућих радних локалитета; и
3. Уређење и управљање радним зонама у складу са захтевима просторне организације; и
4. Афирмација предности подручја Општине у регионалним размерама и подстицање предузетничког духа.

Приликом обликовања будуће просторно-привредне структуре Општине посебну пажњу усмерити на:

- инфраструктурно унапређење постојећих привредно-радних зона и стварање институционалних и инфраструктурних услова за формирање нових, као и организационо и структурно унапређење производње и других активности увођењем савремених технологија;
- приоритет дати областима које користе еколошки прихватљиве технологије услуга и производње и запошљавају квалификовану радну снагу; у мањим срединама диверзификацију активности спровести кроз развој МСП и радњи;
- реактивирање постојећих комплекса/локалитета привређивања до постизања високог степена искоришћености простора;
- фазну реализацију нових привредних зона/комплекса саобраћајно и комунално опремљених;
- заштиту животне средине спровођењем мера заштите за објекте/делатности у складу са Законом о заштити животне средине, поштујући заштитне зелене коридоре дуж саобраћајница различитог ранга, као и према природним и културним добрима и/или пределима изузетних одлика;
- стварање базе података о локалним предузећима, њиховом потенцијалу, могућностима и потребама; и
- већу производњу роба намењених пласману на инострана тржишта.

Пољопривреда

У временском хоризонту плана може се очекивати да ће притисак за пренамену претежно пољопривредног земљишта расти. Конверзија пољопривредног у друга земљишта се ограничава на зоне и локације дуж саобраћајница (приоритетно дуж Коридора 10 и државног пута према Гњилану), а потребне инвестиционе локације изнајзити у рационалним померањима унутар већ постојећих грађевинских рејона. Објекти који се могу градити изван грађевинског подручја, морају се лоцирати и користити на начин да не ометају пољопривредну производњу. Наведене стратешке смернице ће се остварити и поштовањем следећих приоритета:

- успостављање правне сигурности власништва над некретностима осигурањем тачне, поуздане и ажурне катастарске евиденције засноване на стварном стању и усклађене са земљишним књигама;
- пољопривредно земљиште до II катастарске класе само се у изузетним случајевима може предвидети за друге намене, док се маргиналне оранице под VI и VII катастарском класом могу пренаменити у шумско земљиште. Запуштене пољопривредне површине потребно је привести пољопривредној намени;
- приоритет представља завршавање процеса трансформације земљишта ради рационалнијег коришћења;
- повећање површине пољопривредног земљишта по активном пољопривреднику и стимулисање рационалнијег коришћења укрупњавањем парцела;
- унапређење инфраструктуре, квалитета и безбедности у пољопривредној производњи (увођењем система НАССР и других система квалитета за управљање производњом безбедне хране);
- увођење иновативног процеса производње и нових производа, како би се повећао квалитет, продуктивност и смањили трошкови;
- успостављање пољопривредног информационог система ради ефикаснијег управљања земљиштем; и
- заштитити и чувати земљиште од утицаја негативних ефеката пољопривредне производње.

Планска решења

1. Рејон интензивне ратарске и сточарске пољопривредне производње:

- унапређење повртарске производње (на отвореним баштама и у пластеницима);
- унапређење производње крмног биља;
- едукација пољопривредника за коришћење агротехничких и мелиоративних мера;
- стварање услова за организован откуп сточарских и повртарских производа и подстицање њихове продаје; и
- отварање погона за прераду пољопривредних производа.

2. Мешовити, ратарско-сточарски рејон

- стимулисање удруживања воћара и фармера, уз подстицање евентуалне производње асортимана прерађевина заштићеног имена географског порекла;
- промовисање органске производње;
- подржавање изградње нових и адаптација постојећих капацитета за складиштење, чување, прераду и паковање сточних производа, традиционалног мешовитог

(говедарство-овчарство-козарство) сточарства, млечно-месног типа, с говедарством као водећом граном; и

- подстицање сакупљачке привреде, гајење и брање печурака и лековитог биља.

3. Сточарски рејон:

- обнављање и подстицање развоја пашњачког сточарства и производња сточарских производа у домену здраве хране;
- развијање производње ретких врста жита (раж, просо, хељда и др.); и
- подржавање плантажног гајења лековитог биља и сакупљање шумских плодова и сл (посебно у зони према манастиру Прохор Пчињски).

Туризам

Главна туристичка понуда биће организована на потезу општински центар Бујановац (Бујановачко језеро) – Бујановачка Бања – археолошки локалитет Кале (Кршевица) – манастир Свети Прохор Пчињски. Туристичка понуда ће бити комплетирана реновирањем и изградњом смештајних капацитета, комуналне опреме и јавних садржаја, развојем путне мреже и друге туристичко – рекреативне инфраструктуре. Природне и створене карактеристике подручја пружају могућности разноврсних видова туризма, и то: бањског, културно – историјског, спортско – рекреативног, транзитног, ловног и риболовног.

Према врсти туристичке понуде дефинисано је 6 зона и то:

1. Зона новопроглашене територије Бујановачке бање;
2. Зоне ловишта Козјак и Рујан, као једна и зона Забринца као друга;
3. Зона спортско-рекреативног центра Бујановачко језеро;
4. Зона транзитног туризма;
5. Зона историјско – споменичко-културолошког туризма; и
6. Зона риболовног туризма.

У датој табели приказана је структура туристичке понуде где је предложено да се развију и садржаји који ће пратити туристичку понуду (врсте објеката).

Табела бр.5: Организација и уређење туристичких простора

Р.б.	Структура туристичке понуде	Локација предложена за реализацију	Предложени садржаји на локацији	Предложени капацитети
1	Бањски туризам	Бујановачка Бања	Компатибилни структури туристичке понуде	У складу са жељом и потребама инвеститора и правилима Плана
2	Рекреативно-спортски садржаји	1. Бујановачко језеро; 2. Спортски центри: - Божињевац; - Жбевац; - Лопардинце; - Лучане; и - В. Трновац.		
3	Сеоски туризам	- Жбевац, центар за рурални туризам - Јабланица - Прохор Пчињски		

		- Кршевица - Српска кућа - Левосоје - Љиљанче - Клиновац - В. Трновац - Самољица		
4	Ловно – риболовни туризам	- Планине Рујан и Козјак - Реке Јужна Морава, Биначка Морава, Пчиња, Трновачка река, Бујановачко језеро		
5	Историјско – споменички туризам	- Манастири Св. Прохор Пчињски, Св. Отац Прокопије у Љиљанцу и Св. Архангел Михаило у Лопардинцу.		
6	Манифестациони туризам	- Центар Бујановца; - Манастир Св. Прохор Пчињски; - црквене порте у селима.		
7	Конгресни туризам	- Бујановачка бања - Бујановац - Манастир Свети Прохор Пчињски		
8	Транзитни туризам	- Левосоје - Самољица - Боровац - Божињевац		
9	Излетнички – догађаји	- 13 цркава - 2 манастира са конацима - антички период 56 споменика - праисторија 7 - Кале Кршевица - Средњи век 18 споменика - Музеј у Бујановцу - Клисуре		
10	Специјални интереси	- природни потенцијали; - SPA центри; - изграђена бициклистичка стаза; - планинарске стазе; и - уређен капп са санитарним чвором.		

5. ПРОСТОРНИ РАЗВОЈ САОБРАЋАЈА И ИНФРАСТРУКТУРНИХ СИСТЕМА И ПОВЕЗИВАЊЕ СА РЕГИОНАЛНИМ ИНФРАСТРУКТУРНИМ МРЕЖАМА

Саобраћајна инфраструктура

Планом развоја саобраћајног система акценат је стављен на реконструкцију, изградњу и развој пре свега путне мреже али и других саобраћајних елемената који ће допринети целокупном развоју и активирању подручја.

Друмски саобраћај

Концепт планиране путне мреже заснован је на повећању саобраћајне присрупажности свим јавним, привредним, туристичким и насељским центрима чиме ће се обезбедити проходност подручја. Путном мрежом потребно је остварити континуитет у кретању

мрежом државних и општинских путева унутар подручја Општине као и континуитет у транзитним везама са суседним општинама и ширим окружењем.

Мрежу државних путева је потребно употпунити мрежом општинских путева, за коју је предвиђена рехабилитација, реконструкција и доградња појединих деоница. Мрежа некатегорисаних путева у и ван насеља развијаће се у складу са развојем насеља и могућностима локалне заједнице, што ће се дефинисати плановима нижег реда.

Државни путеви

Окосницу друмског саобраћаја чине следећи државни путеви чије се трасе задржавају, и то:

- **Државни пут I реда - аутопута Е-75.** На основу Просторног плана републике Србије предвиђа се завршетак изградње аутопута од Грабовнице (општина Лесковац) до границе са БЈР Македонијом. Деоница која недостаје на територији Општине је од Давидовца (општина Врање) до Левосоја. Укупна дужина аутопута на територији општине је 21,65 km, од тога је 10,68 km планирани аутопут, односно територијом Плана се пружа од km: 932+275 до km: 953+926.
- Веза са уличном мрежом Бујановца остарује се преко две нове петље. Петља „Бујановац I“ (km 933+827) је у функцији везе аутопута са западним и источним делом подручја Општине, манастиром Св. Прохор Пчињски и границом БЈР Македоније. Петља „Бујановац II“ (km 937+433) је јужно од градског центра, у функцији везе аутопута са јужним делом подручја Општине и градским центром Бујановац и са магистралним правцем М-25.3 за Косово (Гњилане-Бујановац), уз обезбеђење попречне везе магистралних путева М-25.3 и М-1.
- Такође, од пратећинх садржаја аутопута на територији Општине налази се мотел „Бујановац“ (km 935+500), у градском центру са двонаменском функцијом за транзитне госте и градске потребе.
- Базе за одржавање пута које се односе на општину Бујановац су „Врање“ (km 920+050) која је у функцији одржавања дела аутопута од петље „Владичин Хан“ до петље „Бујановац I“, и „Прешево“ (km 956+500) која је у функцији одржавања дела аутопута до петље „Бујановац II“ до граничног прелаза.
- **Државни пут I реда бр.1,** од изградње аутопута Е-75 пружаће се од петље „Бујановац I“ до новог прикључка на аутопут код Левосоја у дужини од 6,13 km, тј. деоницом 0040 од почетног чвора бр. 127 Ристовац (km 931+607) до завршног чвора бр. 0128 Бујановац (km 937+557) и деоницом 0041 од почетног чвора бр. 0128 Бујановац (km 937+557) до завршног чвора бр. 0017 за Прешево (km 957+869). Територијом Плана се пружа од km: 933+586 до km: 939+718. Код Бујановца (чвор бр. 0128) се укршта са државним путем I реда бр. 25.3 и државним путем II реда бр.1256. Просечна ширина асфалтног коловоза износи 7,5 m.
- **Државни пут I реда бр.25.3** (Бујановац – граница општине ка Гњилану) пружа се у смеру запад - исток од граница општине (ка Гњилану) до Бујановца. На територији Општине пролази дужином од 14,83 km тј. деоницом 0540 од почетног чвора бр. 0518 Граница АПМК Кончуљ (km: 67+530) до завршног чвора бр. 1281 Бујановац – за Косово (km: 82+192) и деоницом 1026 од почетног чвора бр. 1281 Бујановац – за Косово (km: 82+192) до завршног чвора бр. 0128 Бујановац (km: 82+362). Територијом Плана се пружа од km: 67+530 до km: 82+365. Код Бујановца (чвор бр. 0128) се укршта са државним путем I реда бр. 1 и државним путем II реда бр.1256,

док се на петљи „Бујановац I“ денивелисано укршта са аутопутем Е-75. Просечна ширина асфалтног коловоза износи 6 m.

- **Планирана обилазница око насеља Бујановац** у циљу измештања транзитног саобраћаја. Проблем проласка путничких и комерцијалних возила кроз сам центар насеља постаће израженији са порастом степена моторизације. Обилазница је планирана од путног правца број 25.3 (km 81+081), са јужне стране до постојећег државног пута број 1 (km 938+185), у дужини од око 950 m, ширина асфалтног коловоза од 9,5 m. Траса новопланираног пута, имајући у виду ниво обраде ППО, дата је као коридор који ће се детаљно разрађивати кроз одговарајућу пројектну документацију.
- **Државни пут II реда бр.125** (Граница општине (ка Трговишту) – Кленике - граница општине (Ристовац)) пружа се у смеру југ - север. На територији Општине пролази дужином од 16,84 km тј. деоницом 0537 од почетног чвора бр. 0515 Трговиште (km: 32+062) до завршног чвора бр. 0516 Кленике (km: 59+623) и деоницом 0538 од почетног чвора бр. 0516 Кленике (km: 59+623) до завршног чвора бр. 1327 (km: 70+433). Територијом Плана се пружа од km: 67+530 до km: 82+365. Код Кленика (чвор бр. 0516) се укршта државним путем II реда бр.125а. Просечна ширина асфалтног коловоза износи 6 m.
- **Државни пут II реда бр.125а** (Кленике - манастир Прохор Пчињски – граница са БЈР Македонијом) пружа се у смеру север – југ. На територији општине пролази дужином од 13,93 km тј. деоницом 0541 од почетног чвора бр. 0516 Кленике (km: 0+000) до завршног чвора бр. 0519 (km: 13+935). Територијом Плана се пружа од km: 0+000 до km: 13+935. Код Кленика (чвор бр. 0516) се укршта државним путем II реда бр.125. Просечна ширина асфалтног коловоза износи 5,5 m.
- **Државни пут II реда бр.125б** (Бујановац – Муховац – Зарбинце) пружа се у смеру југ - север. На територији Општине пролази дужином од 24,71 km, тј. деоницом 1025 од почетног чвора бр. 1282 за Прешево (km: 0+000) до завршног чвора бр. 0128 Бујановац (km: 0+140), деоницом 1026 од почетног чвора бр. 0128 Бујановац (km: 0+140) до завршног чвора бр. 1281 Бујановац - за Косово (km: 0+310), деоницом 0542 од почетног чвора бр. 1281 Бујановац - за Косово (km: 0+310) до завршног чвора бр. 1328 Рудник Бујановац и деоницом 1344 од почетног чвора бр. 1328 Рудник Бујановац до завршног чвора бр. 520 Забринце (km: 24+713). Територијом Плана се пружа од km: 0+000 до km: 24+713. Пут је у веома лошем стању и свега је у дужини од 9 km проходан. Пут је са асфалтним коловозним застором у дужини од свега 3,5 km, док је са земљаним застором у дужини од 21,21 km. Код Бујановца (чвор бр. 0128) се укршта државним путевима I реда бр.1 и 25.3, док се са државним путем II реда бр.214 укршта у чвору 1282. Просечна ширина асфалтног и земљаног коловоза износи 4,5 – 6 m.
- **Државни пут II реда бр.214** (Давидовац (општина Врање) – Бујановац – Левосоје – Букуревац(општина Прешево)) пружа се у смеру североисток - југ и паралелан је правац аутопуту Е-75. На територији општине пролази дужином од 19,58 km тј. деоницом 0539 од почетног чвора бр. 1327 Ристовац - Кленике (km: 304+431) до завршног чвора бр. 1282 за Прешево (km: 310+025) и деоницом 0716 од почетног чвора бр. 1282 за Прешево (km: 310+025) до завршног чвора бр. 0592 Граница Македоније - Табановац (km: 310+025). Територијом Плана се пружа од km: 304+618 до km: 324+201. Код Бујановца (чвору 1282) се укршта са државним путем II реда бр. 125б. Просечна ширина асфалтног коловоза износи 5,5 - 6 m.

Генерално гледано, стање мреже државних путева II реда је задовољавајуће, са решеним одводњавањем и уређеном хоризонталном и вертикалном сигнализацијом. Даље активности је потребно усмерити на рехабилитацију постојеће мреже и изградњу недостајућих деоница. Као најзначајније активности издвајају се:

- изградња неизграђене и непроходне деонице државнг пута II реда бр.125б са савременим коловозом који је укупне дужине 24 km од чега је само 3,5 km са асфалтним коловозним застором. Пут је од изузетне важности јер представља једину везу са северним делом Општине.
- имајући у виду очекиване потребе за саобраћајем у будућем периоду, као и постојеће стање путне мреже, планирана је рехабилитација и реконструкција делова мреже државних путева II реда и довођење свих елемената пута у стање које омогућава ефикасно коришћење и одржавање. Проритетни правци су ДП-125, деоница Бујановац – Кленике –Трговиште, ДП-125а, деоница Кленике - манастир Прохор Пчињски – граница са БЈР Македонијом и ДП-214 који је значајан као квалитетан алтернативни путни правац аутопуту Е-75 без наплате путарине, којим ће се прихватати локални и регионални саобраћај на аутопут преко сиситема нових саобраћајних петљи „Бујановац I“ и „Бујановац II“.

За коридор аутопута Е-75 резервише се простор укупне дужине 21,65 km и укупне ширине 230 m, од тога 70 m за појас регулације, по 40 m за обостране појасеве непосредне заштите и по 40 m контролисане изградње.

За коридоре државних путева I реда резервише се простор укупне дужине 20,96 km и укупне ширине 105 m, од тога 25 m за појас регулације, по 20 m за обостране појасеве непосредне заштите и по 20 m контролисане изградње.

За коридоре државних путева II реда резервише се простор укупне дужине 76,06 km и укупне ширине 60 m, од тога 20 m за појас регулације, по 10 m за обостране појасеве непосредне заштите и по 10 m контролисане изградње.

Дефинитиван положај коридора и траса неизграђених деоница државних путева, као и укрштаји са осталом путном мрежом и пратећим објектима утврдиће се урбанистичким плановима на основу техничке документације на нивоу студије оправданости са идејним пројектом и проценом утицаја на животну средину.

Општински путеви

Значајни део саобраћајне мреже чини мрежа општинских путева. Мрежу општинских путева чине постојећи општински путеви и одређени некатегорисани путеви на територији Општине који су предвиђени за прекатегоризацију у општинске. Повећање саобраћајне доступности и повезаности центара у мрежи насеља, привредних потенцијала, туристичке понуде и руралних рејона обезбедиће се темељном реконструкцијом, рехабилитацијом и изградњом општинских путева.

Укупна дужина постојећих општинских путева износи око 198,2 km, од чега је само 108 km (54%) са савременим коловозом, док је преосталих 90,2 km са земљаним застором. Мрежа општинских путева, која има улогу повезивања насеља са центром општине и са путном мрежом вишег ранга, углавном се по положају траса налази на коридорима саобраћајних захтева, али је квалитет мреже такав, да су у већини случајева услови у

којима се одвија саобраћај лоши. Поред лошег стања коловоза, неповољан фактор је и просечна ширина коловоза која је на већини путева до 3,0 m до 4,5 m, чиме је онемогућено нормално функционисање, посебно јавног, теретног и снабдевачког саобраћаја. Такође, вертикална и хоризонтална сигнализација ако уопште постоји је у веома лошем стању.

Табела бр.6: Општински путеви на територији Општине

ОЗНА КА ПУТА	ТРАСА	ДУЖИНА (КМ)	КОЛОВОЗ (КМ)		ШИРИНА (М)
			асфалт	земља	
ОП-1	Бујановац – Раковац – ДП-214	3,8	3,8	0	4-4,5
ОП-2	Раковац – Бујановачка Бања – ДП-1	1,5	1,5	0	5-7
ОП-3	ДП-1 - Српска Кућа – Карадник	2,5	2,5	0	3,5-4,5
ОП-4	Бујановац – Лопардинце - Г. Вртогош	6,3	6,3	0	5-6
ОП-5	Велики Трновац - Турија	3,4	3,4	0	3,5-5
ОП-6	Велики Трновац – Лопардинце	3,0	0,7	2,3	3-5
ОП-7	ДП-1256 - Мали Трновац	5,0	0	5,0	3-4
ОП-8	Брезница (ДП-1256) - Г. Вртогош	3,5	0	3,5	4-6
ОП-9	Муховац (ДП-1256) – Ђорђевац	2,5	0	2,5	4
ОП-10	Муховац (ДП-1256) – Чар	4,1	0	4,1	4
ОП-11	Равно Бучје (ДП-1256) – Прибовце	3,5	0	3,5	4
ОП-12	Равно Бучје (ДП-1256) – Ново Село	4,2	0	4,2	4
ОП-13	Зарбинце – Ново Село	9,6	0	9,6	4
ОП-14	Лучане – Осларе – Насалце – Летовица	8,5	8,5	0	5
ОП-15	ДП-214 – Левосоје - Осларе	3,2	3,2	0	4
ОП-16	Лучане – Добросин	8,6	8,6	0	6
ОП-17	Кончуљ – Добросин	7,3	0	7,3	3-4
ОП-18	Насалце – Врбан	3,4	0	3,4	3,5
ОП-19	Лучане - Брисић	1,6	0	1,6	3
ОП-20	пут за Летовицу - Грамада	1,3	1,3	0	3
ОП-21	Бујановац од ДП-214 – Божињевац – Боровац – Самољица	8,9	7,0	1,9	3,5-4
ОП-22	Боровац – Ново Село	4,5	0	4,5	3-4
ОП-23	Неговац – Биљача – Братоселце - Буштрање	4,5	0	4,5	3-4
ОП-24	ДП – 1 - Биљача	2,3	2,3	0	6
ОП-25	Бујановац (кланица) – Жужељица – Љиљанце – Жбевац - веза са ДП-125	9,0	9,0	0	3,5-4
ОП-26	од пута за Љиљанце (ОП-25) – Жужељица	1,1	1,1	0	3
ОП-27	Жбевац - Ристовац	1,9	1,9	0	5
ОП-28	Љиљанце – Богдановац	4,5	0	4,5	3,5
ОП-29	Љиљанце – Кошарно	5,3	5,3	0	3,5
ОП-30	Жбевац – Јастребац	5,4	0	5,4	3,5
ОП-31	Кланица – Божињевац (језеро)	1,5	1,5	0	3,5

ОП-32	Кленике (ДП-125) – Куштица – Трејак	4,6	0	4,6	3
ОП-33	Петка (ДП-125) - Трејак	4,6	4,6	0	4
ОП-34	ДП-125 – Дрежница	0,9	0,9	0	3,5
ОП-35	ДП-125 – Спанчевац – Себрат - Свињиште	13,0	13,0	0	4-6
ОП-36	Брњаре – Мало Буштрање	1,8	0	1,8	4
ОП-37	Брњаре - Русце	3,0	0	3,0	3
ОП-38	Кленике – Барањевац – Сејанце	4,1	4,1	0	3,5
ОП-39	Себрат - Узово	3,0	0	3,0	3
ОП-40	Себрат - Лукарце	2,7	0	2,7	3
ОП-41	Билџа - Свињиште	5,0	0	5,0	3
ОП-42	Букуревац (ДП-214) – Братоселце	2,3	0	2,3	4
ОП-43	Спанчевац – Старац – манастир Прохор Пчињски	7,5	7,5	0	3
ОП-44	Спанчевац – Претина	3,8	3,8	0	3
ОП-45	ДП-214 – железничка станица	2,2	2,2	0	3,5
ОП-46	Бујановац – Велики Трновац	1,9	1,9	0	6
ОП-47	Брезница – Ново Село	1,7	1,7	0	4,5
ОП-48	Муховац - Карачево	0,4	0,4	0	5
УКУПНО НА ТЕРИТОРИЈИ ОПШТИНЕ		198,2	108,0	90,2	

Планирана је реконструкција и рехабилитација коловоза свих општинских путева који немају савремени коловоз и ширину коловоза испод 6 m. Такође је потреба обнова сигнализације и решавање одводњавања. Укупна дужина општинских путева на којим је потребно извршити реконструкцију и рехабилитацију износи 164,6 km, што износи 83% постојећих општинских путева.

Поред реконструкције и рехабилитације постојећих општинских путева планирана је и изградња 33 нова општинска путна правца укупне дужине 125,7 km. Код планирања општинске путне мреже водило се рачуна да се омогући прилаз насељима, побољша међунасељска комуникација, обезбеди веза са мрежом државних путева и планираним зонама специфичног значаја. При томе је максимално коришћена мрежа постојећих некатегорисаних земљаних путева и самим тим није потребна изградња нових траса већ асфалтирање и подизања квалитета да задовоље техничке елементе потребне за општинску путну мрежу.

Табела бр.7: Планирани општински путеви

РЕДНИ БРОЈ	ОЗНАКА ПУТА	ТРАСА	ДУЖИНА (КМ)
1.	ОП-1.1	Раковац – ОП-4	3,1
2.	ОП-1.2	Раковац – Српска Кућа	2,2
3.	ОП-5.1	Мали Трновац – Велики Трновац	5,8
4.	ОП-5.2	веза ОП-5.1 – Турија	2,6
5.	ОП-7.1	Мали Трновац – Кончуљ (веза са ДП-25.3)	3,8
6.	ОП-14.1	Летовица - Врбан	4,5

7.	ОП-15.1	Осларе – веза са ОП-14	2,4
8.	ОП-16.1	Сејаце – веза са ОП-16.1	2,1
9.	ОП-21.1	веза ДП-214 са ОП-21	1,5
10.	ОП-23.1	Неговац – Ново Село	3,3
11.	ОП-23.2	Ново Село - Лукарце	4,4
12.	ОП-25.1	Жужељица - Жбевац	3,0
13.	ОП-26.1	Жужељица - Богдановац	3,2
14.	ОП-26.2	Жужељица – веза са ОП-23.2 (Лукарце)	8,6
15.	ОП-28.1	Богдановац - Лукарце	4,2
16.	ОП-29.1	Кошарно – Трејак	3,8
17.	ОП-30.1	Јастребац – веза са ОП-29.1	2,0
18.	ОП-30.2	Веза ОП-30 - Клиновац	2,9
19.	ОП-31.1	Боровац – Ново Село	6,2
20.	ОП-35.1	Спанчевац - Качарци	1,6
21.	ОП-35.2	Кленике – Куштица	4,1
22.	ОП-35.3	Кленике - Бојацићи	1,6
23.	ОП-38.1	Сејаце - Брњаре	4,2
24.	ОП-38.2	Барањевац - Меанџици	1,3
25.	ОП-38.3	Барањевац – Св. Прохор Пчињски	10,4
26.	ОП-38.4	Барањевац - Јабланица	7,2
27.	ОП-38.5	Св. Прохор Пчињски – граница Општине (ка општини Трговиште)	4,2
28.	ОП-38.6	Св. Прохор Пчињски - Козјак	6,4
29.	ОП-39.1	Узово - Старац	4,0
30.	ОП-41.1	Билџача - Себрат	5,0
31.	ОП-41.2	Веза ОП-41 - Узово	3,3
32.	ОП-43.1	Горњи Старац – веза са ДП-125а	2,4
УКУПНО НА ТЕРИТОРИЈИ ОПШТИНЕ			119,6

Од планираних 125,7 km нових општинских путева који су дати на Рефералној карти бр.2 најзначајнији су следећи:

- ОП-2.1: Раковац – Српска Кућа, дужине 2,2 km;
- ОП-5.1: Мали Трновац – Велики Трновац, дужине 5,8 km;
- ОП-7.1: Мали Трновац – Кончуљ (веза са ДП-25.3), дужине 3,85 km;
- ОП-23.1: Неговац – Ново Село, дужине 3,3 km;
- ОП-23.2: Ново Село – Лукарце, дужине 4,4 km;
- ОП-26.2: Жужељица – веза са ОП-23.2 (Лукарце), дужине 8,6 km;
- ОП-31.1: Боровац – Ново Село, дужине 6,2 km;
- ОП-38.3: Барањевац – Св. Прохор Пчињски, дужине 10,4 km; и
- ОП-38.4: Барањевац – Јабланица, дужине 7,2 km.

Стационаже прикључака нових локалних путева на државне путеве дате су у наредној табели:

Табела бр.8: Стационаже прикључака локалних на државне путеве

Назив пута	Стационажа прикључка
Државни пут I реда бр.25.3	- km 69+687

Државни пут II реда бр.125	- km 56+325 - km 62+977
Државни пут II реда бр.125а	- km 0+916 - km 2+306 - km 5+783 - km 9+509 - km 10+811
Државни пут II реда бр.214	- km 312+369 - km 313+159

Стационаже су оријентационе и биће прецизније утврђене планском документацијом нижег реда.

Потребно је обезбедити адекватна средства у општинском буџету намењених за мрежу општинских путева, имајући у виду да ће у првим годинама реализације плана бити потребна већа средства за довођење путне мреже у исправно стање што ће се вратити кроз битно смањење трошкова редовног одржавања у наредном периоду. Такође, потребно је формирати базу података о путевима са ажурним праћењем стања сваког од елемената пута и евидентирањем свих интервенција спроведених у циљу њиховог побољшања.

Резервише се простор за коридоре општинских путева, планирану реконструкцију, доградњу и изградњу везних деоница, укупне дужине од око 125,7 km и ширине 35 m, од тога 15 m за појас регулације, по 5 m за обостране појасеве заштите и по 5 m за обостране појасеве контролисане изградње (са појасом заштите животне средине), са оријентационо датим положајем коридора, који ће се дефинитивно утврдити на основу главних пројеката за реконструкцију и изградњу тих путева.

Пешачки и бициклистички саобраћај

Један од главних циљева развоја саобраћаја у насељеним местима требало би да буде стимулисање еколошки прихватљивог система као што је стимулисање пешачког саобраћаја у границама прихватљиве пешаке дистанце и употреба бицикала.

Просторни размештај већине јавних функција у Бујановцу је на таквој дистанци да се може сврстати у изохрону пешачења од прихватљивих 30 минута. Пешачки вид саобраћаја је потребно фаворизовати из многобројних разлога (смањење гужве на улицама, смањења проблема паркирања, смањења емисије штетних гасова, повољан утицај на организам и сл.) и треба му омогућити несметан развој. Правце развоја је потребно усмерити ка:

- побољшању и унапређењу услова за кретање пешака ослобађањем јавног простора од паркираних аутомобила и планским размештајем уличних садржаја (киоска, летњих башти, уличних тезги и др.); и
- акцијама којима ће се јавне површине учинити привлачним и пре свега безбедним и пригодним за пешаке, а посебно за децу и особе са специфичним потребама.

Пешачке стазе је потребно трасирати у централним насељским зонама, тако да повезују јавне садржаје којима гравитира највећи број грађана. Постојеће стазе се задржавају и по потреби проширују на местима где је то могуће.

Бициклистички саобраћај је у експанзији у целом свету са немером да се умање непогодни ефекти које са собом носе остали видови саобраћаја. Бујановац се налази на коридору ЕуроВело 11, то је источно европска стаза која се пружа од Норвешке до Грчке, а на територији Бујановца прати коридор аутопута Е-75.

На локалном плану основни правци развоја бициклистичког саобраћаја су:

- планирање нових бициклистичких коридора који ће пратити најатрактивније туристичко - излетничке коридоре као што су стаза до и око језера (око 3,5 km), стаза до Бујановачке Бање (око 3 km) и стаза од Јабланице до манастира Св. Прохор Пчињски (око 3,5 km);
- обезбеђивање услова за безбедно кретање бициклиста успостављањем одговарајућих саобраћајно – регулативних мера и формирањем издвојених бициклистичких стаза; и
- утврђивање приоритета у реализацији бициклистичких стаза.

Стационарни саобраћај

Значајна неусаглашеност између просторних могућности и захтева за паркирањем проузрокује проблеме везане за паркирање што је посебно изражено у градским центрима где су лоцирани важнији јавни објекти, као што је случај са насељем Бујановац. Услед недостатка простора потребно је да одговарајућим средствима саобраћајне контроле захтеве за паркирањем свести на разумну меру, што подразумева:

- улично паркирање регулисати у виду обостраног или једностраног паралелног паркирања на означеним паркинг местима;
- у ширим градским зонама, као и сеоским насељима, паркирање организовати на приватним парцелама;
- организовати централне градске зоне као зоне са посебним режимом саобраћаја и лимитираним трајањем паркирања;
- одредити локације уређених површине за паркирање;
- стимулисати развој пешачког и бициклистичког саобраћаја и побољшати јавни превоз.

За паркирање третних возила задржава се постојећа привремена локација, у зауставној траци на државном путу бр. 214 у делу од надвожњака до Трновачке реке, која би се проширила и опремила.

Јавни саобраћај

Један од предуслова равномерног развоја целокупне општине, а самим тим и смањења и заустављања исељавања сеоских подручја, је да се насеља квалитетно повежу јавним превозом са центром општине. У планском периоду не планира се измештање као ни проширење аутобуских станица.

У циљу ефикаснијег функционисања локалног јавног превоза потребно га је технолошки и организационо одвојити од међуградског, увести нове линије и повећати броја полазака на постојећим линијама.

Развој локалног јавног саобраћаја потребно је усмерити ка:

- давању приоритета овом виду саобраћаја у односу на индивидуални, поготово у централним зонама насеља;
- оспособљавању општинске путне мреже за безбедно одвијање локалног јавног саобраћаја;
- формирању аутобуских стајалишта на државним путевима у облику ниша, како би се повећала безбедност путника при уласку и изласку из возила; и
- усаглашавању реда вожње са међуградским и железничким саобраћајем.

У складу са саобраћајним захтевима и потребама, јавни превоз може бити организован и од стране „приватног” сектора, у складу са важећом законском регулативом из области јавног превоза путника у друмском саобраћају.

Стајалишта јавног путничког превоза се могу организовати на свим државним и општинским путевима, у складу са саобраћајним захтевима и потребама. Стајалишта на државним путевима морају бити одвојена разделним острвом од проточне саобраћајне траке.

Станице за снабдевање горивом и сервисне станице

Постојеће станице за снабдевање горивом налазе се на осам локација и углавном задовољавају потражњу локалног становништва за овим енергентима. У планском периоду задржавају своје локације уз стриктно поштовање законских прописа и регулатива по питању безбедности и пословања.

Имајући у виду растуће потребе корисника, проширење путне мреже, очекивани раст степена моторизације и потребу за бољом дистрибуцијом објеката ове намене, предлага се изградња нових станица за снабдевање горивом. Планирана је самостална обострана бензиска станица „Левосоје“ у коридору новог аутопута (km 941+100) као и бензиска станица у насељу Петка, у зони раскрснице државних путева II реда бр. 125 и 125а. Поред основне намене, станице могу имати могућност продаје ауто гаса, а могу садржати и пратеће комерцијалне и услужне делатности.

Сервиси за путничка возила и аутобусе је потребно реализовати у зони ван насеља, као и у већим насељским центрима где се за то укаже потреба, што ће се разрађивати урбанистичким плановима.

Железнички саобраћај

На основу развојних планова ЈП-а "Железнице Србије", као и према Просторном плану Републике Србије у току је израда техничке документације за реконструкцију и модернизацију постојеће једноколосечне пруге Ниш - Прешево - државна граница. Тренутно се разматрају предложене варијанте модернизације пруге, при чему је најприхватљивије решење које обухвата капитални ремонт целе пруге са повећањем максималне брзине без промене трасе, без промене нивелете пруге и без промене постојећег пружног појаса.

Такође, предвиђена је реконструкције и модернизација пруге са изградњом другог колосека тако да она у будућности постане двоколосечна електрифицирана железничка пруга за саобраћај возова великих брзина, као и увођење ERTMS (European Rail Traffic Management Sistem). Двоколосечна пруга за саобраћај возова великих брзина је

инфраструктурни објекат за даљу будућност, али за који је потребно већ данас да се дефинише траса у циљу очувања потребног земљишта и стварања документационе основе о планираној железничкој инфраструктури како би општине могле да планирају свој урбани и просторни развој.

Положај коридора за велике брзине дат је оријентационо, док ће коначан положај коридора бити дефинисан по верификацији Генералног пројекта. Коридор за велике брзине у највећем делу прати постојећу пругу уз мања одступања ради неопходног исправљања радиуса кривина за потребе великих брзина, осим у делу од Бујановца ка Прешеву на ком су значајна удаљавања од постојеће пруге и где постоје варијантна решења.

Железничка станица Бујановац ће постати међустаница на двоколосечној прузи. Планирана је реконструкција и модернизација комплекса железничке станице Бујановац, тако да садржи станични трг са пешачком зоном, паркинге за путничке аутомобиле и такси возила, садржаје у самој станичној згради за службене и комерцијалне намене и друге садржаје.

Према Просторном плану Републике Србије, железница у циљу производње основних железничких услуга превоза путника и превоза робе, а у складу са потребама становништва и привреде Општине Бујановац и Републике Србије, задржава коридоре свих раније укинutih пруга.

Просторни развој водопривредне инфраструктуре

Водоснабдевање

Дугорочна планска решења

Насеља општине Бујановац, према Водопривредној Основи Републике Србије и Просторном плану Републике Србије припадају Горње-јужноморавском регионалном систему. Недостајуће количине квалитетне воде потребне за водоснабдевање становништва и привреде обезбеди ће се са Врањско-пчињског подсистема.

Како је брана „Првонек“ завршена потребно је започети са фазном изградњом дела Врањско-пчињског подсистема којим би се обезбедило уредно водоснабдевање општина Врање, Бујановац и Прешево и то:

- I фаза - Изградња транспортног цевовода сирове воде од акумулације "Првонек" до ППВ "Кумаревска Чука" и његово проширење до максималног производног капацитета $Q_{пр} = 800 \text{ l/s}$;
- II фаза - Изградња транзитног цевовода Врање – Бујановац DN 600 mm; L = 16km до новог сабирног резервоара „Вртогош“ ; $V = 2 \times 1000 \text{ m}^3$ и од њега транзитног цевовода DN 600 mm, L = 8,8km до постојећег, проширеног, резервоара „Бујановац“; $V = 1000 \text{ m}^3 + 1000 \text{ m}^3$ са комплетном мерно регулационом опремом, одакле ће се вода директно, гравитационо, дистрибуирати у градску водоводну мрежу Бујановца
- III фаза - Изградња транзитног цевовода и објекта за водоснабдевање Прешева

Наведеним дугорочним решењем ће се обезбедити просечна специфична потрошња од 400 л/ст./дан и заштитити подземни аквифери Јужне Мораве и њених притока на којима су формирана локална изворишта.

Како би се оваква решења водоснабдевања извела у планираном временском интервалу потребно је истовремено обезбедити водоснабдевање града и насеља са постојећих и новоформираних локалних изворишта. Иста се морају плански експлоатисати, проширивати и функционално очувати како би се, након сваке завршене фазе изградње, уклопила у подсистем као његов интегрални део неопходан за укупно правилно функционисање.

Развој локалних система водоснабдевања које чине градско извориште и локална сеоска изворишта ускладити тако да са објектима и водоводном мрежом обезбеде количине воде које ће подмирити просечну специфичну потрошњу до 250 л/ст./дан. Како би се обезбедио перспективни развој водоводних система, неопходно је:

- стриктно поштовање режима заштите изворишта подземних и површинских вода у свим извориштима постојећег комуналног и сеоских водовода;
- очување локалних изворишта, чак и оних мањег капацитета, и након повезивања појединих насеља са вишим системима (Регионални подсистем и општински водоводни систем), ради обезбеђивања виталних функција система у кризним хаваријским ситуацијама;
- постепено повезивање свих парцијалних водовода насеља у јединствен интеркомунални (општински) систем, којим се остварује висока поузданост функционисања и прописан, стално контролисан квалитет воде;
- смањивање специфичне потрошње воде у домаћинствима, политиком реалних цена воде, мерењем утрошка воде и мерама планске рационализације потрошње и смањивања употребе воде за пиће за заливање и наводњавање вртова, башти и пољопривредних култура;
- управљачко-информационо осавремењавање водоводних система, увођењем мерног – мониторинг- регулационог система, који ће омогућавати праћење динамике потрошње у свим важнијим гранама мреже, као и брзу дијагностику поремећаја и кварова током функционисања система;
- вода за технолошке потребе у индустрији која не захтева воду квалитета воде за пиће, не може се захватати из водовода насеља, већ се потрошачи технолошке воде упућују на властите захвате површинских и подземних вода нижег квалитета (подземна вода која се не захвата за водове насеља) и на мере рецикулације и планске рационализације потрошње; и
- реконструкција и модернизација постојећих система чија дотрајалост и запушеност не омогућавају поуздано водоснабдевање.

Планска решења до 2015. године

На основу броја становника на територији Општине, као и процене норме потрошње од 250 л/ст./дан коју треба обезбедити у овом периоду, на локалном нивоу ће се спровести низ мера којима ће се омогућити уредно водоснабдевање. То се првенствено односи на проширење градског изворишта бушењем нових бунара у алувиону Јужне Мораве (на левој и десној обали), и њиховог повезивања у једну функционалну целину проширењем пумпне станице “Бујановац-извориште”. Изградњу магистралних и дистрибутивних цевовода пречника од 100 mm до 500 mm, као и резервоарских

простора (проширење резервоара „Бујановац“ и „Трновац“ за по 1000 m³) и изградње резервоара у локалним системима. Ови резервоари ће омогућити дневно изравнавање потрошње на целом подручју Општине као и обезбеђивање противпожарне воде. Посебну пажњу треба обратити на минимални пречник цеви, обезбеђење минималног притиска у јавној водоводној мрежи и потребног размака хидраната.

Уважавајући планиране потребе, топографију терена, локацију потрошача, потенцијална и постојећа изворишта и међусобну повезаност насеља путном мрежом сви локални водоводи, ако је то изводљиво, треба да буду повезани у једну функционалну целину којом ће се управљати из једног центра. Све радове изводити фазно на основу усвојених приоритета, али уз елементарни услов да се изводе технолошко-функционалне целине система.

Планска решења у домену водоснабдевања у овом периоду су:

- проглашење и дефинисање водног земљишта, за градско извориште и локална изворишта, као активну заштиту перспективних изворишта;
- формирање и верификовање санитарних заштитних зона постојећих изворишта и објекте посебно за изворишта минералних вода „Хеба“, „Врело“ и „Би Вода“;
- заштита линијских коридора примарних цевовода и локација будућих резервоара и ПС предвиђених већ израђеном пројектом документацијом за насеља општине;
- реконструкција и модернизација мреже и објеката, како би губици у постојећем водоводу били смањени на 15-20%;
- одредити и оверити резерве подземних вода јавних изворишта;
- реконструкција и модернизација постојећих система чији квалитет, дотрајалост и запуштеност не омогућавају поуздано водоснабдевање;
- комплетирање и изградња приоритетних праваца водоснабдевања насеља и то:
 1. изградња водоводне мреже у насељима: Брезница, Летовица, Самољица, Боровац, Муховац, Брњаре, Русце, Јабланица, Воганце, Добросин и Сејаце;
 2. уградња хидропрес система у насељима Карадник, Божињевац и Жужељица.

Каналисање отпадних и осталих вода

Дугорочна планска решења

Пројекција развоја канализационог система подразумева каналисање отпадних вода града и осталих насеља на територији Општине сепаратним канализационим системима што подразумева раздвајање атмосферских од фекалних вода.

Концепт одвођења употребљених домаћих и индустријских вода, у граду и насељима, подразумева канализациону мрежу отпадних вода која се развија као дистрибутивни систем (примарна, секундарна мрежа и кућни прикључци) чија диспозиција мора бити усклађена са падом терена и усмерена ка главном колектору у који се улива, а који отпадне воде доводи до централног постројења за пречишћавање употребљених отпадних вода индустрије и становништва општег типа (ППОВ) одакле се након пречишћавања вода испушта у реципијент.

Индустријске отпадне воде, које не могу бити упуштене директно у канализацију

употребљених вода (тзв. "друга група" загађивача) морају се претходно пречистити локалним уређајима до степена који омогућава њихово упуштање у јавну канализациону мрежу употребљених вода, односно одвођење на централно ППОВ.

Димензије колектора у граду и насељима варираће од DN 200 мм до DN 600 мм, а у зависности од величине канализационог система. По важећем критеријуму ВОС-а, ППОВ се граде за сва насеља која имају више од 5.000 ЕС, али овим планом она ће се применити и у свим сеоским насељима, без обзира на њихову величину. Стриктно спровести принцип обавезности прикључења, а одржавање истог поверити ЈКП „Комуналац“, при чему ће се пречишћена вода упуштати у најближи реципијент.

Канализационе мреже за отпадне воде у граду и насељима, тамо где постоје, треба довршити тако да у урбаном ткиву све улице имају канализацију за отпадне воде. За све евентуалне прелазе испод водотока треба извршити истражне хидро-геолошке радове и сачинити геолошке профиле као подлогу за израду пројектне документације. Сви објекти на канализационим системима (црпне станице, мерни објекти, изливи и сл.) морају се уклапати у различите фазе изградње система. Коначне локације и основни параметри ће се одредити израдом одговарајуће пројектне документације.

Атмосферске падавине одводиће се кишном канализацијом најкраћим путем до најближих река и потока, које је претходно обавезно регулисати. Користиће се тзв. "разбијени систем" кишне канализације са великим бројем излива у реку Јужну Мораву и њене притоке. За одвођење кишних вода могућа је примена цевне канализације, али и површинско одводњавање отвореним каналима, као и комбинација ова два начина.

Решавање кишне канализације овог типа радиће се посебно за сваку групу објеката или комплекс, што подразумева детаљну разраду и инвестиционо-техничке документацију, односно пројектовање појединачних објеката, улица, нивелационих, партерних, урбаних целина, за које ће се пројектовати одговарајући објекти за евакуацију атмосферских вода. Капацитети не би требало да буду мањи од оних који су потребни за прихватање двогодишње кише, нити већи од десетогодишње кише.

Планираним концептом кишне канализације избегава се примена великих пречника цеви, чиме се остварују велике уштеде у инвестицијама. Мрежа кишне канализације и објекти на њој могу се градити у каснијим фазама уређења града и насеља (приликом изградње или реконструкције улица) чиме ће се остварити сепаратни системи са посебним мрежама за кишну, односно фекалну канализацију. Тиме ће се омогућити несметано функционисање и ефикасност ППОВ при чему се постиже потребни степен пречишћавања (за водотоке II категорије: БПК₅ - 25 mg/l O₂ ; ХПК - 125 mg/l O₂; УСМ - 35 mg/l) и повећава квалитет вода у водоточима, а заштита остварује на дужем потезу, узводно и низводно од места излива у реципијент.

Планска решења до 2015. године

За правилно функционисање градске канализације отпадних вода Бујановца неопходно је испунити два услова:

- изградити препумпну станицу одговарајућег капацитета са главним колектором до локације ППОВ; и
- започети изградњу ППОВ.

Предлаже се принцип централног ППОВ које прихвата истовремено комуналне и индустријске отпадне воде. Услов да се индустријске отпадне воде из различитих технолошких процеса могу прихватити градском канализацијом је да се одговарајућим предтретманима сведу на квалитет који треба да одговара параметрима из Правилника о санитарно-техничким условима упуштања отпадних вода у градску канализацију.

У оквиру града и насеља развијаће се канализациони системи на основу приоритета и то:

1. изградња ППОВ у Бујановцу са изградњом сабирног колектора;
2. изградња система за евакуацију отпадних вода са постројењима за пречишћавање у насељима: Лучане, Биљача, Турија, Кончуљ, Лопардинце, Левосоје, Клиновац, Добросин, Брезница, Самољица, Несалце, Жужељица, Српска Кућа, Кршевица.

Речни системи

За потребе наводњавања, одводњавања, одбрана од поплава, заштита вода и хидроенергетског коришћења потребно је изградити објекте предвиђене Јужноморавским речним системом.

За подручје Општине од пресудног значаја је изградња Кончуљске бране на Биначкој Морави како би се омогућило остваривање интегралног уређења, коришћења и заштите вода. Изградњом ове бране, формираће се чеона вишенаменска акумулација чиме би се уредиле воде Јужне Мораве (режим малих вода, квалитет воде до прописаних класа - I и II категорије, активна одбрана од поплава, антиерозиона заштита обала Јужне Мораве и осталих водотокова).

Посебно, створили би се услови за развој респектабилних система за наводњавање и одводњавање плодног земљишта у сливу Јужне Мораве, а самим тим и за подизање нивоа пољопривредне производње.

Формирани падови у регулисаним коритима и контролисани протоци омогућиће енергетско искоришћење водних токова и при малим падовима (4-5м). Изградњом мХЕ, где је то могуће у оквиру система, при чему не би угрожавале параметре других објеката у систему, потпуно би се искористили потенцијали вишенаменског водопривредног система.

Планска решења до 2015. године

Издашност водотока изразито зависи од годишњег доба па су режими малих и великих вода нестабилни тако да у летњим периодима притоке Јужне Мораве скоро пресуше, а у време дужих и јачих киша често изазивају поплаве. Како би се ови ефекти ублажили и истовремено обезбедили потенцијални реципијенти за изграђену или будућу кишну канализацију извршити регулационе радове по приоритетима на следећим водотоцима:

- регулација и уређење корита Трновачке реке;
- санација бране, чишћење и уређење језера "Кисела вода" са порибљавањем;
- регулација Жужељичке реке у селу Жужељица; и
- регулација потока Калкаванице и Јошански до у селу Раковац и Бујановачкој Бањи.

Енергетска инфраструктура

Развој *електроенергетске инфраструктуре* засниваће се на стварању претпоставки за поудано и континуирано снабдевање електричном енергијом конзумног подручја, као и ефикасном управљању и експлоатацији изграђених објеката и система, уз изградњу нових напојних и дистрибутивних објеката и водова.

Планска решења:

- изградња далековаода 400 KV Ниш - БЈР Македонија и 110 KV Врање – Прешево чија траса прелази преко територије Општине;
- изградња трансформаторских станица 35/10 KV у насељима Кленике, Биљача и В.Трновац, минималне снаге 2,5 MVA. Тачна снага ће се одредити даљом разрадом планске документације;
- изградња далековаода 35 KV Бујановац – Кленике и Бујановац – Биљача;
- изградња довољног броја трансформаторских станица 10/0,4 KV у градском и ванградском подручју према потреби потрошача;
- изградња електричне енергије 10 KV на градском и ванградском подручју према сагласности са изградњом трансформаторских станица 10/0,4KV;
- замена делова електричног постројења и мреже у зависности од истека времена употребе и дотрајалости, посебно у складу са Стокхолмском конвенцијом у смислу замене са супстанцама које нису штетне и опасне по здравље људи и животну средину; и
- осавремењавање и модернизовање електричне мреже и постројења у зависности од материјалних могућности.

Табела бр 9: Предвиђена потрошња електричне енергије до 2021. године (у MWh)

Назив	Домаћинства	Индустрија	Остали потрошачи	Укупно
Град	8.881	4.440	888	14.209
Сеоска насеља	46.602	2.000	400	49.002
Укупно	55.483	6.440	1.288	63.211

За развој система *гасификације* предвиђена је изградња разводног гасовода Р.Г. 11-03, пречника $\varnothing$ 273 mm, процењене дужине око 44 km, на деоници од Врања до границе са БЈР Македонијом. Разводни гасовод налазиће се у коридору планираног аутопута (на растојању 30 m до 100 m од ближе ивице аутопута) и постојећег државног пута II реда бр.214 (на растојању од 5m до 30m од ближе ивице пута). На подручју општинског центра планирана је и изградња главне мерно-регулационе станице (ГМРС) за снабдевање постојећих и планираних привредних капацитета и потребе широке потрошње.

Планом се предвиђа и могућност коришћења *обновљивих извора енергије* (у даљем тексту: ОИЕ), и то у првом реду хидроенергије изградњом малих хидроелектрана (у даљем тексту мХЕ), као и осталих видова енергије (соларна, геотермална, енергија ветра, биомаса, биогас и др.).

Катастром мХЕ Србије (1987. год.) на територији Општине су предвиђене потенцијалне локације за 4 мХЕ укупне снаге око 2,5 MW и укупне годишње производње око 4887 MWh. мХЕ у каскадном низу оквиру припадајућег водотока/слива, микролокацијски ће се сагледати на основу појединачно урађених идејних решења по прибављању Водних услова и Услова заштите природе, које ће обезбеђивати потенцијални инвеститор, а да

при том не дође до сукоба интереса у погледу коришћења простора од стране осталих корисника простора. Планско опредељење је да је могућа изградња и других мХЕ на осталим водотоцима, уз коришћење хидропотенцијала на такав начин да се не ремети еколошка равнотежа водотока и да буду од користи за повећање сигурности снабдевања електричном енергијом.

Табела бр 10: Локације потенцијалних мХЕ на подручју Општине (извор: Катастар мХЕ Србије)

Водоток	Локација	Тип преграде	Кота успора (m.n.m.)	Инсталисана снага (kW)	Годишња производња (kWh)
Брезничка река	Узводно од В. Трновца	Бетонски праг	495	625	2.359.000
Брезничка река	Низводно од Брезнице	Бетонски праг	545	440	1.669.000
Брезничка/Зарбинска река	Узводно од Кијева	Бетонски праг	700	220	691.000
Брезничка/Зарбинска река	Узводно од Љумљанске махале	Бетонски праг	805	250	168.000

Такође, Планом се поред производње електричне енергије из мХЕ, подржава коришћење и осталих ОИЕ, и то посебно:

- соларне (применом соларних система у којима објекат преко соларних панела прихвата и чува највећи део енергије, чиме се побољшава енергетска ефикасност објекта и смањује негативан утицај коришћења фосилних горива на животну средину);
- геотермалне (за топлотне потребе Бујановачке бање, општинског центра и осталих насеља за које се утврди могућност функционалног повезивања);
- енергије ветра, као појединачне локације или кроз изградњу ветропаркова на целој територији Општине, а посебно на подручју планине Рујан; и
- биомасе, за шта постоје значајни потенцијали у брдско-планинском делу Општине, уз услов рационалног експлоатисања и коришћења дрвних отпадака из шумарства и прераде дрвета.

Телекомуникациона инфраструктура

У области развоја фиксне телефонске мреже и мобилне телефоније предвиђа се:

- побољшање постојећег стања: осавремењивање приступних мрежа, као и замена постојећих аналогних и застарелих дигиталних комутација (центра) новим дигиталним. У првој фази набавити и монтирати у Бујановцу нови савремени комутациони чвор, а у другој заменити све постојеће комутације новим мултисервисним приступним чворовима;
- набавка нове телефонске централе у Бујановцу и укидање двојника;
- изградња руралног радиотелефонског система за ређе насељене делове подручја;
- изградња бежичног система за ретко насељена подручја који би увео телефоне до изградње оптичких каблова;
- изградња оптичких каблова за следећа насеља: Лучане, Кончуљ, Добросин, Левосоје, Несалце, Летовица, Самољица, Неговац, Доње Ново Село, Љиљанце,

Богдановац, Кршевица, Клиновац, Трејак, Кленике, Спанчевац, Горњи Старац, Прохор Пчињски, Лопардинце, Муховац и Горње Ново Село.

- изградња нових комутационих објеката и приступних мрежа у свим насељима из претходног става;
- изградња планираних базних станице мобилних оператера, како је приказано на Рефералној карти бр.2, и
- дигитализација радио дифузне мреже.

Развој поштанске мреже предвиђа:

- изградњу нових капацитета тако да становницима у Општини, изван градског подручја, буду приближно једнако удаљене. Тај критеријум ће бити задовољен ако се отворе поштанске јединице минимално у центрима заједнице насеља;
- разматрање могућности увођења мобилног шалтера који би, по одређеном распореду, обилазио удаљенија насеља; и
- побољшање опремљености поштанских јединица уз увођење нових услуга у поштанском саобраћају.

Комунална инфраструктура

Комунални отпад

Управљање комуналним отпадом организоваће се на регионалном нивоу, где ће се генерисани отпад транспортовати на регионалну санитарну депонију „Метерис“ на територији града Врања.

Планска решења:

- изградња трансфер станице комуналног отпада, на којој ће се прикупљати чврсти комунални отпад са територија општина Бујановац, Прешево и Трговиште, и даље одвозити на депонију „Метерис“;
- извршити систематско затварање, санација и ремедијација постојеће општинске депоније у алувиону реке Јужне Мораве (и свих других неуређених одлагалишта отпада), уз обавезу детаљног хидрогеолошког испитивања квалитета подземних вода у близини депоније због процене еколошке угрожености земљишта;
- продукване количине опасних врста отпада из привредних објеката усмерити ка планираном регионалном постројењу за складиштење овакве врсте објеката на подручју Нишког управног округа;
- очистити Општину од кабастог и осталог отпада; и
- у свим насељима и привредним зонама дефинисати локацију за селективно сакупљање комуналног и осталог отпада, а на основу Локалног плана управљања отпадом.

Пијаце

Број и локација зелених и сточних пијаца задовољавају потребе становника Општине, те је у том погледу неопходно обезбедити одговарајуће хигијенске услове и унапредити санитарне карактеристике ових објеката.

Гробља

У погледу третмана гробља, неопходно је предузети планско – организационо мере за проширивање попуњених гробља (посебно у Бујановцу) и даље комунално и пејзажно уређивање постојећих сеоских гробља у складу са основним урбанистичким и еколошко – санитарним условима.

6. ЗАШТИТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ, ПРЕДЕЛА, ПРИРОДНИХ И КУЛТУРНИХ ДОБАРА

Заштита животне средине

Планска решења која могу имати значајан утицај (позитиван/негативан) на животну средину су: изградња трансфер станице чврстог комуналног отпада, изградња постројења за пречишћавање отпадних вода, санација и рекултивација општинске депоније, реализација планираних привредно-радних зона, као и изградња нових саобраћајница која повезују насељена места Општине.

Као основни услов за постизање што вишег квалитета реализације планских поставки и њиховог утицаја на животну средину, саставни део плана представља и **Извештај о стратешкој процени утицаја планских решења на животну средину**. Планска решења ППО и мере које се утврђују кроз стратешку процену посебно се односе на праћење реализације планских решења и мера заштите животне средине, кроз успостављање и функционисање свеобухватног мониторинга животне средине. Преко овог мониторинга ће се пратити квалитет животне средине и његове промене, нарочито у односу на реализацију планских решења.

Такође, сви носиоци посла, током израде пројектне документације обавезни су да надлежном органу општине Бујановац за послове заштите животне средине поднесу захтев за одређивање потребе израде **процене утицаја пројеката на животну средину**, што је законски регулисано Законом о процени утицаја на животну средину ("Сл. гласник РС", бр. 135/04 и 36/09), односно Уредбом о утврђивању Листе пројеката за које је обавезна процена утицаја и Листе пројеката за које се може захтевати процена утицаја на животну средину ("Сл. гласник РС", бр.114/08). Студија процене утицаја на животну средину се врши за пројекте из области индустрије, рударства, енергетике, саобраћаја, туризма, пољопривреде, шумарства, водoprивреде, управљање отпадом и комуналних делатности, као и за све пројекте који се планирају на заштићеном природном добру и у заштићеној околини непокретног културног добра, на основу чега представља значајан инструмент у регулисању негативних утицаја реализације одређених пројеката на квалитет и очување природних и створених карактеристика подручја.

Реализација планских решења оствариће се, између осталог, применом принципа *превенције и предострожности*, односно применом принципа *смањења негативног утицаја на животну средину*, као основног модела који интегрално разматра утицај планских решења свих оних сфера делатности (саобраћај, индустрија, пољопривреда, туризам, инфраструктура) који могу имати негативне последице на природне и створене вредности одређеног подручја, а што је у складу са захтевима и принципима Европске стратегије одрживог развоја.

Уз то, Планом се препоручује примена приступа „*чистије производње*“ за сва постојећа и будућа предузећа чији производни процеси могу негативно утицати на стање животне средине. Предузећа која буду примењивала чистију производњу у својим производним процесима требало би да остваре економску добит кроз смањење трошкова рада, смањен обим третмана отпада, смањење трошкова одлагања, смањење загађење животне средине, итд. Инвестирање у чистију производњу дугорочно утиче на боље економске резултате предузећа и смањује трошкове у односу на примену решења за третман већ насталог отпада.

Заштита ваздуха

Очување квалитета ваздуха на подручју општине и остваривање вишег нивоа квалитета ваздуха у општинском центру и осталим насељима, привредним зонама и дуж фреквентних саобраћајних праваца, засниваће се на примени следећих мера заштите:

1) смањење нивоа емисије из постојећих извора

- применом еколошки повољније технологије у постојећим привредним објектима у Општини, као и на осталим изворима аерозагађења;
- преиспитивањем режима саобраћаја у ширем центру града, повећањем проточности главних градских саобраћајница и популаризацијом бициклистичког саобраћаја;
- коришћењем гаса и алтернативних горива (биогаз и др.) у свим возилима друмског саобраћаја;
- прикључивањем стамбених објеката на планирани гасоводни систем ради елиминисања загревања просторија коришћењем чврстих горива;
- развојем система даљинског грејања у општинском центру и усклађивањем режима рада постојећих котларница и индивидуалних ложишта са прописима; и
- повећањем потрошње обновљивих и еколошки прихватљивих извора енергије за грејање домаћинства.

2) ограничавање емисије из нових извора

- спречавањем додатних емисија из нових извора које би погоршале квалитет ваздуха у насељима и зонама на подручју општине;
- приликом организације градилишта обезбедити заштиту од подизања прашине коју може произвести технолошки поступак рада који се примењује, а што посебно важи за све врсте значајнијих земљаних радова;
- подизањем зелених заштитних појасева (од више аутохтоних биљних врста) ради заштите насеља од емисије загађујућих материја са аутопута и пруге за велике брзине;
- изработом Студије процене утицаја при реконструкцији постојећих и изградњи нових објеката, као и при извођењу радова који могу угрозити квалитет ваздуха; и
- применом најбоље доступне технологије у свим новим привредним објектима, што представља и законску обавезу ради добијање интегрисане дозволе предузећа (БАТ технологије).

3) успостављање система мониторинга квалитета ваздуха

- увођењем мерних места за контролу квалитета ваздуха (пре свега у централној зони општине, у индустријским зонама и дуж главних саобраћајних праваца).

Заштита вода

Заштита вода у сливним подручјима речних токова на подручју Општине од загађења и других утицаја који могу неповољно да делују на водотоке, издашност изворишта и здравствену исправност воде за пиће засниваће се на примени следећих мера заштите:

1) одржавање квалитета вода у прописаној класи (према Уредби о категоризацији водотока «Сл. Гласник РС», бр. 5/68), приоритетно речних токова Јужне и Биначке Мораве, с обзиром на њихову угроженост комуналним и индустријским отпадним водама

2) заштита водоизворишта, површинских и подземних вода

- прецизним дефинисањем и израдом Пројекта зона санитарне заштите (према Правилнику о начину одређивања и одржавања зона санитарне заштите изворишта водоснабдевања, «Сл. гласник РС», бр. 92/2008) главних водоизворишта на предметном простору и одржавање контроле квалитета воде у складу са законским нормативима, што се такође односи и на планиране водоакмулације “Прохор” и “Кончуљ”, с обзиром на њихов значај у регионалним оквирима;
- доношењем општинске Одлуке о одржавању зона санитарне заштите изворишта пијаће воде;
- контролом активности на простору изворишта термоминералних вода (Бујановачка Бања) од неповољног утицаја отпадних фекалних вода;
- забраном свих активности у простору које утичу на промену квалитета воде у водоносним слојевима и површинским токовима; у том погледу, неопходна је санација, односно чишћење корита оних водених токова који су у претходном периоду били највише угрожени несавесним одлагањем различитих врста чврстог отпада;
- организованим сакупљањем чврстог отпада искључиво на уређеним водонепропусним површинама;
- забраном складиштења опасних и отровних материја у зонама изворишта;
- одржавањем заштите свих локалних изворишта на санитарно одржив начин;
- забраном коришћења напуштених бунара као септичких јама и њихово санирање или ликвидација;
- забраном оштећивања обала или корита водотока пољопривредним или грађевинским активностима;
- забраном напасања стоке, депоновања комуналног и осталог хазардног отпада, изградње путева и стамбених објеката изнад локалних изворишта воде у сеоским насељима; и
- строго контролисаном применом пестицида у режиму интегралне заштите биља у пољопривреди.

3) третман отпадних вода

- опремањем подручја плана канализационом инфраструктуром са сепарационим системом одвођења кишних и отпадних вода (приоритетно у насељу Велики Трновац);
- евидентирањем домаћинства која поседују септичке јаме које нису непропусне, и условљавањем изградње непропусних;
- изградњом планираних постројења за пречишћавање отпадних вода (ППОВ), посебно у комплексима постојећих и планираних привредних капацитета;

- прикупљањем атмосферских вода са саобраћајних површина и њиховим контролисаним одвођењем у реципијент, уз претходни третман на сепараторима; и
- предтретманом индустријских отпадних вода пре упуштања у канализациони систем.

4) регулација водотока

- применом антиерозионих мера у угроженим подручјима;
- приликом регулације корита бујичних токова, уколико је могуће, применити принцип „натуралне регулације“ (употреба природних материјала), ради очувања изворних вредности форланда. Приоритет представља регулација Трновачке и Жужељичке реке, као и потока Калкаваница и Јошански до у насељу Раковац;
- активностима на заштити планског подручја од евентуалних ванредних ситуација и елементарних непогода, при чему се налаже примена принципа превенције, тј. минимизирања ризика од акцидентних ситуација на најмању могућу меру. Посебно се налаже спровођење натуралне регулације корита бујичних токова на планском подручју, уз неопходност очувања природног форланда водотокова.

Заштита земљишта

Земљиште на подручју плана је релативно очувано од загађења и већим делом погодно је за производњу здраве хране. Ради заштите и спречавања неповољног утицаја на квалитет земљишта потребно је предузимати следеће мере:

- приоритетно смањити ерозивне процесе која проузрокују клизишта мањих и већих размера, пре свега у брдско-планинском делу Општине;
- извршити санацију и ремедијацију земљишта угроженог осиромашеним уранијумом (локације у насељима Братоселце и Боровац);
- избегавати фрагментацију пољопривредног земљишта и смањити коришћење квалитетног земљишта у непољопривредне сврхе;
- подстицати органско - биолошку пољопривреду уз помоћ информација и едукацијом;
- предност дати традиционалним пољопривредним гранама које имају повољне услове за производњу и доприносе очувању еколошке равнотеже;
- одговарајућим мерама у пољопривреди свести употребу хемијских средстава на нужни минимум;
- спречити одлагање комуналног отпада на за то неподвиженим местима, посебно на плодном пољопривредном земљишту;
- рекултивисати све просторе на којима је завршена експлоатација минералних сировина (уколико се она буде реализовала у наредном периоду), при чему се отварање нових позајмишта материјала дозвољава уз претходну сагласност органа надлежног за послове заштите животне средине и у складу са Законом о рударству;
- спроводити антиерозионо уређење сливова, што подразумева предузимање антиерозионих мера које се свODE на забрану: кресања лисника; гајења окопавина на стрмим њивама; орања по нагибу земљишта; чисте сече шума на нагнутим теренима и испаше на деградираним теренима; претварања деградираних њива у ливаде; обавезу орања по изохипси; мелиорације деградираних пашњака; пошумљавања голети; конверзије једногодишњих култура у вишегодишње на деградираним површинама и антиерозионог газдовања земљиштем и шумама;

скуп мера које ће се применити зависиће од нивоа ерозионих ризика и врсте ерозије;

- обезбедити чишћење свих дивљих депонија и спречити њихово обнављање;
- спроводити рационалну изградњу канализационе мреже с уређајима за пречишћавање отпадних вода; и
- смањити ризике од загађивања земљишта при складиштењу, превозу и претакању нафтних деривата и опасних хемикалија и изградити План заштите од удеса у већим привредним објектима.

Заштита од буке

Законски нормативи у вези заштите становништва од штетног дејства буке доносе се у облику максимално дозвољеног нивоа меродавног параметра или параметара који представљају полазну обавезу испуњења услова везаних за проблематику буке.

С обзиром да планско подручје није угрожено повећаним нивоом комуналне буке, основне мере заштите од њеног неповољног дејства односе се на унапређење саобраћајне матрице општинског центра, ради повећања проточности возила у ужем урбаном подручју, као и постављање одговарајућих заштитних појасева зеленила између планираних привредних објеката који могу произвести буку већег интензитета и постојећих стамбених објеката, као и у оквиру самих комплекса будућих привредно-радних зона. Такође, приликом реализације коридора аутопута, обавезно се налаже постављање одговарајућих звучних баријера које ће на адекватан начин пружити заштиту становништва у непосредној близини аутопута од прекомерног дејства буке (односи се на стамбене објекте удаљене мање од 100m од ближе ивице аутопута).

У подручјима са изграђеним стамбеним, пословним и привредним објектима на којима се очекује ниво буке изнад граничних вредности, обезбедиће се техничке мере заштите у облику звучних баријера одговарајућих материјала и облика, који ће у што мањој мери нарушити визуелне карактеристике предела. Препоручује се и примена одговарајућих звучно-изолационих омотача на фасадама објеката који евентуалну буду били изложени прекомерном нивоу буке.

Највиши дозвољени нивои буке изражени А - пондерисани нивоом у dB(A) (ЈУС У Ј6.205), према Уредби о индикаторима буке, граничним вредностима, методама за оцењивање индикатора буке, узнемиравања и штетних ефеката буке у животној средини (Сл. гласник РС 75/10).

Управљање отпадом

Успостављање ефикасног функционалног система управљања чврстим отпадом на подручју Општине један је од приоритетних задатака локалне самоуправе у наредном планском периоду, а у циљу очувања и унапређења животне средине и визуелно-естетских карактеристика предела. У том погледу, неопходно је спровођење следећих активности:

- примена принципа регионалног управљања отпадом, што подразумева коначно збрињавање отпада из Општине на будућу регионалну санитарну депонију у општини Врање (према Стратегији управљања отпадом у Републици Србији до 2019. год.);

- изградња трансфер станице комуналног отпада на којој би се прикупљао генерисани отпад са подручја општина Бујановац, Прешево и Трговиште, и даље усмеравао ка регионалној санитарној депонији у Врању. Приликом дефинисања локације трансфер станице неопходно је строго поштовање одредби Закона о управљању отпадом („Сл. гласник РС“, бр. 88/10);
- изградњу рециклажних острва пожељно је реализовати у комплексима будућих привредно-радних зона, ради минимизирања нивоа претпостављеног повећаног нивоа генерисаног отпада у привредним предузећима. Уколико се појави потреба и интерес, рециклажна острва могу се градити у грађевинским подручјима свих насеља (у нишама локалних саобраћајница), уз строгу примену и поштовање законске регулативе из области управљања отпадом;
- постављање одговарајућег броја контејнера за ПЕТ амбалажу, приоритетно у центрима заједнице насеља;
- минимизирање количине медицинског и индустријског отпада и његово одлагање у складу са стандардима за еколошки одговорно поступање са овом врстом отпада;
- чишћење и санирање свих постојећих нехигијенских одлагалишта отпада, а посебно општинске депоније у алувиону реке Јужне Мораве;
- обезбеђење техничких могућности за одвођење опасног отпада из свих фабричких постројења које производе овакву врсту отпада на централно регионално складиште за овај део Србије (Нишавски округ);
- увођење управљања инфективним медицинским отпадом у Дому здравља и осталим здравственим установама, ради спречавања евентуално нежељених последица заразних болести на локално становништво;
- увођење економских инструмената од стране Општине којима се подстиче селективно одвајање отпада на самом месту његовог настанка; и
- дефинисање система елиминације опасног отпада путем регионалних планова управљања отпадом.

Мониторинг животне средине

Успостављање система мониторинга свих параметара квалитета животне средине: ваздух, воде, земљиште, биљни свет - културе (воће и поврће), и то:

- мониторинг ваздуха обухвата периодично праћење емисије сумпордиоксида (SO₂), оксида азота (NO_x), суспендованих честица, чађи и редовно праћење имисије сумпордиоксида (SO₂), азотдиоксида (NO₂), суспендованих честица и чађи у ваздуху (посебно у оквиру будућих привредних и свих других врста објеката за које се утврди повећана емисија загађујућих материја у атмосфери);
- мониторинг вода подразумева периодично праћење вредности показатеља квалитета вода (приоритетно речних токова Јужне и Биначке Мораве и свих локалних изворишта водоснабдевања) и редовно праћење састава отпадних вода пре испуштања у реципијент;
- мониторинг земљишта дефинише праћење аналитичких индикатора у области коришћења земљишта (промена намене), праћење концентрације тешких метала у земљишту и праћење концентрације азота у земљишту, посебно у непосредној близини аутопута;
- мониторинг отпада подразумева праћење начина управљања отпадом у погледу укупне количине отпада, количине отпада по секторима, количине отпада који се

рециклира и количине отпада који ће се депоновати на регионалну санитарну депонију у општини Врање;

- обезбеђивање мониторинга јонизујућег зрачења постављањем мерних станица на локацијама Братоселце и Боровац;
- обезбеђивање биомониторинга ваздуха, воде и земљишта као комплементарна метода физичко-хемијским методама мониторинга;
- обезбеђивање еколошких стандарда у будућим привредним објектима остварује се добијањем интегрисане дозволе за рад постројења која могу имати одређене негативне утицаје на стање животне средине, у складу са Законом о интегрисаном спречавању и контроли загађења животне средине («Сл. гласник РС», бр. 135/04);
- инвестирање у заштиту животне средине остварује се применом принципа "загађивач плаћа" у складу са важећом регулативом, дефинисањем одговарајућих локалних фондова за заштиту животне средине и других локалних институција, као и инвестирањем у програме заштите животне средине; и
- примену Система управљања заштитом животне средине у постојећим и будућим привредним објектима (ЈУС-ИСО 14001, ЕМАС).

Заштита предела

Територија општине Бујановац обилује пределима изузетне лепоте, разиграног рељефа, низом питомих брежуљака, бистрим потоцима, али и вредним шумским комплексима на већим надморским висинама. При будућем пројектовању и изградњи нових објеката сугерише се уклапање у амбијенталне целине како би постојећи пејзаж био још више унапређен. Препоручује се употреба природних материјала, обновљивих извора енергије, уређење дворишта и укупно одржавање постојећих објеката. Битним се сматра и да нова изградња не заклања видик на природне и културне вредности које овом крају дају посебну вредност (предео око манастира прохор Пчињски, сеоске цркве и џамије, долине Јужне и Биначке Мораве и др.).

Заштита природних добара

Према условима Завода за заштиту природе Србије, на планском подручју налазе се следећа заштићена природна добра:

1. *Предео изузетних одлика „Долина Пчиње“* – заштићена Уредбом о заштити предела изузетних одлика долина Пчиње („Сл. гласник РС“, бр. 55/96 и 2/03). Наведеном Уредбом се део долине Пчиње, планине Козјак и планине Старац ставља под заштиту – као природно добро од великог значаја и сврстава у II категорију заштите. Долина Пчиње представља представља предео изузетних одлика чија се заштита рељефа планине Козјак и планине Старац, обале реке Пчиње, шумских састојина и ретких биљних и животињских врста обезбеђује у складу са наведеном Уредбом; и
2. *Простор око манастира Прохор Пчињски* – заштићен Одлуком о проглашењу манастира Прохор Пчињски за културно добро – споменик културе и стављању под заштиту његовог природног простора, бр. 633-2-СО Бујановац.

У погледу заштите природних добара, основна планска решења су:

- одржавање високог квалитета животне средине, биолошке и предеоне разноврсности, и на томе засновано газдовање обновљивим, а посебно необновљивим ресурсима;
- контролисан лов и риболов, у складу са ловним основама и важећом законском регулативом;
- предузимање низа активности на међународној афирмацији природних вредности планског подручја, а што се приоритетно односи на укључивању долине реке Пчиње на Листу међународно значајних биљних (IPA – Important Plant Areas) и орнитолошких (IBA – Important Bird Areas) подручја, односно укључивање у ЕМЕРАЛД мрежу подручја;
- прецизно обележавање станишта жуте перунике и њихова систематска заштита (поред Трновачке реке према Лопардинцу, дуж корита Прешевске Моравице, од Левосоја према Прешеву и поред потока који тече поред кланице „Југокооп“);
- заштита станишта ретких барских птица дуж Прешевске Моравице, на деоници од Левосоја према Прешеву (посебно приликом изградње инфраструктурних система на овом коридору);
- предузимање низа активности на међународној афирмацији природних вредности планског подручја;
- заштита објеката геонаслеђа;
- идентификација подручја која се, према карактеристикама за које утврди надлежни Завод за заштиту природе, могу уврстити у еколошку мрежу заштићених подручја;
- обезбеђивање услова за заштиту очуваних екосистема, потенцијално угрожених биљних и животињских врста, односно очување шумских површина од негативних последица (пожари, нелегална сеча, крчење шума на рачун изградње стамбених објеката, итд.);
- планирати зелене коридоре дуж речних токова, као и обнова и формирање пољозащитних појасева као коридора који имају велику улогу у спречавању ерозије и побољшању микроклимата;
- поред планираних саобраћајних праваца омогућити постављање појаса зеленила, које ће представљати коридор и значајан сегмент система зелених површина;
- на свим површинама нам којима је вршена, врши се или се планира експлоатација минералних сировина, обавезно је спроводити рекултивацију простора (по могућству, са аутохтоним травним врстама);
- израда катастра угрожених биљних и животињских врста и спровођење система мониторинга;
- израда локалне Стратегије управљања природним вредностима и биодиверзитетом на подручју Општине; и
- ако се у току извођења грађевинских и других радова наиђе на природно добро које је геолошко-палеонтолошког и минералошко-петрографског порекла за које се претпоставља да има својства природног споменика, извођач радова је дужан да о томе обавести организацију за заштиту природе и да предузме мере да се до доласка овлашћеног лица, природно добро не оштети и да се чува на месту и положају у коме је нађено.

Заштита културних добара

На подручју Општине евидентирана су и заштићена бројна непокретна културна добра, од којих су од посебног значаја следећа:

1. *Манастир Св. Прохор Пчињски* заштићен је решењем Републичког завода за заштиту и научно проучавање споменика културе Републике Србије бр.942/50 од 23.9.1950. год. На основу Одлуке СРС бр.29 од 29.3.1979.год., утврђен је као споменик културе од изузетног значаја („Сл. гласник СРС, бр. 14/79); и
2. *Археолошки локалитети Кале – подграђе и Кале – акропољ* у Кршевици заштићени су Одлуком Владе Републике Србије бр. 633-1304/2009 од 5.3.2009.год. („Сл. гласник РС“, бр.37/09).

Богатство културне баштине огледа се и у великом броју евидентираних археолошких локалитета (укупно 180), верских објеката (православне цркве и џамије), гробља, културних места (сеоски крстови, записи и текије), објеката народног градитељства и споменика из НОР-а (1941-1945 год.).

Осим сеоских црква, објекти народног градитељства и остала евидентирана непокретна културна добра недовољно су истражена, валоризована и презентирана, иако представљају значајне туристичке потенцијале. Очуваност и уређеност сеоског етно-наслеђа није на задовољавајућем нивоу, чиме су вредни примерци сеоске архитектуре изложени пропадању и рушењу. Међутим, у многим сеоским насељима могу се регистровати још увек очувани специфични амбијенти, рурална архитектура и објекти од аутохтоног материјала – стамбене зграде, привредни објекти, воденице поточаре и др.

Опште мере и услови заштите и коришћења непокретних културних добара су:

- на заштићеним културним добрима и њиховој заштићеној околини, не може се вршити раскопавање, рушење, преправљање, активности изградње и уређења простора или било какви радови који могу да наруше својства културног добра, без претходно утврђених услова и сагласности надлежне службе заштите културних добара;
- ако се у току извођења грађевинских и других радова наиђе на археолошка налазишта или археолошке предмете, извођач радова је дужан да одмах, без одлагања прекине радове и обавести надлежни Завод за заштиту споменика културе и предузме мере да се налаз не уништи и не оштети и да се сачува на месту и у положају у коме је откривен;
- добра која уживају претходну заштиту (евидентирана добра) не смеју се оштетити, уништити, нити се може мењати њихов изглед, својство или намена.
- забрана изградње објеката (индустријских, рударских, енергетских, инфраструктурних, фарми и других објеката) који својом наменом и експлоатацијом могу да угрозе културно добро или деградирају и наруше пејзажне одлике и природне елементе његове заштићене околине;
- забрана привременог или трајног депоновања отпада и испуштање отпадних вода, отварања позајмишта земље и другог материјала;
- забрана градње и постављања објеката трајног или привременог карактера, који својом архитектуром, габаритом и висином могу угрозити културно добро; и
- забрана радова који могу пореметити статичку стабилност објекта.

Мере заштите, које обезбеђују очување аутентичности објеката заштићених и евидентираних споменика културе и простора око њих су:

- очување изворног изгледа архитектуре, свих конструктивних и декоративних елемената, оригиналних материјала и стилских карактеристика;

- забрањује се уградња и замена грађевинских елемената и материјала који нису примерени историјском и споменичком карактеру објекта (PVC столарија, кров непримереним црепом, и сл.);
- ажурно праћење стања и одржавања, конструктивно-статичког система, кровног покривача, фасада и инсталација;
- забрана извођење грађевинских радова, изградња инфраструктуре, промена облика терена и измена вегетационог склопа без претходне сагласности и надзора надлежне установе заштите;
- наставак истраживања археолошких локалитета на подручју Општине;
- валоризација објеката народног градитељства и градске архитектуре;
- забрана складиштења отпадног материјала и стварање депонија;
- забрана градње објеката који својом архитектуром и габаритом непосредно угрожавају споменик културе; и
- забрана градње објеката који нису у функцији споменика културе.

Заштита са аспекта одбране

На подручју Општине налазе се и војни комплекси и објекти уређења територије. Дуж административне границе са општинама Косовска Каменица и Гњилане у ширини од 5 km налази се зона контролисане градње у којој се налазе објекти и комплекси од значаја за одбрану земље. У границама Плана налази се војни комплекс „Југ“ (локација „Цепотине“, у близини насеља Боровац) који има статус „посебне намене“, неопходан за функционисање Војске Србије са зоном потпуно забрањене градње од 500 m.

Планска правила и мере заштите са аспекта одбране земље тичу се организације у функционисању мреже објеката привреде, друштвеног стандарда, инфраструктуре, режима градње итд. на подручју насеља и територије општине, а решавају се мирнодопским путем.

Заштита становништва, материјалних добара и ресурса спроводиће се кроз реализацију основних мера везаних за територију (земљиште, ваздух, воду), мрежу насеља, функционисање привреде, инфраструктуру и режим изградње насеља у урбанистичком смислу.

а. Мере заштите које се односе на територију:

- у циљу заштите територије од плављења, потребно је провести регулационе захвате на бујичним водотоцима, уређење сливова водотока, пошумљавање, док при избору локације објеката водити рачуна о коти максималних вода;
- у складу са степеном могућег сеизмичког удара, спроводити одговарајући режим изградње објеката мреже инфраструктуре, водених акумулација итд. у складу са принципима земљотресног инжењерства; и
- у циљу заштите територије од пожара, потребно је спроводити одговарајуће уређење и организовање шумских и пољопривредних површина, са сменом култура у погледу размештаја, пробијањем шумских просека итд.

б. Мере заштите које се односе на мрежу насеља

Рационална организација простора општине је један од основних циљева и са аспекта одбране и у том циљу потребно је:

- остварити раномеран развој и насељавање читаве територије;
- ограничити велике концентрације становништва, активности и физичких структура на једном простору кроз формирање система насеља и центара;
- обезбедити да виталне функције мреже насеља као што су здравство, радио везе, снабдевачке функције, морају имати алтернативне локације у разним насељима и у миру, треба да буду опремљена најнужнијим уређајима који ће се користити у ванредним уловима (ратни услови, земљотреси, поплаве итд.); и
- да сва насеља треба да буду повезана саобраћајницама из више праваца због евентуалних закрчења путева и сл.

ц. Мере заштите који се односи на функционисање привреде

- обезбедити услове за развој пољопривреде за коју на подручју општине постоје погодни услови, што је од посебног значаја за потребе одбране;
- обезбедити заштиту од индустријских удеса;
- спречити лоцирање еколошки неприхватљивих производних активности, а форсирати савремене и еколошки прихватљиве технологије и активности у простору;
- обезбедити радну снагу за случај евакуације привреде за ратне потребе; и
- формирати мрежу складишта и магацина потребних прехранбених и других артикала, што све треба да буде дефинисано у мирнодопским условима.

д. Мере заштите који се односи на инфраструктуру

- у циљу заштите и функционисања инфраструктурних система у ванредним условима, обезбедити да сви инфраструктурни системи буду централно повезани и да се њима управља са једног места;
- у циљу обезбеђења водоснабдевања насеља у ванредним ситуацијама, пожељно је имати више гравитационих извора водоснабдевања, због могућности загађења вода (отровима, земљотресом, поплавом и сл.), као и алтернативне изворе водоснабдевања у случају акцидента и ратних разарања, а у мирнодопским условима треба обезбедити хигијенску исправност земљишта и подземних вода, посебно бунара и јавних чесми, нарочито оних које се користе за пиће; и
- потребно је и даље проширивање мреже локалних путева.

е. Мере заштите који се односи на режим изградње насеља у урбанистичком смислу

- обезбедити функционално зонирање територије насеља (радне зоне, становање, јавне службе, зелени простори и сл.)
- обезбедити слободне просторе у насељима који ће бити заштићени од пожара и рушевина, а истовремено добро повезани са саобраћајницама и водотоковима
- при изради урбанистичких планова и пројеката у складу са условима надлежне службе одбране планирати изградњу заштитних склоништа, као основне мере заштите људи и материјалних добара у случају ратне опасности
- у циљу заштите и функционисања урбаних и руралних система планирати такве режиме изградње којима ће се обезбедити минимизирање неповољних ефеката ратних разарања на објекте и људство, обезбедити правци евакуације итд.

Наглашава се да је при изради планске и пројектне документације потребно поштовати сву релевантну законску регулативу из домена одбране, заштите од елементарних

непогода, правилнике о техничким нормативима за склоништа и поједине објекте, као и прописе о усклађивању просторних и урбанистичких планова са потребама народне одбране и заштите од ратних дејстава.

Заштита од елементарних непогода и технолошких удеса

У погледу угрожености простора од дејстава **елементарних непогода и технолошких удеса** (акцидената) основне опасности прете од појаве дејства различитих врста елементарних непогода, и то пре свега као последица дејства ерозионих процеса, покренутих клизишта на падинским теренима, бујичних токова и плављена пољопривредних и стамбених површина, односно појаве пожара, града и земљотреса. Одсуство већих индустријских капацитета на планском подручју узроковало је да могућност од удеса и индустријских акцидената буде сведен на минималну меру.

Планске мере које се односе на заштиту простора од дејстава елементарних непогода односе се на:

- при изградњи треба водити рачуна да се сва изградња путева и осталих објеката, планира и гради изнад кота трагова великих вода, односно у складу са подацима о максималном нивоу подземних вода у тлу;
- примена техничких норми (асеизмичка градња) приликом изградње објеката;
- потпуну регулацију корита бујичних токова на подручју Општине ради смањивања могућности од изненадне појаве поплавних таласа, посебно речних токова Јужне и Биначке Мораве, као и Кршевичке и реке Пчиње;
- примену антиерозионих мера у подручјима која су потенцијално угрожена ерозионим процесима, што подразумева селективно пошумљавање, спречавање нерационалне сече стабала, перманенту контролу стања на овим подручјима од стране Општинског штаба цивилне заштите, забрану градње стамбених и других објеката без неопходне комуналне инфраструктуре, итд.;
- приликом изградње водоводне мреже препоручује се постављање уличних хидраната и прикључака за воду (посебно у близини насеља и будућих радно-привредних зона);
- избегавати лоцирање виталних насељских функција дуж раседних зона или у подручју терена са уоченим карактеристикама природне нестабилности;
- у насељеним местима је обавезно организовање добровољне ватрогасне службе и система контроле и праћења у случају да дође до пожара. С обзиром да се ради о мањим насељима ову улогу могу да врше становници. Посебно је важна израда Плана заштите од пожара на општинском нивоу која треба да уважава обавезу обезбеђења саобраћајне приступачности шумским путевима и стварању услова за одржавање противпожарних баријера који ће делити шумске комплексе на мање сегменте и смањити потенцијални ниво ризика;
- приликом димензионисања водоводне мреже у већим центрима један од критеријума треба да буде и евентуална потреба за гашењем пожара. У погледу изградње треба се опредељивати за објекте који ће имати што већи степен ватроотпорности;
- мере заштите од атмосферских елементарних непогода (град, ветар) обухватају одржавање и по потреби проширење постојеће мреже противградних станица и успостављање и одржавање њихове директне везе са РХМЗ.
- заштита од зимских непогода (лавине, ветроизвале, снежни намети и сл.) у брдско-планинском делу општине и од летњих непогода (суше, бујице и сл.)

обухватиће изградњу неопходних инфраструктурних и супраструктурних садржаја, пажљиво коришћење шумских површина и њихово селективно пошумљавање, уз изградњу планиране водоакумулације.

По питању заштите од акцидентних загађења, основне мере заштите се заснивају на управљању ризиком од удеса, и то кроз: идентификацију опасности; анализу последица; процену ризика; планирање мера за превенцију удеса или смањење ризика; организовање мера приправности и одговора на удес; као и планирање мера санације од последица удеса. Мере заштите треба спроводити: за постојеће објекте и технологије (производња, складиштење, утовар, транспорт, претовар штетних и опасних материја), кроз превентивне мере и мере сталног надзора; за нове објекте, технологије и радове, као и код реконструкција постојећих, кроз обавезну израду процене утицаја и процене ризика на животну средину; израдом Мапе хазарда, чиме ће се утврдити потенцијални извори удесних загађења и правци транспорта опасних и штетних материја.

Посебна мера заштите од акцидентних загађења представља и строга контрола саобраћајне полиције свих возила која транспортују опасне и штетне материје државним путевима, с обзиром на близину путева речним токовима и локалним извориштима и могућем загађењу плитких издани услед неконтролисаног истакања опасних материја из транспортних возила у околну земљиште.

III ПРОПОЗИЦИЈЕ ПРОСТОРНОГ РАЗВОЈА

1. ПРАВИЛА УРЕЂЕЊА И ГРАЂЕЊА ЗА ДЕЛОВЕ ТЕРИТОРИЈА ЗА КОЈА НИЈЕ ПРЕДВИЂЕНА ИЗРАДА УРБАНИСТИЧКОГ ПЛАНА

Правила урбанистичке регулације и парцелације

Правила урбанистичке регулације и парцелације представљају скуп међусобно зависних правила, услова и елемената за образовање и уређење грађевинских парцела, утврђивање регулационе и грађевинске линије, међусобног положаја, висине и спољног изгледа објекта, као и других елемената неопходних за спровођење Плана – издавање Локацијске и Грађевинске дозволе.

Правила урбанистичке регулације и парцелације односе се на све намене у оквиру грађевинског, пољопривредног, шумског и водног земљишта. Правилима урбанистичке регулације дефинисани су урбанистички показатељи (намена, индекс или степен изграђености, индекс или степен искоришћености, спратност) и други плански елементи за одређивање величине, облика и површине објекта и начина његовог позиционирања на парцели. Правилима парцелације дефинисани су плански елементи за одређивање величине, облика и површине грађевинске парцеле као и регулациони или нивелациони елементи за њено обележавање.

Општа правила урбанистичке регулације и парцелације

- Намена простора
- Урбанистички показатељи
- Услови за формирање грађевинске парцеле
- Типологија објеката
- Положај објекта у односу на регулацију и у односу на границе грађевинских парцела
- Правила за постојеће објекте
- Правила за нове објекте – највећи дозвољени индекси заузетости и изграђености грађевинске парцеле, спратност и висина објекта, минимална међусобна удаљеност објеката и од граница парцеле, услови за изградњу других објеката на истој грађевинској парцели и начин обезбеђивања приступа парцели и простора за паркирање возила
- Правила за позиционирање грађевинских елемената објекта
- Правила за архитектонско обликовање објекта
- Правила за слободне и зелене површине на парцели
- Правила за оградивање грађевинске парцеле

Намена простора

Према специфичном начину коришћења грађевинског, пољопривредног, шумског и водног земљишта, издвојене су намене:

Грађевинско земљиште

- становање: вишепородично становање у центрима насеља, породично становање;

- зоне концентрисаних привредних и комерцијалних делатности;
- саобраћај и саобраћајне површине;
- објекти у функцији туризма, инфраструктуре; и
- спортски комплекси.

Пољопривредно земљиште

- објекти у функцији пољопривреде.

Шумско земљиште

- објекти у функцији шумарства.

Водно земљиште

- објекти поред воде; и
- објекти на води.

Урбанистички показатељи

Урбанистички показатељи (индекс или степен изграђености, индекс или степен искоришћености и спратност) дефинисани су као максималне дозвољене вредности за ниво парцеле за сваку намену и типологију градње.

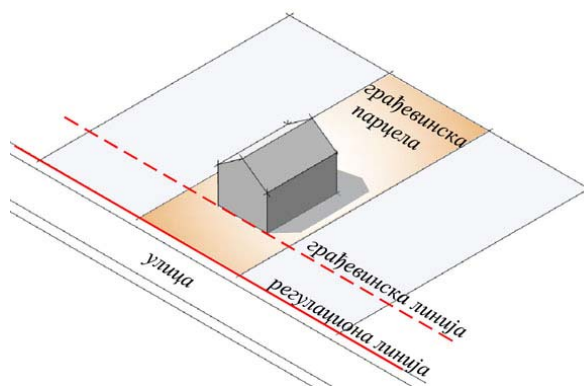
За подручје овог Плана обухваћено важећим урбанистичким плановима, примењују се урбанистички показатељи дефинисани тим плановима за сваку појединачну доминантну намену простора.

Општа правила парцелације

Грађевинска парцела јесте део грађевинског земљишта, са приступом јавној саобраћајној површини, која је изграђена или планом предвиђена за изградњу.

Регулациона линија јесте линија која раздваја површину одређене јавне намене од површина предвиђених за друге јавне и остале намене.

Грађевинска линија јесте линија на, изнад и испод површине земље и воде до које је дозвољено грађење основног габарита објекта.

ЕЛЕМЕНТИ ГРАЂЕВИНСКЕ ПАРЦЕЛЕ

Грађевинска парцела (планирана и постојећа) има површину и облик који омогућава изградњу објекта у складу са правилима о грађењу и техничким прописима.

Свака грађевинска парцела мора имати директан приступ на саобраћајницу. Уколико нема директан приступ, у изузетним случајевима може имати колски прилаз са друге

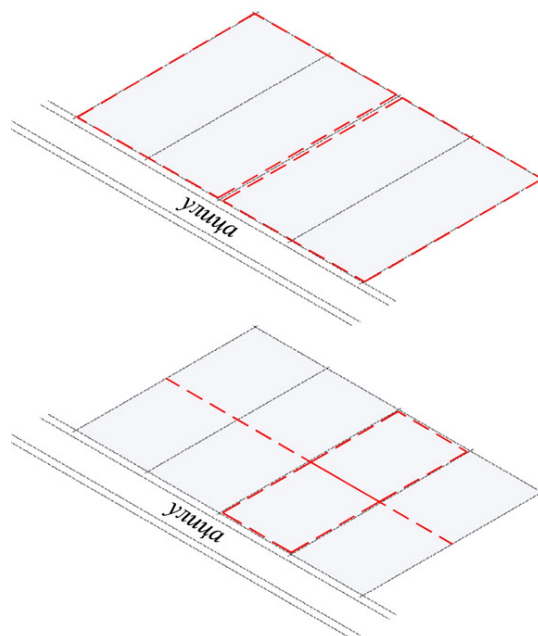
парцеле (сукориснички) који је минималне ширине 2,50m, под условом да најудаљенија тачка коловоза није даља од 25 m од габарита објекта. Уколико није испуњен овај услов, минимална ширина сукорисничког приступа износи 3,50 m.

Грађевинска парцела може се укрупнити препарцелацијом или делити парцелацијом до минимума утврђеног овим правилима, а у складу са дефинисаним наменама и типологијом градње.

На предлог власника, односно закупца постојеће катастарске парцеле врши се исправка граница суседних парцела у складу са законом и у складу са правилима овог Плана.

При формирању грађевинских парцела парцелацијом или препарцелацијом максимално уважавати постојеће катастарске парцеле.

Планом су дефинисане минималне величине парцела (минимална површина парцеле и минимална ширина парцеле према саобраћајници) за сваку појединачну намену, а према типологији градње.

ПРЕПАРЦЕЛАЦИЈА И ПАРЦЕЛАЦИЈА

Типологија објекта

Грађевинске линије према суседним парцелама дефинишу концепт изградње, тј. типологију објекта:

- слободностојећи (објект не додирује ни једну границу грађевинске парцеле);
- у непрекинутом низу (објект на парцели додирује обе бочне границе грађевинске парцеле); и
- у прекинутом низу или једнострано узидани ("двојни") (објект на парцели додирује само једну бочну линију грађевинске парцеле).

Положај објекта на парцели

Положај објекта на парцели дефинише се грађевинском линијом у односу на:

- регулацију саобраћајнице;
- бочне суседне парцеле; и
- унутрашњу суседну парцелу.

Све грађевинске линије у границама парцеле морају бити постављене тако да не ометају функционисање објекта на парцели, инфраструктурну мрежу, као и функционисање и статичку стабилност постојећих објеката на суседним парцелама.

Грађевинска линија подземних етажа или објеката је хоризонтална пројекција грађевинских равни у оквиру којих се граде подземне етаже, односно објекат. Подземна грађевинска линија не сме да прелази границе парцеле.

Грађевинска линија приземља се дефинише посебно, уколико се не поклапа са грађевинском линијом.

Грађевинска линија је обавезујућа када се објекат мора поставити на њу (нпр. када се поклапа са регулационом линијом или када је потребно задржати дефинисано растојање до регулационе линије). У осталим случајевима грађевинска линија даје максималну границу градње, тј. границу до које је дозвољено (али не и обавезно) постављање објекта.

На једној грађевинској парцели дозвољена је изградња једног или више објеката у зависности од намене и типологије градње.

Правила за позиционирање објеката на парцели (минимално растојање грађевинске од регулационе линије, минимална удаљења од граница парцеле, минимална међусобна растојања објеката и др.) планом су дефинисана за сваку појединачну намену у складу са типологијом градње.

У зони у којој постоје изграђени објекти, као и за објекат који има индиректну везу са јавним путем преко приватног (сукорисничког) пролаза, позиција објекта на парцели (минимално растојање грађевинске од регулационе линије, минимална удаљења од граница парцеле, минимална међусобна растојања објеката и др.) утврђује се Локацијском дозволом у складу са овим правилима за одговарајућу типологију градње и на основу позиције већине изграђених објеката у блоку (зони, окружењу).

Висинска регулација

Висина објекта је растојање од нулте коте објекта до коте слемена (за објекте са косим кровом) односно до коте венца (за објекте са равним кровом). Дозвољена висина објекта дефинисана је максималном спратношћу за сваку намену, у складу са типологијом градње.

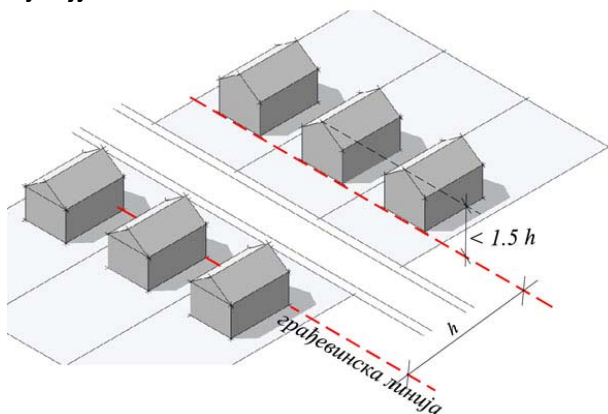
Нулта (апсолутна) кота је тачка пресека линије терена и вертикалне осе објекта.

У односу на нагиб терена, висина објекта је:

- на релативно равном терену - растојање од нулте коте до коте слемена (за објекте са косим кровом), односно венца (за објекте са равним кровом);
- на терену у паду са нагибом према улици (навише), кад је растојање од нулте коте до коте нивелете јавног или приступног пута мање или једнако 2,00m - растојање од нулте коте до коте слемена, односно венца;
- на терену у паду са нагибом према улици (навише), кад је растојање од нулте коте до коте нивелете јавног или приступног пута веће од 2,00m - растојање од коте нивелете јавног пута до коте слемена (венца) умањено за разлику висине преко 2,00m;
- на терену у паду са нагибом од улице (наниже), кад је нулта кота објекта нижа од коте јавног или приступног пута - растојање од коте нивелете пута до коте слемена (венца); и

- на терену у паду са нагибом који прати нагиб саобраћајнице висина објекта утврђује се применом претходних тачака.

Висина надзетка стамбене поткровне етаже износи највише 1,60m, рачунајући од коте пода поткровне етаже до тачке прелома кровне косине, а одређује се према конкретном случају.

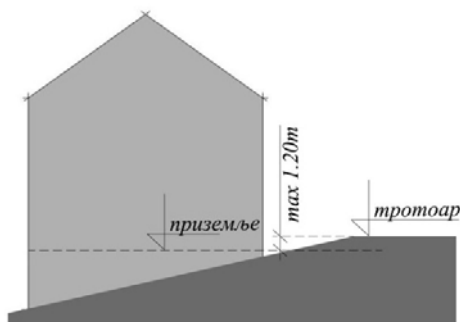
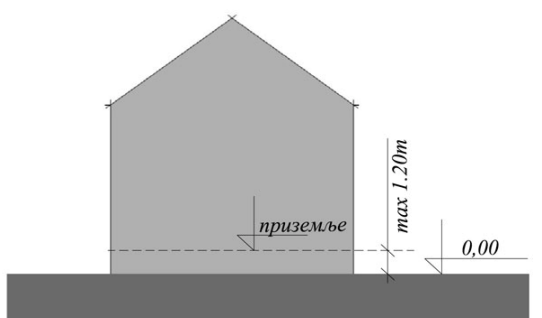
ВИСИНСКА РЕГУЛАЦИЈА

Релативна висина објекта је она која се одређује према другим објектима или ширини регулације.

Општа правила за релативну висинску регулацију:

- висина новог објекта не сме бити већа од 1,5 ширине регулације улице, односно растојања до грађевинске линије наспрамног објекта; и
- висина венца новог објекта усклађује се са венцем суседног објекта.

Кота приземља објекта одређује се у односу на коту нивелете јавног или приступног пута, односно према нултој коти објекта, и то:

ОДРЕЂИВАЊЕ КОТЕ ПРИЗЕМЉА

- кота приземља нових објекта на равном терену не може бити нижа од коте нивелете јавног или приступног пута;
- кота приземља може бити највише 1,20m виша од нулте коте;
- за објекте на терену у паду са нагибом од улице (наниже), када је нулта кота нижа од коте нивелете јавног пута, кота приземља може бити највише 1,20m нижа од коте нивелете јавног пута;
- за објекте на терену у паду са нагибом који прати нагиб саобраћајнице кота приземља објекта одређује се применом одговарајућих тачака овог члана; и
- за објекте који у приземљу имају нестамбену намену кота приземља може бити максимално 0,20m виша од коте тротоара (денivelација до 1,20m савладава се унутар објекта).

Објекти могу имати подрумске или сутеренске просторије ако не постоје сметње геотехничке и хидротехничке природе. Дубину и начин фундаирања обавезно је ускладити са одређеним карактеристикама тла.

Правила за постојеће објекте

Постојећи објекти, чији су параметри (индекс изграђености, степен заузетости парцеле, спратност) већи од параметара датих овим Планом, задржавају постојеће параметре без могућности увећавања (доградње, надградње и сл.).

У случају замене објекта новим, поштовати све параметре и условљености дефинисане овим Планом. Ово правило важи и за постојеће објекте који не испуњавају друге услове овог Плана (удаљења од граница парцеле, удаљења од суседних објеката и др.).

За изграђене објекте чија су међусобна удаљења и растојања од граница парцеле мања од вредности утврђених овим правилима за све типологије, у случају реконструкције, на странама ка суседу није дозвољено постављати отворе стамбених просторија.

Уколико је постојећи објект мањи од могућег планираног на основу урбанистичких параметара датих овим Планом, могућа је доградња, односно надградња, уколико се може обезбедити потребан број паркинг-гаражних места на парцели, уз поштовање следећих услова:

- доградња може бити извршена у виду анекса, односно у приземљу или другим деловима и етажама објекта, у складу са правилима овог Плана;
- дограђивање се мора изводити тако да се не наруши однос према суседним објектима, тј. обавезно је поштовати правила о позиционирању објеката на парцели;
- дограђени део објекта мора бити у складу са постојећим елементима објекта, у истој, односно усклађеној материјализацији и композицији;
- надградња нових етажа постојћих објеката могућа је у оквиру Планом дозвољених висина;
- код надзиђивања постојећих етажа поштовати правила везана за упуштање делова објекта (балкони, терасе, настрешнице и сл.) ван грађевинске линије, а у случају да постојећа грађевинска линија превазилази максималну дефинисану линију грађења није дозвољено упуштање делова објекта;
- надзидани део објекта мора бити изведен у складу са постојећим делом зграде (прозорски отвори, балкони и терасе морају бити постављени у складу са постојећим отворима, балконима, терасама и др.);
- није дозвољено формирање отвореног степеништа на фасади објекта већ дограђена степеништа морају бити заштићена од спољних утицаја; и
- приликом доградње дозвољено је формирање кровних баца које морају бити постављене у складу са прозорским отворима, терасама и балконима на постојећем делу фасаде.

Правила за нове објекте

Код постојећих блокова (потпуно или делимично формираних), грађевинска линија према регулацији која је дефинисана постојећим објектима који се задржавају, обавезујућа је за положај грађевинске линије планираних објеката.

Висину новог објекта у блоку ускладити са преовлађујућом висином објеката у блоку, наспрамном блоку и окружењу.

Нови објект се може градити на растојању мањем од дозвољеног уз претходно прибављену сагласност власника односно корисника суседне парцеле. У том случају, на калканском зиду новог објекта забрањени су било какви наспрамни отвори.

На калканском зиду новог објекта у низу односно новог једнострано узиданог објекта према суседном постојећем објекту на граници прцеле, а који има изграђен светларник, обавезна је изградња светларника исте величине и симетричног постојећем светларнику.

У светларнику објекта у низу или двојних објекта дозвољени су наспрамни отвори помоћних просторија и степеништа.

Правила за позиционирање грађевинских елемената објекта

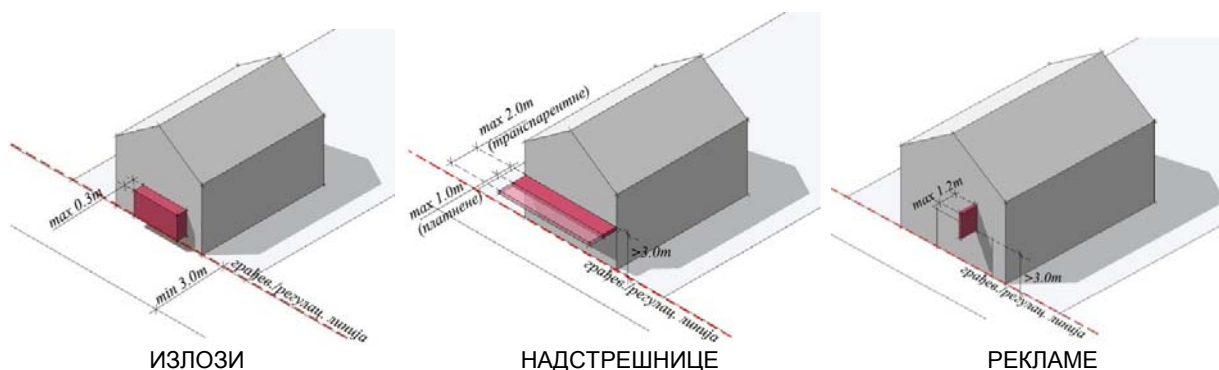
Све подземне и надземне етаже објекта налазе се унутар вертикалних равни дефинисаних грађевинским линијама, али су Планом дозвољена и одређена одступања појединих делова објекта од грађевинске и регулационе линије.

Упуштање делова објекта у јавну површину (одступање од регулационе линије)

Код објекта постављених на регулацији (грађевинска и регулациона линија се поклапају), дозвољена су следећа одступања тј. упуштања делова објекта у јавну површину саобраћајнице (тротоар):

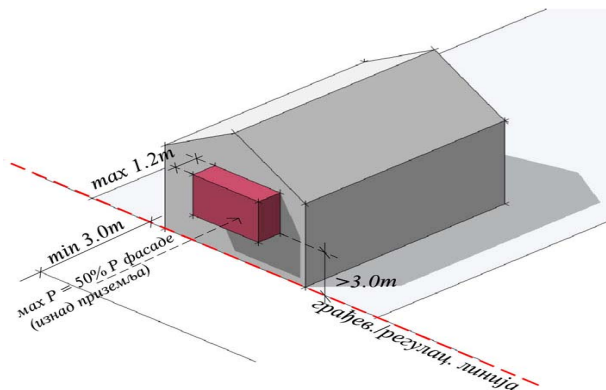
Грађевински елементи на нивоу приземља могу прећи регулациону линију (рачунајући од основног габарита објекта до хоризонталне пројекције испада), и то:

- излози локала - 0,30m, по целој висини, када најмања ширина тротоара износи 3,00m (испод те ширине тротоара није дозвољена изградња испада излога локала у приземљу);
- транспарентне браварске конзолне надстрешнице у зони приземне етаже – 2,00m по целој ширини објекта са висином изнад 3,00m;
- платнене надстрешнице са масивном браварском конструкцијом - 1,00m од спољне ивице тротоара на висини изнад 3,00m; и
- конзолне рекламе - 1,20m на висини изнад 3,00m.

УПУШТАЊЕ ГРАЂЕВИНСКИХ ЕЛЕМЕНАТА У ЈАВНУ ПОВРШИНУ (НИВО ПРИЗЕМЉА)

Грађевински елементи на нивоу првог спрата и виших спратова (еркери, дократи, балкони, терасе, надстрешнице и сл.) могу прећи регулациону линију максимално 1,20m, али само у случају када најмања ширина тротоара износи 3,00m и на висини изнад 3,00m. У том случају, укупна површина грађевинских елемената не може бити већа од 50% уличне фасаде изнад приземља,

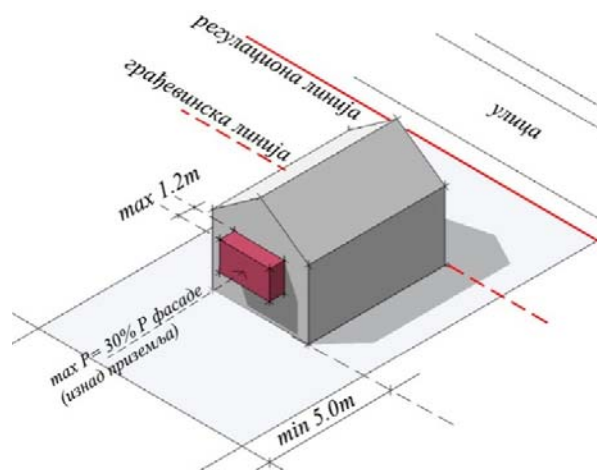
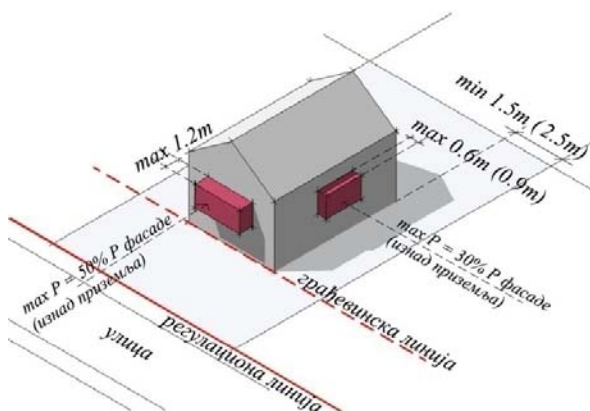

УПУШТАЊЕ ГРАЂ. ЕЛЕМЕНАТА У ЈАВНУ ПОВРШИНУ (НИВО ПРВОГ СПРАТА И ВИШИХ СПРАТОВА)

Упуштање делова објекта ван грађевинске линије

Грађевински елементи објекта (еркери, дократи, балкони, терасе, улазне надстрешнице са и без стубова и сл.) могу да пређу дефинисану грађевинску линију (рачунајући од основног габарита објекта до хоризонталне пројекције испада), и то:

- 1,20m на делу објекта према предњем дворишту, с тим да укупна површина грађевинских елемената не може бити већа од 50% уличне фасаде изнад приземља;
- 0,60m (односно 0,90m) на делу објекта према бочном дворишту ако је растојање објекта од границе суседне парцеле минимум 1,50m (односно 2,50m); у оба случаја укупна површина грађевинских елемената не може бити већа од 30% бочне фасаде изнад приземља; и
- 1,20m на делу објекта према задњем дворишту ако је минимално растојање од линије суседне грађевинске парцеле 5,00m, с тим да укупна површина грађевинских елемената не може бити већа од 30% фасаде према задњем дворишту (изнад приземља).

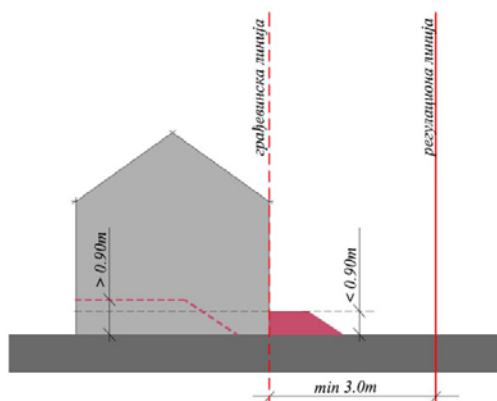

УПУШТАЊЕ ГРАЂЕВИНСКИХ ЕЛЕМЕНАТА ВАН ДЕФИНИСАНЕ ГРАЂЕВИНСКЕ ЛИНИЈЕ

Упуштање подземних етажа ван грађевинске линије

Подземне и подрумске етаже могу прећи задату грађевинску линију до граница парцеле, али не и регулациону линију према јавној површини. Стопе темеља не могу прелазити границу суседне парцеле, осим уз сагласност власника или корисника парцеле.

Позиционирање отворених спољних степеница

Отворене спољне степенице могу да се поставе на предњи део објекта ако је грађевинска линија 3,00m увучена у односу на регулациону линију и ако савлађују висину до 0,90m. Уколико овакве степенице савлађују висину преко 0,90m онда улазе у габарит објекта. Ако се степенице постављају на бочни или задњи део објекта не смеју ометати пролаз и друге функције дворишта.

Правила за архитектонско обликовање објекта

Спољни изглед објекта, облик крова, примењени материјали, боје и други елементи дефинишу се идејним архитектонским пројектом. Спољни изглед објекта који представља културну вредност или се налази у зони заштите, усклађује се са конзерваторским условима.

Уколико постоје технички услови, дозвољена је адаптација или реконструкција неискоришћеног поткровља, тераса или тавана у користан стамбени или пословни простор.

Није дозвољено да се, надзиђивањем постојећег или изградњом новог крова, формира поткровље у више нивоа.

За осветљење корисног простора у таванима или поткровљима користити прозоре постављене у равни крова или вертикалне кровне прозоре – кровне баце. На једном објекту може бити само један ред кровних баца на истој висини. Максимална дозвољена чиста висина кровне баце је 260cm од коте пода. Највећа дозвољена укупна површина основе кровних баца је 30% површине основе крова. Облик и ширина баце морају бити усклађени са елементима фасаде и пратити ритам отвора на доњим етажама.

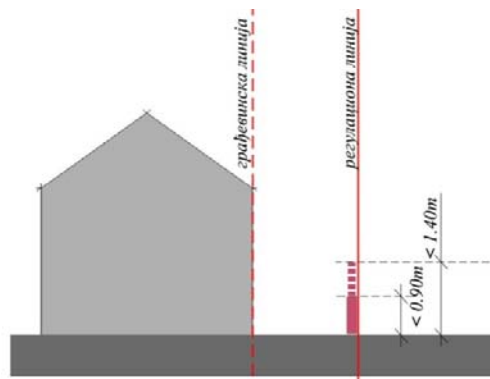
Мансардни кров пројектовати као традиционални мансардни кров, уписан у полукруг. Мансардни кров обавезно је решити у једној етажи, не сме имати препусте или на други начин изаћи ван основног габарита објекта. Вертикални мансардни прозори или излази на лођу се могу поставити само на стрмију раван мансардног крова. Максимална висина унутрашње преломне линије стрмије и блаже кровне равни мансардног крова, рачунајући од коте пода је 240cm.

Правила за слободне и зелене површине на парцели

Минимални проценат зелених површина и специфичности уређења слободних површина парцеле дефинисани су појединачно за сваку намену и типологију градње.

Правила за оградавање грађевинске парцеле

Грађевинске парцеле могу се оградавати зиданом оградом до максималне висине од 0,90m (рачунајући од коте тротоара) или транспарентном оградом до висине од 1,40m. Ограда грађевинских парцела привредних и комерцијалних објеката (радних и пословних објекти привредно - радних зона, складишта, радионице и сл.) може бити зидана или транспарентна до максималне висине 2,20m.

Изузетно, грађевинске парцеле могу се оградавати зиданом оградом и веће висине уз сагласност суседа, али не више од 2,20m.

Парцеле чија је кота нивелете виша од 0,90m од суседне, могу се оградавати транспарентном оградом до висине од 1,40m која се може постављати на подзид чију висину одређује надлежна општинска служба.

Зидане и друге врсте ограда постављају се на регулациону линију тако да ограда, стубови ограде и капије буду на грађевинској парцели која се оградаује.

Суседне грађевинске парцеле могу се оградавати "живом" (зеленом) оградом која се сади у осовини границе грађевинске парцеле или транспарентном оградом до висине 1,40m (или евентуално пуном зиданом оградом до висине 1,40m уз сагласност суседа). Све врсте ограда постављају се према катастарском плану и оперативу, тако да стубови ограде буду на земљишту власника ограде.

Врата и капије на уличној оградни не могу се отворати ван регулационе линије.

Ограде парцеле на углу не могу бити више од 0,90m од коте тротоара, односно јавног пута, због прегледности раскрснице. Дужину ограде која је висине до 0,90m одређује општинска служба надлежна за послове саобраћаја.

Грађевинске парцеле на којима се налазе објекти који представљају непосредну опасност по живот људи, као и грађевинске парцеле специјалне намене, оградаују се на начин који одреди надлежна општинска служба.

ГРАЂЕВИНСКО ЗЕМЉИШТЕ

Правила урбанистичке регулације и парцелације за становање

На територији плана заступљени су следећи видови становања:

- вишепородично становање; и
- породично становање.

Поред општих правила урбанистичке регулације и парцелације која важе за све објекте у грађевинском земљишту дата су и појединачна правила карактеристична за сваки вид становања.

Вишепородично становање

У централним зонама појединих насеља обухваћених Планом омогућава се изградња вишепородичних вишеспратних стамбених објеката. Делови гушће стамбене изградње планирају се у најужим центрима заједнице насеља.

Намена објеката

У оквиру вишепородичних објеката, поред доминантне намене становања, могу бити заступљене и друге компатибилне намене: трговина, пословање, услуге и други централни садржаји, најчешће у приземним етажама објеката.

У вишепородичним стамбеним објектима дозвољене су делатности које не угрожавају основну намену – становање као и животну средину: трговина, услужно занатство, угоститељство, туризам, агенцијски послови, лекарске ординације, апотеке, и сл..

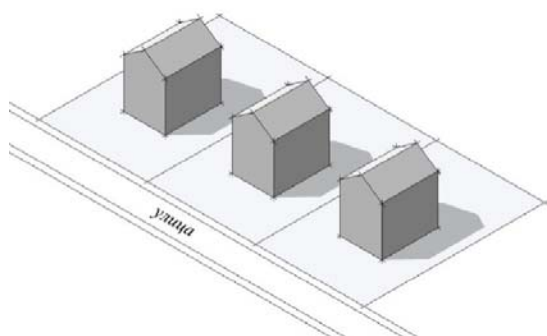
Урбанистички показатељи

За вишепородично становање у центрима заједнице насеља дефинисани су максимални урбанистички показатељи:

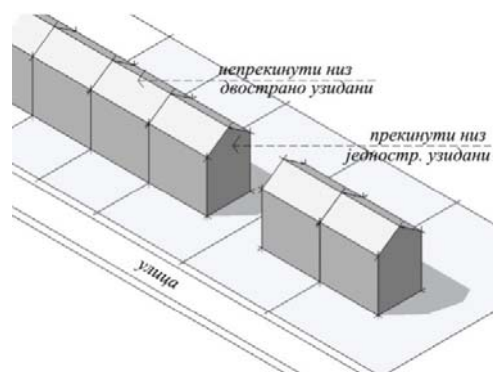
	макс. индекс изграђености	макс.степ. заузетости	макс. спратност	мин.% зелених површина
вишепородично становање	1,8	40%	П+3+Пк	30%

Типологија објеката

Вишепородични стамбени објекти према типологији градње могу бити слободностојећи, у непрекинутом низу (двострано узидани) или у прекинутом низу (једнострано узидани). Ламеле – објекти који имају више улаза (кућних бројева) сматрају се јединственим слободностојећим објектом.

СЛОБОДНОСТОЈЕЋИ ОБЈЕКТИ

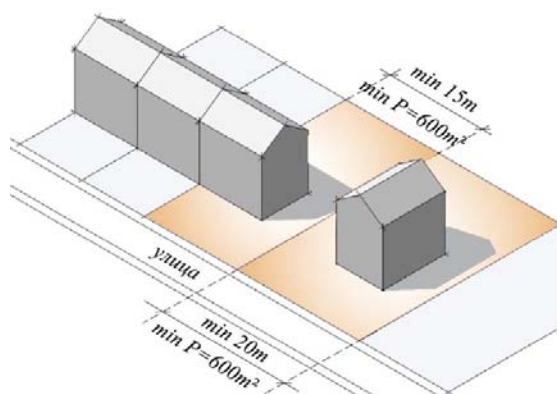

НЕПРЕКИНУТИ / ПРЕКИНУТИ НИЗ

Правила парцелације

Вишепородични стамбени објекти се могу градити као појединачни објекти на засебним парцелама или више објеката на јединственој парцели.

Минимална величина парцеле и ширина фронта према улици за вишепородичне стамбене објекте дефинисани су према типологији градње:

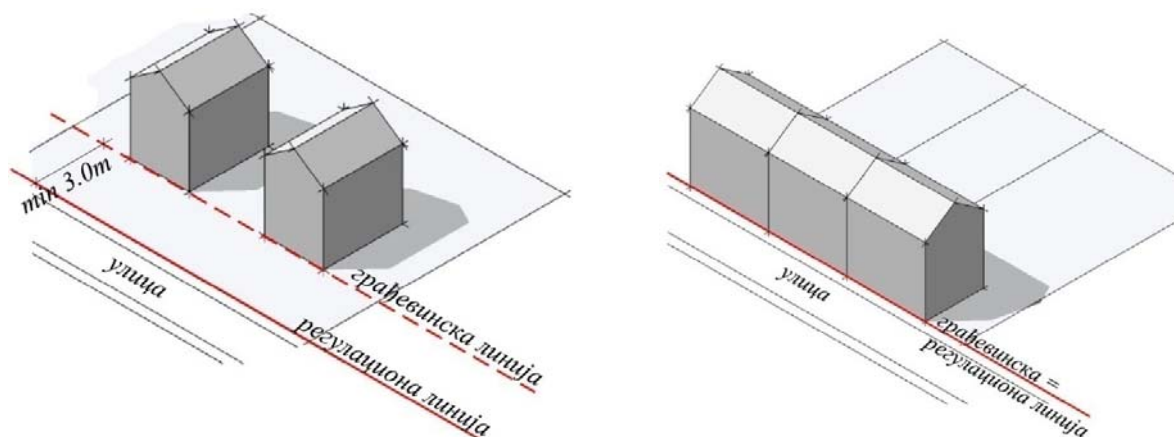

ВИШЕПОРОДИЧНО СТАНОВАЊЕ – ВЕЛИЧИНА ПАРЦЕЛЕ

вишепородично становање	минимална величина парцеле	минимална ширина парцеле
слободностојећи објекти	600m ²	20,00m
објекти у низу (једностр./двостр.узидани)	600m ²	15,00m

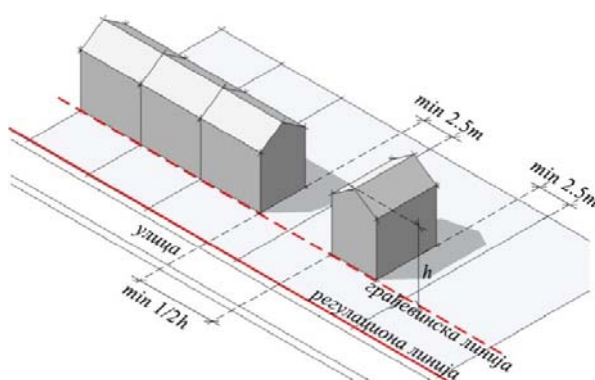
Положај објекта на парцели

Минимално растојање између регулационе и грађевинске линије за вишепородичне стамбене објекте је 3,00m, осим за објекте који су постављени у регулисаном делу улице у коме се грађевинска и регулациона линија поклапају.

ВИШЕПОРОДИЧНО СТАНОВАЊЕ – ПОЛОЖАЈ У ОДНОСУ НА РЕГУЛАЦИЈУ

Минимално удаљење основног габарита (без испада) вишепородичног стамбеног објекта од границе суседне грађевинске парцеле је 2,50m.

Међусобна удаљеност слободностојећих вишеспратних објеката и објеката који се граде у прекинутом низу, износи најмање $\frac{1}{2}$ висине вишег објекта. Ово растојање се може смањити на $\frac{1}{4}$ висине вишег објекта ако објекти на наспрамним бочним фасадама не садрже наспрамне отворе на стамбеним просторијама (као и атељеима и пословним просторијама). Ово растојање не може бити мање од 4,00m ако један од зидова објекта садржи отворе за дневно осветљење.

ВИШЕПОРОДИЧНО СТАНОВАЊЕ – ПОЛОЖАЈ НА ПАРЦЕЛИ

Поред услова из претходне ставке, вишеспратни слободностојећи објект не може заклањати директно осунчање другом објекту више од половине трајања директног осунчања.

Породично становање

Породично становање чине појединачно изграђени објекти на засебним парцелама. Поред општих правила регулације и парцелације, дефинисана су појединачна правила која су карактеристична за породично.

Намена објеката

Објекти су стамбене намене са једним или више станова и елементима пољопривредног домаћинства. Изражена је тенденција трансформације мешовитих домаћинстава (становање и пољопривредне делатности) у непољопривредна.

На парцелама породичног становања могу бити заступљене и друге компатибилне намене: трговина, пословање, производња, услуге и др., које се претежно развијају у приземљима објеката. У зонама породичног становања дозвољене су делатности које не угрожавају основну намену – становање као и животну средину.

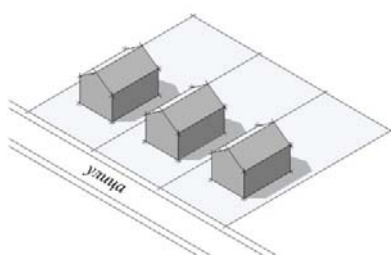
Урбанистички показатељи

За породично становање у свим насељима у обухвату Плана дефинисани су максимални урбанистички показатељи:

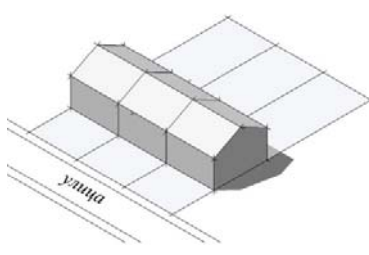
породично становање	макс. индекс изграђености (И)	макс. степен заузетости (С)	макс. спратност	мин. % зелених површина
парцеле < 600m ²	0,5	40%	П+Пк	30%
парцеле > 600m ²	0,4	30%	П+1+Пк	40%

Типологија објеката

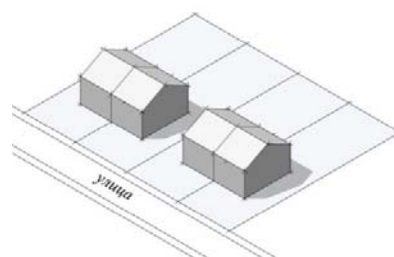
Породични стамбени објекти према типологији градње могу бити слободностојећи, у непрекинутом низу (двострано узидани) или у прекинутом низу (једнострано узидани тј. последњи у низу или двојни).

СЛОБОДНОСТОЈЕЋИ

НИЗ – ПРЕКИНУТИ /
НЕПРЕКИНУТИ

ЈЕДНОСТРАНО УЗИДАНИ /
ДВОЈНИ

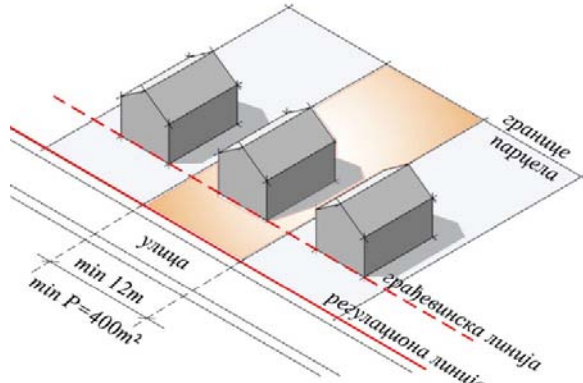
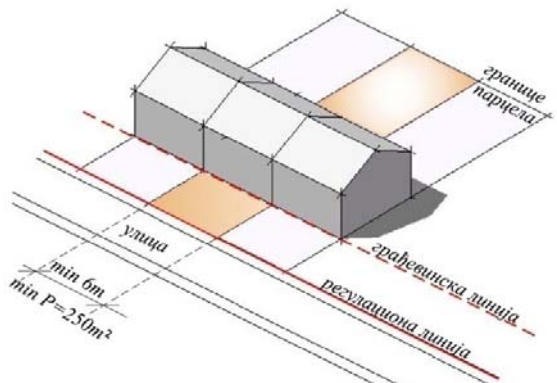
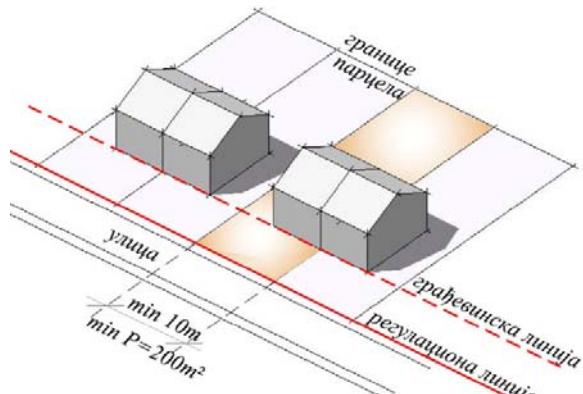
Правила парцелације

Породични и викенд стамбени објекти се граде на засебним грађевинским парцелама. Није дозвољена изградња више објеката на парцели осим пратећих помоћних објеката: објекти у служби пољопривреде, радионице, гараже, вртни павиљони, стаклене баште, затворени базени, фонтане, спортски терени и сл., макс. површине 50m², појединачно по објекту.

Изградња другог објекта (стамбеног, пословног, привредног, пољопривредног и др.) на истој парцели (уз обезбеђење прилаза до сваког објекта) дозвољава се само на парцелама већим од 1200m².

Уколико грађевинска парцела нема директан приступ на саобраћајницу, мора да има колски прилаз са друге парцеле (сукориснички) који је минималне ширине 2,50m, под условом да најудаљенија тачка коловоза није даља од 25 m од габарита објекта. Уколико није испуњен овај услов, минимална ширина сукорисничког приступа износи 3,50 m.

Минимална величина парцеле и ширина фронта према улици за породичне и викенд стамбене објекте дефинисани су према типологији градње:

СЛОБОДНОСТОЈЕЋИ ОБЈЕКТИ	У НЕПРЕКИНУТОМ НИЗУ
	
мин.површина парцеле = 400m² мин. ширина парцеле = 12m	мин. површина парцеле= 250m² мин. ширина парцеле = 6m
ЈЕДНОСТРАНО УЗИДАНИ / ДВОЈНИ / ПОСЛЕДЊИ У НИЗУ	
	
мин. површина парцеле = 200m² мин.ширина парцеле = 10m	

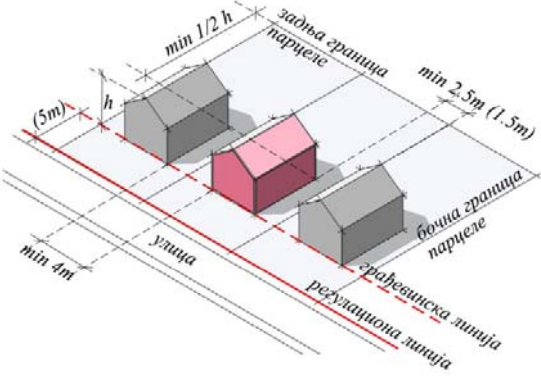
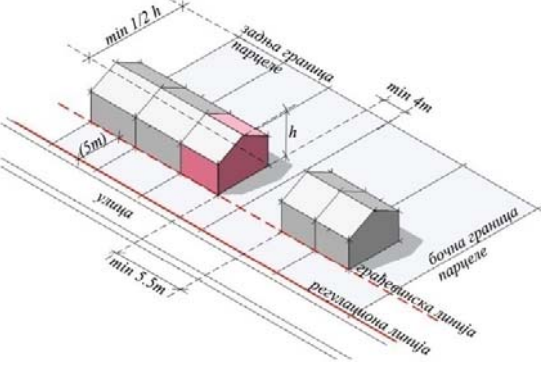
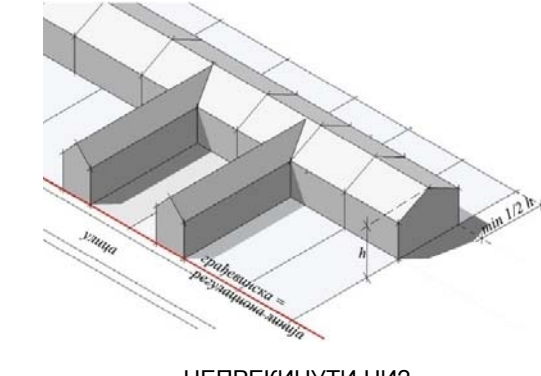
Положај објекта на парцели

За позиционирање објекта породичног и викенд становања на парцели поред општих важе и следећи услови:

Растојање између грађевинске и регулационе линије за породичне и викенд стамбене објекте одређује се према постојећој регулацији осим за објекте који су постављени у регулисаном делу улице у коме се грађевинска и регулациона линија поклапају (првенствено полуатријумски тип изградње).

Препорука за удаљење грађевинске од регулационе линије нових објеката у зонама где нема формиране регулације је 5,0m.

Позиција породичних и викенд објеката на парцели дефинисана је у складу са типологијом објеката:

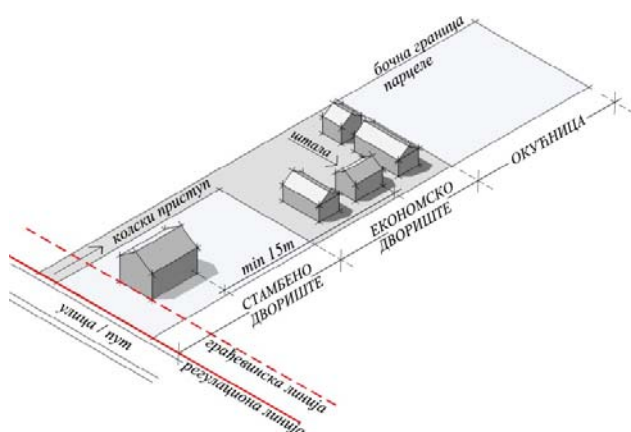
ТИПОЛОГИЈА ОБЈЕКТА	ПОЗИЦИЈА НА ПАРЦЕЛИ
 СЛОБОДНОСТОЈЕЋИ ОБЈЕКТИ	- минимално растојање од бочног суседног објекта = 4,0m, - минимално растојање грађевинске линије објекта од бочне границе парцеле: - на делу бочног дворишта северне оријентације = 1,50m (у том случају на калканском зиду дозвољени су само отвори помоћних просторија и степеништа, са минималним парпетом 180cm), - на делу бочног дворишта јужне оријентације = 2,50m, - минимално растојање објекта од задње границе парцеле = $\frac{1}{2}$ висине објекта (али не мање од 4,0m).
 ПРЕКИНУТИ НИЗ / ЈЕДНОСТР.УЗИДАНИ /ДВОЈНИ	- минимално растојање од бочног суседног објекта (једнострано узиданог или слободностојећег) = 5,5m, - минимално растојање грађевинске линије објекта од бочне границе парцеле = 4,00m, - минимално растојање објекта од задње границе парцеле = $\frac{1}{2}$ висине објекта (али не мање од 4,0m).
 НЕПРЕКИНУТИ НИЗ	- минимално растојање од бочног суседног објекта = 0,0m, - растојање грађевинске линије објекта од бочне границе парцеле = 0,0m, - минимално растојање објекта од задње границе парцеле = $\frac{1}{2}$ висине објекта (али не мање од 4,0m).

Правила за помоћне објекте на парцели

На великом броју парцела породичног и викенд становања присутни су поред стамбених и помоћни објекти као и елементи пољопривредног домаћинства, тј. економског дворишта: гараже, оставе, радионице, летње кухиње, магацини хране за сопствену употребу, мањи објекти за смештај стоке, производњу, прераду и складиштење пољопривредних производа и слично. Наведене објекте могуће је планирати под условима задовољења свих хигијенских захтева и прописа, и то ван централне зоне у оквиру грађевинског подручја градског насеља.

Помоћни објекти се не урачунавају у корисну бруто развијену грађевинску површину, али се површина под овим објектима узима у обзир при израчунавању процента заузетости парцеле.

Максимална висина помоћних објеката износи 5m.

ОРГАНИЗАЦИЈА СЕОСКОГ ДВОРИШТА

Стамбено двориште садржи: објекте за становање и помоћне објекте уз стамбени објекат (летња кухиња, гаража, остава, надстрешница и слично). Дозвољена је организација пољопривредне производње на нивоу окућнице са садржајима повртарства и воћарства.

Економско двориште садржи економске и помоћне објекте. Економски објекти су објекти за смештај стоке, производни објекти, објекти за прераду пољопривредних производа, објекти за складиштење пољопривредних производа, као и гараже за пољопривредну механизацију, машине и возила.

Помоћни објекти у економском дворишту су гараже или надстрешнице за пољопривредну механизацију, машине и возила, као и оставе, гараже и сл..

На парцели са нагибом терена према јавном путу (навише), у случају нове изградње, стамбено двориште се поставља на највишој коти. На парцели са нагибом терена од јавног пута (наниже), у случају нове изградње, стамбено двориште се поставља на највишој коти уз јавни пут.

Поред општих правила потребно је поштовати и посебна правила везана за помоћне објекте:

- међусобна растојања помоћних објеката зависе од организације дворишта, с тим да се прљави објекти могу постављати само низ ветар у односу на чисте објекте;
- минимално растојање између стамбеног објекта и објекта за смештај стоке је 15m;

- минимално удаљење септичке јаме од стамбеног објекта је 6m а од границе суседне парцеле 3m;
- ђубриште и пољски клозет морају бити удаљени од стамбеног објекта, бунара, односно живог извора воде најмање 20m, и то само на нижој коти;
- отпадне воде и ђубре из стаје, свињца или штале треба да отичу у затворену септичку јаму у складу са прописима о заштити животне средине;
- ако се економски делови суседних парцела непосредно граниче, растојање нових економских објеката од границе парцеле не може бити мање од 1m; и
- сточне фарме већег капацитета од 10 условних грла нису дозвољене у оквиру стамбеног подручја.

Правила урбанистичке регулације и парцелације за комерцијалне и привредне делатности

Комерцијални објекти су објекти претежно намењени за комерцијалне делатности: трговина, угоститељство, занатство, пословне, финансијске услуге и други пословни простори. Комерцијалне делатности могу бити организоване као:

- појединачни садржаји у ткиву; и
- комерцијални и пословни комплекси у привредним зонама.

Привредни објекти су намењени за разноврсне привредне делатности: индустријска и занатска производња, објекти саобраћајне привреде, складишта, продајни објекти, и др..Привредне делатности могу бити организоване као:

- појединачни садржаји у ткиву;
- производни комплекси у привредним зонама; и
- привредне зоне посебне намене.

Поред општих правила регулације и парцелације који важе за све објекте у грађевинском земљишту, дата су и посебна правила за комерцијалне и привредне објекте:

- појединачни комерцијални и привредни садржаји у ткиву; и
- комерцијално - пословни и производни комплекси у привредним зонама.

Појединачни комерцијални и привредни садржаји у стамбеном ткиву

У оквиру стамбеног ткива развијају се појединачни комерцијални, пословни и привредни садржаји чији је просторни развој условљен потребама околних корисника.

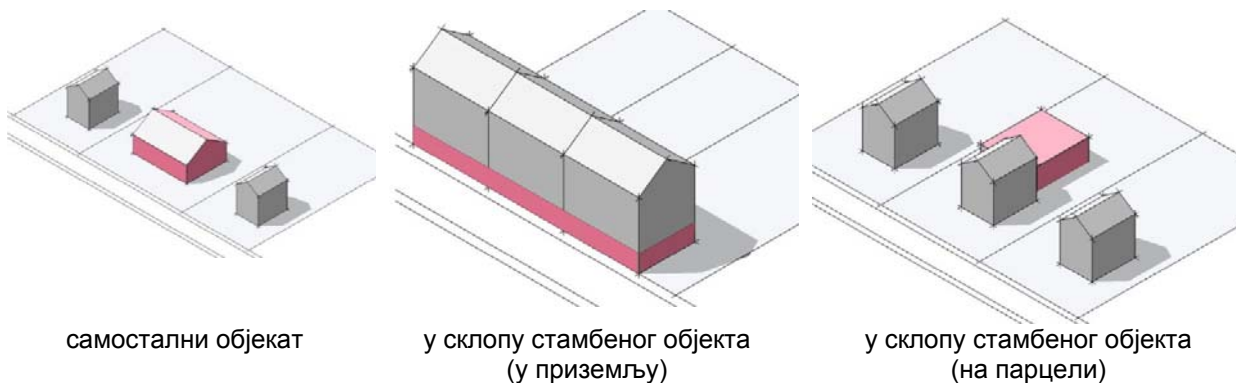
Намена објеката

Појединачни комерцијални и привредни садржаји у склопу стамбеног ткива су:

- комерцијални и сродни садржаји локалног снабдевања и услуга: продавнице, пословни простори, ресторани, итд.; и
- мање производне јединице – мали производни погони: мале фирме, пекарска производња, механичарске радионице, мања складишта грађевинског материјала, прерада пластичних маса, итд.

Појединачни комерцијални и привредни садржаји у склопу стамбеног ткива могу се организовати као:

- самостални објект на парцели,
- у склопу стамбеног објекта: у приземној етажи, у делу објекта према задњем дворишту, у склопу помоћног објекта или као други објект на парцели, уколико је парцела већа од 2000m².

ПОЈЕДИНАЧНИ КОМЕРЦИЈАЛНИ И ПРИВРЕДНИ САДРЖАЈИ У СТАМБЕНОМ ТКИВУ

Правила регулације и парцелације

За комерцијалне и привредне објекте у ткиву важе иста правила урбанистичке регулације и парцелације (индекс изграђености, степен заузетости, спратност, парцелација, позиционирање објекта на парцели, итд.) као за стамбено ткиво у складу са типологијом изградње. Такође, поред општих и правила за становање исте типологије, важе и следећа правила:

- приступи-улази у комерцијално-пословне или привредне делове објекта морају бити одвојени од улаза у стамбени део објекта или организовани тако да не ометају коришћење станова;
- уколико јединица комерцијалног објекта или малог производног погона нема директан приступ на саобраћајницу, мора имати обезбеђен колски прилаз са друге парцеле (сукориснички) минималне ширине 3.50m;
- организација парцеле комерцијалног објекта или производног погона мора бити таква да не угрожава функционисање контактних парцела друге намене;
- својим изгледом, материјализацијом и волуменом, комерцијални или привредни објект не сме да наруши архитектонски и урбанистички концепт окружења, односно не може бити изграђен од некавалитетних материјала;
- приступи – улази у јединице комерцијалног или привредног објекта морају бити одвојени од улаза у стамбени део објекта или организовани тако да не ометају коришћење стамбеног простора;
- није дозвољено складиштење и депоновање материјала и робе (отпадни материјали, грађевински материјали, ауто-отпади и сл.) у отвореном простору на парцели – дворишту, већ се основни производни и пратећи процеси морају обављати у оквиру организованих делова објекта;

- привредне делатности не смеју преко дозвољене границе угрожавати квалитет становања у објекту, на парцели, суседству - буком, загађењем, саобраћајним оптерећењем и др.; и
- у склопу парцеле мањег привредног објекта (производног погона) неопходно је формирати појас заштитног зеленила у минималној ширини 3.00m према контактним парцелама друге намене и 6.00m према улици.

Комерцијално-пословни, производни и комплекси посебне намене у привредним зонама

Намена објеката

Комерцијално-пословни комплекси су комплекси различите величине са доминантном комерцијалном наменом. Они могу бити у оквиру осталих компатибилних намена, али најчешће су то комерцијални и пословни објекти у склопу привредних зона, дуж примарних саобраћајница: велетржнице, складишта, дистрибутивни центри, итд..

Производни комплекси су већи производни погони, обично међусобно технолошки повезани или локације намењене разноврсним привредним активностима: грађевински погони, складишта, робно-транспортни центри и др..

Комплекси у привредним зонама углавном су организовани као вишефункционални мешовити производно-комерцијални комплекси у које спадају и комплекси посебне намене. Дозвољене су све групе делатности осим оних које угрожавају људе и животну средину (земљиште, ваздух и воду).

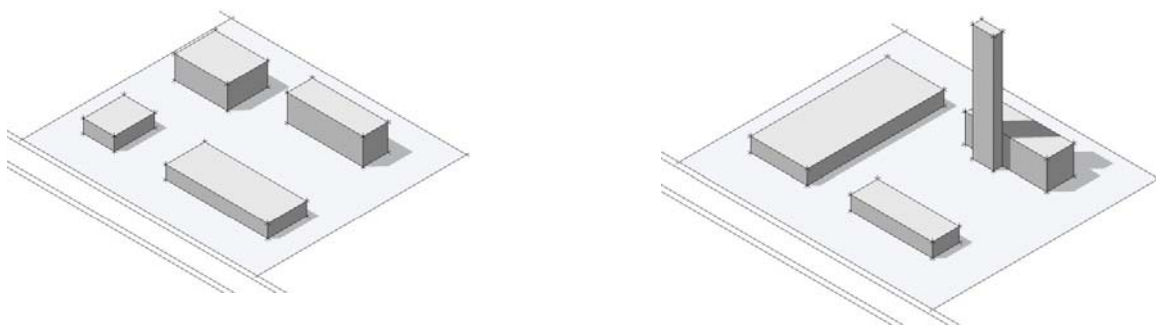
Урбанистички показатељи

За комерцијално-пословне и производне комплексе у обухвату Плана дефинисани су максимални урбанистички показатељи:

	макс. индекс изграђености (И)	макс. степен заузето- сти (С)	максимална спратност	мин. % зелених површи на	број паркинг места на 100m ²
комерцијално- пословни комплекси	1,0	50%	П+3	30%	2
производни комплекси	1,0	50%	до 16m (осим технол.објеката)	30%	1

Типологија објеката

Објекти су најчешће слободностојећи, груписани на различите начине у јединствени комерцијално-пословни или производни комплекс.

КОМЕРЦИЈАЛНО-ПОСЛОВНИ И ПРОИЗВОДНИ КОМПЛЕКСИ

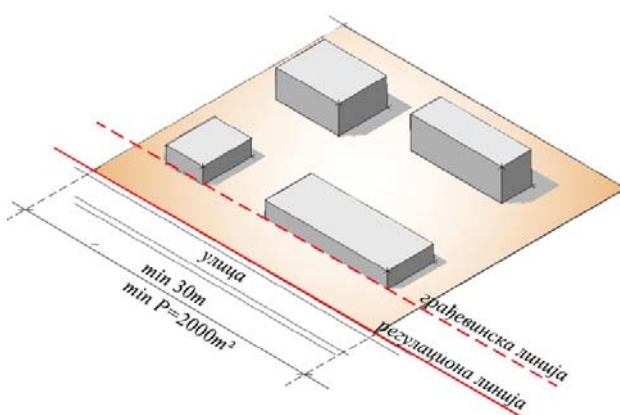
Правила парцелације

Дозвољена је изградња већег броја објеката на јединственој парцели комплекса.

За комерцијалне, пословне и привредне комплексе дефинисана је минимална величина парцеле (комплекса) и ширина фронта према улици:

- минимална величина парцеле = 2000m^2
- минимална ширина парцеле = $30,00\text{m}$

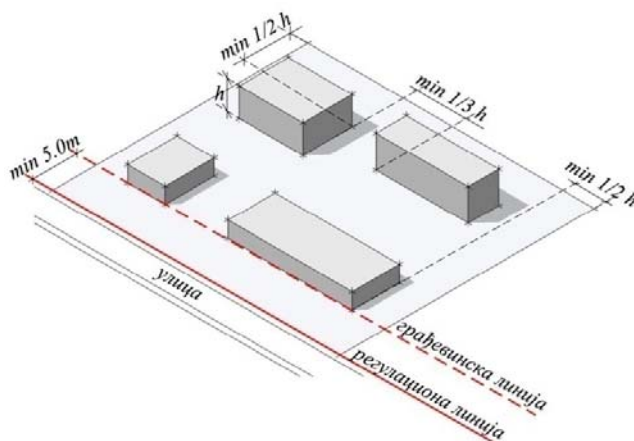
Уколико грађевинска парцела нема директан приступ на саобраћајницу, може имати колски прилаз са друге парцеле (сукориснички) који је минималне ширине $3,50\text{m}$.

КОМЕРЦИЈАЛНО-ПОСЛОВНИ И ПРОИЗВОДНИ КОМПЛЕКСИ –ВЕЛИЧИНА ПАРЦЕЛЕ

Положај објекта на парцели

Комплекси у привредним зонама треба да буду тако организовани, да су комерцијални објекти, административна или управна зграда или садржаји којима приступају посетиоци (изложбени салони, продајни простори и сл.), позиционирани према јавној површини (саобраћајници), а производни објекти (производне хале, магацини, складишта и сл.) у залеђу парцеле.

КОМЕРЦИЈАЛНО-ПОСЛОВНИ И ПРОИЗВОДНИ
КОМПЛЕКСИ – ПОЗИЦИОНИРАЊЕ ОБЈЕКТА

Минимално растојање између грађевинске и регулационе линије за објекте комплекса је 5m од регулације саобраћајнице (у простору између регулационе и грађевинске линије може се поставити само портирница - информациони и контролни пункт комплекса).

Минимално растојање од бочних и задње границе парцеле је $\frac{1}{2}$ висине вишег објекта, а не мање од 5m, уз обавезу садње најмање једног дрвореда. Међусобно растојање између објеката је минимално $\frac{1}{3}$ висине вишег објекта, али не мање од 4m.

Висинска регулација

Максимална спратност комерцијално-пословних објеката у комплексу је П+3.

Максимална висина привредних објеката је 16m. Ово ограничење се не односи на технолошке и посебне објекте комплекса (чија се површина не урачунава у корисну БРГП: димњаци, торњеви и сл.).

Правила за слободне и зелене површине на парцели

Минимални проценат озелењених површина у комплексу је 30%.

У оквиру комплекса предвидети подизање појасева заштитног зеленила (компактни засади листопадне и четинарске вегетације).

Минималне ширине појаса заштитног зеленила за производне комплексе су:

- 2.00m од бочних и задње границе парцеле; и
- 6.00m према саобраћајници.

Сва неопходна заштитна одстојања – од суседа, појасеви санитарне заштите и др., морају се остварити унутар саме парцеле.

У оквиру комплекса није дозвољено планирање и уређење површина за отворене депоније већ је неопходно предвидети посебне просторе за сакупљање, примарну селекцију и одношење комуналног и индустријског отпада.

Складиштење материјала и робе на отвореном делу парцеле не сме бити организовано у делу парцеле према јавној површини (улици), већ мора бити визуелно заклоњено објектима или зеленилом.

У зависности од технолошког процеса у оквиру комплекса потребно је планирати претоварно- манипулативне површине и паркинг површине за теретна возила.

Правила за посебне објекте у комплексима

Дозвољава се изградња посебних објеката који се не урачунавају у корисну БРГП, као што су инфраструктурни - фабрички димњаци, ветрењаче, водоводни торњеви, рекламни стубови, и др..

Посебни објекти морају бити позиционирани на парцели (комплексу) у оквиру грађевинских линија.

Дозвољена висина за рекламне стубове је 30m, а за инфраструктурне објекте се утврђује изузетно и већа висина, према технолошким потребама. Уколико су виши од 30m неопходно је прибавити мишљење и сагласност институција надлежних за безбедност ваздушног саобраћаја. Овакви посебни објекти се постављају тако да не представљају опасност по безбедност и да не ометају значајно сагледљивост објеката. Потребна је верификација идејног пројекта на Комисији за планове, пре издавања Грађевинске дозволе.

На грађевинским парцелама уз пословне, производне и комуналне објекте у стамбеном ткиву или у производним зонама могу да се граде помоћни објекти и то: гараже, оставе, портирнице настрешнице, тремови и сл..

Правила развоја и коришћења елемената саобраћајне инфраструктуре

Ширина појаса регулације саобраћајница

Појас регулације јесте простор дефинисан границом грађења јавног пута, унутар кога се изводе грађевински захвати приликом изградње, реконструкције или одржавања јавног пута. Просторним планом утврђује се **оријентациона ширина пуног појаса регулације** за:

- аутопут ширине око 70 m;
- државни пут I реда ширине око 25 m;
- државни пут II реда ширине око 20 m; и
- општински пут ширине око 15 m.

Одређују се следећи **обострани заштитни појасеви** траса и објеката постојећих и планираних коридора саобраћајне инфраструктуре на подручју Просторног плана:

- 1) **непосредни заштитни појас** – простор заштитног појаса од ивице земљишног појаса пута ширине 40 m за аутопут, 20 m за државни пут I реда, 10 m за државни пут II реда, 5 m за јавни општински и некатегорисан пут; и
- 2) **појас контролисане изградње** – простор контролисане изградње се пружа од границе непосредног заштитног појаса ширине 40 m за аутопут, 20 m за државни пут I реда, 10 m за државни пут II реда и 5 m за јавни општински пут.

Сви путеви утврђени Просторним планом су јавни путеви и морају се пројектовати по прописима за јавне путеве и уз примену одговарајућих стандарда на основу Закона о јавним путевима. Процедуре израде и усвајања пројеката, као и само грађење саобраћајне инфраструктуре, мора се спроводити у свему према важећој законској регулативи. Процедуре и акције на пројектовању и грађењу саобраћајне инфраструктуре, инсталација техничке инфраструктуре и регулација водотокова, морају се обједињавати.

Изградња и реконструкција саобраћајне инфраструктуре вршиће се у складу са следећим правилима:

Друмски саобраћај

На основу Закона о јавним путевима мрежу путева неког простора чине јавни путеви и некатегорисани путеви. Јавни путеви чине категорисану путну мрежу и деле се на:

- државне путеве I реда;
- државне путеве II реда;
- општинске путеве;
- улице.

Јавни путеви се морају градити тако да имају најмање две саобраћајне и две ивичне траке или ивичњаке у равни коловоза, а улица тротоар и уместо ивичних трака – ивичњаке. Ширина и број коловозних трака дефинисане су категоријом пута.

Попречни профил планираног **аутопута** садржи две коловозне траке развојене разделним острвом ширине 4,0 m. Свака коловозна трака се састоји од по две саобраћајне траке од 3,75 m и зауставне траке од 2,5 m. Укупна ширина попречног профила аутопута је око 28,0 m. Остали елементи пута (полупречник кривине, уздужни нагиб, ивичне траке и сл.) се пројектују да омогуће брзину од најмање 120 km/h, имајући у виду конфигурацију терена на подручју Плана.

Размештајем денивелисаних укрштања осталих путева са аутопутем обезбедиће се удаљеност суседних укрштања која је већа од 2 km, а мања од 4 km, с тим да ће на отвореном простору предност имати надвожњаци, а у насељима подвожњаци. Укрштање може бити померено са трасе пута на дистанци максималне дужине 500 m, у ком случају се обезбеђује изградња деонице пута дуж ограде аутопута до погодног места за укрштање. Димензионисање надвожњака или подвожњака омогућиће пролазак свих врста возила за двосмерни саобраћај, с тим да је минимална висина подвожњака 4,5 m, а ширина 6 m.

Кроз пројекте путних објеката (мостови, надвожњаци, подвожњаци, вијадукти, тунели, пропусти, итд.), обавезно је предвидети и екодукте, зависно од теренских услова, надземне или подземне прелазе, односно пролазе, како би се избегло стварање еколошких баријера.

Ширина коловоза на **државним путевима I реда** ван насеља је минимално 7,70 m (укључујући ивичне траке од 2x0,35 m), а на постојећим и планираним државним путевима II реда је минимално 7,10 m (укључујући ивичне траке од 2x0,30 m).

Ширина коловоза на **државним путевима II реда** је минимално 7,10 m (укључујући ивичне траке од 2x0,30 m). Кроз насељена места је обавезна изградња обостраних тротоара минималне ширине 1,5 m.

Општински путеви повезују поједине делове општине и града са центрима и зонама активности или становања. То су саобраћајни потези намењени јавном и индивидуалном путничком саобраћају. Ширина коловоза на општинским путевима је минимално 5,90 m (укључујући ивичне траке од 2x0,20 m).

У зонама насеља се морају предвидети мере заштите које подразумевају изградњу „зелених зидова“, који би апсорбовали највећи део буке. У ту сврху предлаже се формирање дрвореда који би поред основне функције имали и афирмативан визуални ефекат. Ограде, дрвеће и засади поред јавних путева требало би подизати тако да не ометају прегледност јавног пута и не угрожавају безбедност одвијања саобраћаја.

Сходно члани 28. Закона о јавним путевима („Сл. Гласник РС“ бр. 101/05 и 123/07) у заштитном појасу поред јавног пута ван насеља забрањена је изградња грађевинских или других објеката, као и постављање постројења, уређаја и инсталација, осим изградње саобраћајних површина пратећих садржаја јавног пута, као и постројења, уређаја и инсталација који служе потребама јавног пута и саобраћаја на јавном путу.

У заштитном појасу са директним приступом на јавни пут, на основу планског документа за наведене типове објеката, дозвољено је градити:

- станице за снабдевање моторних возила горивом;
- аутосервise;
- објекте за привремени смештај онеспособљених возила; и
- аутобазе за пружање помоћи и информација учесницима у саобраћају.

Пратећи објекти морају да задовољавају хигијенско-техничке захтеве и др.

Прикључивање прилазног на јавни пут врши се првенствено његовим повезивањем са другим прилазним или некатегорисаним путем који је већ прикључен на јавни пут, а на подручјима на којима ово није могуће прикључивање прилазног пута врши се непосредно на јавни пут и то првенствено на пут нижег реда.

За саобраћајни прикључак комерцијалних објеката (бензинске станице, пословног комплекса, итд.) на ДП I реда, предвидети траке за успорење/убрзање. Повезивање појединачних локација (стамбени, стамбено-пословни објекти и др.) на државне путеве условљава се изградњом паралелног једносмерног сервисног пута, са минимум 1,5 m широким разделним појасом од ДП I реда, који ће повезивати локације дуж путног правца. Уколико се сервисни пут предвиђа у залеђу локација, прикључење на државни пут предвидети на довољно великом растојању да се не омета одвијање саобраћаја на истом.

Земљани пут који се укршта или прикључује на јавни пут, мора се изградити са тврдом подлогом или са истим коловозним застором као и јавни пут са којим се укршта, односно на који се прикључује, у ширини од најмање 5 m и у дужини од најмање 40 m за ДП I реда, 20 m за ДП II реда и 10 m за општински пут, рачунајући од ивице коловоза јавног пута.

Ради заштите путева од спирања и одроњавања, потребно је, ако природа земљишта допушта, да косине усека, засека и насипа, као и друге косине у путном земљишту буду озелењене травом, шибљем и другим растињем које не угрожава прегледност пута.

Дуж свих путева потребно је обезбедити инфраструктуру за прикупљање и контролисано одвођење атмосферских вода, са уграђеним сепараторима нафтних деривата на државним путевима који залазе у заштитне зоне водоизворишта.

Рекламне табле и панои, ознаке којима се обележавају туристички објекти, натписи којима се обележавају културно-историјски споменици и спомен обележја и други слични објекти, могу се постављати поред државних путева, на удаљености од 7 m од ивице коловоза, односно поред општинског пута на удаљености од 5 m од ивице коловоза.

Попречни профил **градских улица** садржи коловоз са траком по смеру и обостране тротоаре. Минимални попречни профил градских саобраћајница I реда састоји се од две саобраћајне траке ширине 3,0 m и обострано вођених тротоара минималне ширине 2,0 m. Минимални попречни профил градских саобраћајница II реда састоји се од две саобраћајне траке минималне ширине 2,75 m и обострано вођених тротоара минималне ширине 1,5 m. Шире регулационе мере ових саобраћајница омогућавају организовање паркинг површина ван коловоза и формирање једностраних или обостраних дрвореда.

У зависности од саобраћајног оптерећења, укрштања градских улица остварују се денивелисано или у нивоу са семафорском или уређеном вертикалном и хоризонталном сигнализацијом.

Делови примарне путне мреже који су истовремено и улице у насељу, могу се на захтев надлежног органа Општине, разрадом кроз одговарајућу урбанистичку и техничку документацију, изградити као улица са елементима који одговарају потребама насеља (ширим коловозом, тротоарима и сл.) као и са путним објектима који одговарају потребама насеља.

Уколико постоји могућност потребно је предвидети шири регулациони појас саобраћајница, како би се обезбедиле ивичне разделне траке са зеленилом, бициклистичке стазе и сл. Уколико то није могуће, бициклистичке стазе се могу водити у јединственом попречном профилу са саобраћајницом нижег ранга од аутопута.

Код интервенција које имају за циљ проширење саобраћајница неопходна је израда урбанистичког плана. Реконструкција делова путне мреже мора обухватити све елементе попречног профила.

На предлог Општине или превозника који обавља линијски превоз путника на државном путу може се изградити аутобуско стајалиште уз сагласност Јавног предузећа. Саобраћајна површина аутобуског стајалишта на јавном путу, осим улице, мора се изградити ван коловоза.

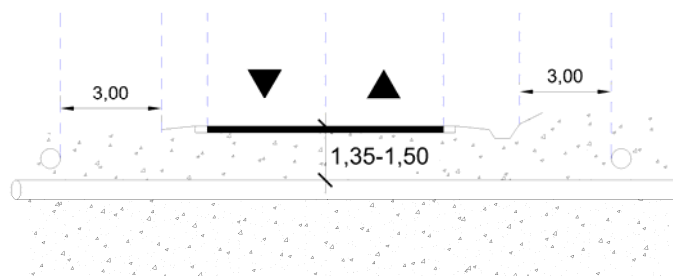
Поред обавезних услова од надлежних институција, за све радове на изградњи и реконструкцији саобраћајне инфраструктуре на подручју Плана потребно је прибавити услове заштите природе и културних добара од надлежних институција, као и сагласност ресорног министарства на одговарајуће студије процене утицаја на животну средину.

Однос путне и комуналне инфраструктуре

Минимална удаљеност инсталација водоводне, канализационе, електроенергетске, гасоводне и телекомуникационе инфраструктуре износи 3,0 m од крајње тачке попречног профила ДП (ножице усека или насипа или спољне ивице одводног канала).

Укрштање свих врста водова комуналне инфраструктуре са ДП изван насеља врши се тако што се кабл/цев полаже у бетонску или пластичну цев увучену у хоризонтално

избушен отвор, тако да је могућа замена кабла без раскопавања пута. Укрштање водова са ДП предвидети механичким подбушивањем, по могућству управно на предметни пут. Вертикално растојање од најниже горње коте коловоза до горње коте заштитне цеви износи 1,35 – 1,50 m.

Слика 1. Положај комуналне инфраструктуре у односу на јавни пут

Саобраћајни објекти

Станице за снабдевање горивом потребно је планирати у класи малих објеката са 3-4 точиона места и до 3.000 t претовара годишње. Неопходно је омогућити претакање свих врста горива, а нарочито дизела (D2) имајући у виду употребу пољопривредних машина. На појединим објектима обезбедити услове за претакање ауто гаса.

Детаљније локације будућих станица генерално треба утврђивати у складу са противпожарним прописима и условима које утврђују надлежни органи у области саобраћаја, екологије, водопривреде и санитарне заштите.

За сваку конкретну локацију потребно је урадити елаборат који садржи анализу утицаја на безбедност и функцију саобраћаја, загађење ваздуха, воде и земљишта, појаву буке и вибрација, као и мере које треба предузети за спречавање и смањење штетних утицаја.

У заштитном појасу са директним приступом на ДП дозвољена је изградња саобраћајних површина пратећих садржаја јавног пута, као и постројења, уређаја и инсталација који служе потребама и саобраћају на јавном путу.

Стационарни саобраћај

Паркинг простори се организују пре свега у оквиру насељских групација и туристичких локалитета и морају бити одвојени од коловозне површине и са тврдом подлогом. Уз паркинг простор уз туристичке локалитете обавезно се уређује простор за задржавање људи са клупама, столовима, кантама за отпатке и информационим таблама.

За туристичке капацитете у приватним објектима (тип сеоског туризма) и индивидуална домаћинства захтеве за паркирањем је обавезно решавати на припадајућој парцели, док је код формирања нових привредних зона потребно организовати јавне паркинге.

Подлоге паркиралишта могу бити макадамске, асфалтне, разне врсте попличања (камен, бехатон плоче, бетон-трава плоче, итд.) у складу са наменом простора где се граде. Као пратеће објекте јавних паркинга обезбедити мању јавну чесму и тоалет. Капацитете одређивати према следећим оквирним нормативима:

Намена	1 ПМ на:	Намена	1 ПМ на:
Становање	1 стан	Пословање и администрација	70 m ² БРГП
Хотел - према категорији	2-10 кревета	Тржни центри	55 m ² БРГП
Хотел - апартманског типа	2 апартмана	Ресторани и кафане	4-8 столица
Дом здравља, апотека	35 m ² БРГП	Спортски објекти	10-14 гледалаца
Школе	1 учионица	Биоскоп, дом културе	5-10 седишта
Банке, поште	50 m ² БРГП	Производно-прерађивачки објекти	8 запослених

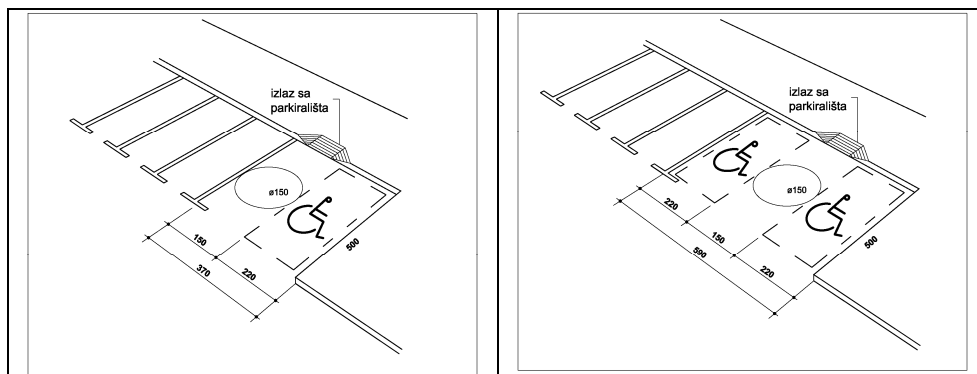
Табела бр.11: Нормативи за димензионисање паркинг простора

Минимално стандардно место за управно паркирања путничких возила је 4,8x2,3 m, али се предлаже формирање већих паркинг места (5,0x2,5 m), имајући у виду димензије савремених аутомобила. Паркинг место за управно паркирање аутобуса је 12,0x10,50 m. Минимално место за подужно паркирање аутомобила износи 5,5x2,0 m, док је за аутобусе 16,0x3,0 m. Димензије паркинг места код косог паркирања дате су у следећој табели:

Тип возила	α°	A	B
Путнички аутомобил	30	4,30	2,20
	45	5,00	2,30
	60	5,30	2,30
Аутобус	45	10,60	4,00
	60	12,00	4,00

Табела бр.12: Димензије паркинг места код косог паркирања

Код управног паркирања, димензија паркинг места за особе са инвалидитетом износи 3,7x5,0 m, односно на ширину паркинг места од 2,2 m додаје се простор за инвалидска колица, ширине 1,5 m. Код два суседна паркинг места може се дозволити да користе исти простор за инвалидска колица, односно да ширина два суседна места за особе са инвалидитетом износи 5,9 m (2,2 + 1,5 + 2,2).

Слика 2. Паркинг место за особе са инвалидитетом

Код планирања паркинг места и тротоара предвидети укошене ивичњаке максималног нагиба 10% и минималне ширине 1,20 m за силазак колица са тротоара на коловоз. Исте рампе предвидети на свим местима где се прелази са тротоара на коловоз или обрнуто.

Железнички саобраћај

Реконструкција постојећих колосека обављаће се према стању горњег строја на прузи, односно редовном циклусу замене и обнове материјала горњег строја. При реконструкцији је потребно водити рачуна о поштовању стандарда, техничких прописа, материјала и да резервни делови поседују меродавне атесте.

Заштитни пружни појас је земљишни појас са обе стране пруге, ширине 200 m, рачунајући од осе крајњих колосека. Пружни појас је простор између железничких колосека, као и поред крајњих колосека, на одстојању од најмање 8 m, а ако железничка пруга пролази кроз насељено место - на одстојању од најмање 6 m, рачунајући од осе крајњег колосека.

У заштитном пружном појасу забрањено је градити зграде, постављати постројења и уређаје и др., на удаљености мањој од 25 m рачунајући од осе крајњих колосека, осим објеката у функцији железничког саобраћаја. Изузетно, на железничком подручју могу се постављати каблови, електрични водови ниског напона за осветљавање, телеграфске и телефонске ваздушне линије и водови, канализације, цевоводи и други водови и слични објекти и постројења, на основу издате сагласности управљача.

У заштитном пружном појасу дозвољено је градити зграде, постављати постројења и уређаји и градити други објекти на удаљености већој од 25 m рачунајући од осе крајњих колосека, на основу издате сагласности управљача. Објекти као што су: рудници, каменоломи, кречане, циглане, индустријске зграде, постројења и други слични објекти не могу се градити у заштитном пружном појасу ближе од 50 m рачунајући од осе крајњег колосека.

Укрштање железничке инфраструктуре са јавним путевима изводи се њиховим свођењем на најнеопходнији број, усмеравањем два или више јавних путева на заједничко место укрштања. Размак између два укрштаја не може бити мањи од 2 km, осим у урбаном подручју према посебном договору железнице и градске управе. Укрштања са друмским саобраћајницама у зони насеља морају се извести денивелисано уколико је могуће, док у зонама ван насеља путно-пружни прелази морају бити осигурани и обезбеђени сигнаlima и браницима (полубраницима).

Према Просторном плану Републике Србије, железница задржава железничко земљиште и коридоре свих раније укинутих пруга.

Пешачки и бициклистички саобраћај

Пешачке површине (стазе и тротоари) су саставни елемент попречног профила свих градских саобраћајница. Оне се обавезно физички издвајају у посебне површине које су заштићене од осталих видова моторног саобраћаја, изузев код интегрисаних улица. Ширина тротоара зависи од намене и атрактивности околног простора и интензитета пешачких токова. Минимална ширина тротоара за кретање пешака је 1,5 m, а за кретање и инвалида са помагалима 3,0 m.

Новопланиране бициклистичке трасе се могу водити заједно са моторним саобраћајем у улицама нижег ранга од аутопута, заједно са пешацима и издвојено од другог саобраћаја.

Уколико је обим моторног и пешачког саобраћаја такав да може угрозити безбедност, потребно је бициклически саобраћај издвојити у посебне стазе. Бициклическе стазе које ће се градити уз постојеће јавне путеве морају да имају ширину најмање од 2,5 m и потребно их је физички одвојити појасом заштитног зеленила минималне ширине 2,0 m ради безбедности свих учесника у саобраћају.

Основна правила трасирања бициклических стаза су: користити мирне (стамбене) улице, избегавати улице са неповољним нагибима, трасе полагати кроз озелењене зоне, трасама повезивати стамбене зоне, зоне рекреације и централних активности и у зонама атракције планирати просторе за паркирање бицикла. Као посебне, бициклическе стазе се трасирају ободом пошумљених области, кроз пошумљене области и преко ливада. Подлога мора омогућити несметано коришћење стаза током већег дела године. Препоручује се асфалт, макадам, камена стаза. Минимална ширина једносмерне бициклическе стазе је 1,25 m, а двосмерне 2,5 m.

Излетничке, пешачке и бициклическе стазе потребно је изградити са високим хладовитим зеленилом, надстрешницама, са уређеним ватриштима и одмориштима у чијој изградњи треба да се користе природни материјали (дрво, камен и сл.).

Излетничке стазе имаће подлоге и профиле који одговарају њиховој намени, што ће се утврдити посебним пројектима и уз поштовање услова заштите природе и животне средине. Ове стазе треба максимално да користе постојеће трасе, са минималним земљаним радовима и обезбеђеним одводњавањем, како би се сачувало тло, амбијент и окружење.

Правила грађења инфраструктурних система

Водопривреда		
Мрежа / објекат	Заштитна зона / појас	Правила / могућност изградње
Извориште подземних вода	На основу хидрогеолошких карактеристика терена и могућег хазарда дефинисати заштитну зону изворишта.	Изградња објеката и инфраструктуре условљена је режимом заштите изворишта (Примењује се Закон о водама Сл. лист РС бр. 30/10).
Извориште површинских вода	На основу хидролошких карактеристика терена и могућег хазарда дефинисати заштитну зону изворишта.	
Цевовод сирове воде	Минимум 5 m, обострано од ивице цеви.	Забрањена је изградња стамбених, угоститељских и производних објеката, а евентуална укрштања са осталом инфраструктуром обавити по важећим прописима и нормативима, уз обострану заштиту и под углом од 90°.
Магистрални водовод	Појас заштите око главних цевовода износи са сваке стране по 2,5 m. Ширина појаса заштите цевовода ван насеља са сваке стране цевовода одређује се у односу на пречник цевовода: - Ø 80 mm - Ø 200 mm = 1,5 m; - Ø 300 mm = 2,3 m; - Ø 300 mm - Ø 500 mm = 1,5 m; - Ø 500 mm - Ø 1000 mm и	

	преко = 5,0 m.	
БИОДИСК	Обезбедити пацелу поред реципијента.	Забрањена је изградња стамбених, угоститељских и производних објеката, а евентуална изградња инфраструктуре у близини условљена је режимом коришћења објекта.
Постројење за пречишћавање отпадних вода привредних зона (ППОВПр)	Лоцирано у оквиру привредних зона. Заштитна зона је површина парцеле на којој је објекат.	Забрањена је изградња стамбених, угоститељских и производних објеката, а евентуална изградња инфраструктуре у близини условљена је режимом заштите и коришћења ППОВПр (Примењује се Закон о водама Сл. лист РС бр. 30/10).
Општинска канализација	Са сваке стране габаритно око цевовода и колектора 1,5 m.	Забрањена је изградња стамбених, угоститељских и производних објеката, а евентуална укрштања са осталом инфраструктуром обавити по важећим прописима и нормативима, уз обострану заштиту и под углом од 90°.
Дренажни канал	Минимум 5m, обострано од ивице канала.	Забранити изградњу стамбених, угоститељских и производних објеката, а евентуална изградња инфраструктуре у близини условљена је режимом заштите и функционисања дренажног канала. Изградњу објеката и постројења у склопу и непосредној близини канала обавити по важећим прописима и нормативима (Примењује се Закон о водама Сл. лист РС бр. 30/10). За добијање сагласности за градњу објеката у близини дренажних канала потребно је испоштовати стандарде, услове и сагласности ЈВП "Србијаводе".
Одбрамбени насип	Минимум 5m, обострано од хоризонталне пројекције, односно ножице насипа.	Забранити изградњу стамбених, угоститељских и производних објеката, а евентуална изградња инфраструктуре у близини условљена је режимом заштите и функционисања одбрамбеног насипа. Изградњу објеката и постројења у склопу и непосредној близини насипа обавити по важећим прописима и нормативима (Примењује се Закон о водама Сл. лист РС бр. 30/10). За добијање сагласности за градњу објеката у близини насипа потребно је испоштовати стандарде, услове и сагласности ЈВП "Србијаводе".
Водно земљиште	Дефинисана површина представља заштићену зону.	За евентуалне активности на овим површинама обавезна је сагласност и надзор ЈВП "Србијаводе".
Земљиште које се не брани од поплава (плављени терени)	Дефинисана површина представља натуралну заштићену зону.	Забрањена је изградња стамбених, угоститељских и производних објеката, а евентуална изградња мреже инфраструктуре на плављеном терену и у близини условљена је режимом заштите и коришћења. (Примењује се Закон о водама Сл. лист РС бр. 30/10). За евентуалне активности на овим површинама обавезна је сагласност и надзор ЈВП "Србијаводе".

Услови прикључивања мрежа инсталација на водовод и канализацију

Технички услови за водовод

- Спојеве прикључака објеката врши искључиво орган јавног водовода, а осталу инсталацију у објекту може изводити само овлашћено лице или овлашћено предузеће;
- одобрење за прикључак издаје се на основу захтева и поднетих планова и прорачуна које могу радити и потписати само овлашћени пројектанти;

- дозвола за употребу водовода издаје се на основу писмене представке после извршене пробе исправности инсталације;
- ималац инсталације је дужан да исту одржава у исправном стању;
- органи водовода имају право да контролишу исправност инсталације уз законску одговорност имаоца;
- на главном споју не смеју се чинити никакве измене без накнадног одобрења, нити се смеју убацивати нови прикључци испред водомера;
- пропусним вентилом испред водомера сме руковати само орган водовода и може га у предвиђеним случајевима затворити и пломбирати. Повреда пломбе се сматра кривичним делом-провалом;
- инсталација водовода се мора спроводити стручно и према прописима;
- цеви не смеју бити узидане у зидну масу, већ увек са слободним пролазом;
- на пролазима цеви кроз зидове и таванице не смеју доћи никакви наставци цеви;
- у зидне шлицеве кроз које пролазе водоводне цеви, не смеју се стављати цеви неке друге инсталације, нпр.: електричне, гасне и др.;
- кад се у истом "шлицу" спроводи и хладна и топла вода, онда цеви топле воде треба обложити термичком изолацијом, да се хладна вода не би загревала;
- избегавати близину електричних спроводника који немају уземљење;
- уличне водове и прикључне делове водовода до уличне цеви, заштитити од дејства евентуалних путајућих стуја одговарајућим заштитним средствима;
- водоводне цеви не смеју се стављати нити у хладном нити у загрејаном стању;
- све водоводе до којих може допрети дејство мраза заштитити термичком изолацијом;
- притисак у кућној мрежи не би требало да буде већи од 5 бара у интересу трајности инсталације. Код већих притисака извршити смањење притиска помоћу редуцир-вентила;
- рачунска брзина кретања воде у цевима узима се око 1-1,5m/s а највише 2m/s, да би се ублажили шумови, водени удари и отпори у цевима;
- слободан натпритисак треба да буде најмање 5m воденог стуба изнад највишег точећег места;
- прикључак од уличне цеви до водомерног склоништа пројектовати искључиво у правој линији, управно на уличну цев;
- водомер поставити у водомерно склониште (шахт) на 1,5m од регулационе линије, односно у посебан метални орман-нишу (ако је водомер у објекту), који је смештен са унутрашње стране на предњем зиду до улице. Димензије водомерног склоништа за најмањи водомер (3/4") су 1,1m x 1,2m x 1,7m. Водомер се поставља на мин. 0,3m од дна шахта. Димензије водомерног склоништа за два или више водомера, зависе управо од броја и димензија (пречника) водомера;
- уколико се у објекту налази више врста потошача (локали, склоништа, топлотна подстанција и др.) предвидети посебне главне водомере за сваког потошача посебно;
- димензионисање водомера извршити на основу хидрауличког прорачуна;
- шахтове (окна) за водомере треба градити од материјала који су за локалне прилике најекономичнији (опека, бетон, бетонски блокови);
- унутрашњу обраду зидова шахта вршити: дерсовањем цементним малтером 1:3 за зидове од опеке, фуговањем за зидове од бетонских блокова и без обраде за бетонске зидове;
- на дно шахта нанети слој песка или ситнијег шљунка дебљине 10 до 15cm, или ставити под од опеке без малтера;

- шахтове који леже у зони подземне воде треба заштитити од продора воде одговарајућом изолацијом;
- изнад шахта уградити ливено-железни поклопац и предвидети детаље за обезбеђење улаза у шахт;
- обезбедити шахт од продора површинских вода издизањем плоче шахта мин. 10cm изнад коте терена или на други начин;
- кућни прикључак извести у слоју (мин. 5cm) песка. На делу кућног прикључка испод саобраћајнице затварање рова предвидети шљунком;
- уколико радни притисак према хидрауличком прорачуну не може да подмири потребе виших делова објекта, обавезно пројектовати постојење за повећање притиска; и
- сва укрштања са техничким системима и инсталација предвидети што управније. Укрштања са каналима извести у заштитној цеви положеној минимум 1,5m испод дна регулисаног канала.

Технички услови за канализацију

- Објекат се не може повезати са уличном канализацијом ако исти није повезан са водоводом (могући су изузетци);
- квалитет отпадних вода које се испуштају у канализациони систем мора да одговара Правилнику о техничким и санитарним условима за упуштање отпадних вода у градску канализацију;
- пречник канализационог прикључка одређивати на основу хидрауличног прорачуна с тим да пречник цеви не може бити мањи од $\varnothing 150\text{mm}$;
- главне одводнике из објекта где год је могуће што пре и по правој линији одвести из објекта ка уличној канализацији;
- промена правца канала може се вршити само помоћу лукова а не помоћу колена;
- изван зграде цеви канализације морају бити закопане 1m испод терена;
- гранично ревизионо окно извести 1,5m унутар регулационе линије и у истом извршити каскадирање (висинска разлика чија је минимална вредност 0,6m, а максимална 3m). Прикључак од ревизионог силаза па до канализационе мреже извести падом од 2% до 6% управно на улични канал искључиво у правој линији без хоризонталних и вертикалних помова;
- ревизиона окна морају се још изградити на местима:
 - где се спајају главни хоризонтални одводници са вертикалним;
 - ако је вертикални одводник од тога места удаљен више од 1m;
 - на местима где су каскаде;
 - на местима где се мења правац одводника који спроводи фекалну воду; и
 - код правих одводника на растојању највише 24m за $\varnothing 150\text{mm}$.
- у правцу тока воде не сме се ни код једне врсте одводника вршити прелаз из шире цеви у ужу, а одводници у једном правцу не смеју мењати пад од већег ка мањем;
- сливници, нужници и остали објекти који леже испод висине до које се може пружити успор из уличне канализације, могу се спојити са каналом ако одговарајући спојни канал од тих објеката има аутоматске или ручне затвараче;
- где год је могуће избегавати вертикалне спроводнике са уливима и сифонима у спољним, хладним зидовима. Отвори на решеткама сливника могу бити на највећим размацима ребара од 15mm;
- резервоари за лед, рибу и тсл., не смеју бити директно спојени са канализацијом;

- на сваком имању морају бити везани на канализацију најмање по један сливник у дворишту и по један олучњак;
- на једној катастарској парцели на којој има више објеката по правилу пројектовати један канализациони прикључак о чему треба да постигну договор власници објеката;
- прикључење дренажних вода од објекта извршити преко таложнице за контролу и одржавање пре граничног ревизионог силаза;
- прикључење гаража, сервиса и других објеката, који испуштају воде са садржајем уља, масти, бензина и др., вршити преко таложника и сепаратора масти и уља;
- у деловима где је канализација извршена по сепарационом систему забрањено је увођење атмосферске воде у одводнике фекалних вода;
- уколико не постоји улична канализација, отпадне воде се привремено спроводе у озидану непропусну нужничку-септичку јаму, из које се нечиста вода односи на одређене депоније;
- током прелазног периода и активности изградње интегрисане општинске канализације неопходно је градити хигијенске непропусне септичке јаме. Запремина септичке јаме рачуна се према потошњи воде и времену трајања процеса;
- септичке јаме поставити:
 - мин. 2m од ограде комплекса;
 - мин. 5m од објекта;
 - мин. 10m од регулационе линије; и
 - мин. 20m од бунара.
- посебан проблем представља тзв. "црвена вода" као продукт кланица, тако да те септичке јаме подразумевају посебан режим чишћења и мониторинга; и
- сва укрштања са техничким системима и инсталација предвидети што управније. Укрштања са каналима извести у заштитној цеви положеној минимум 1,5m испод дна регулисаног канала.

Услови за електроенергетску мрежу

Целокупну електроенергетску мрежу и трафостанице градити на основу главних пројеката у складу са важећим законским прописима.

Трафостанице 10/0,4 kV

Трафостаницу градити као МБТС, алуминијумско стубну ТС или зидану. Удаљеност енергетског трансформатора од суседних објеката мора износити најмање 3m;

- ако се трафостаница смешта у просторију у склопу објекта, просторија мора испуњавати услове грађења из важећих законских прописа пре свега "Правилника о техничким нормативима за заштиту електроенергетских постројења и уређаја од пожара" ("Сл.лист СФРЈ" бр. 74/90);
- трафостанице градити за рад на 10 kV напонском нивоу; и
- код избора локације ТС водити рачуна о следећем: да буде постављена што је могуће ближе тежишту оптерећења; да прикључни водови буду што краћи, а расплет водова што једноставнији; о могућности лаког прилаза ради монтаже и замене опреме; о могућим опасностима од површинских и подземних вода и сл.; о присуству подземних и надземних инсталација у окружењу ТС; и утицају ТС на животну средину.

Полагање каблова

- 35 kV и 10 kV мрежу градити подземно у кабловским канализацијама директно полагањем у земљу и ваздушно на бетонском стубовима са голим проводницима, а на периферији насеља ваздушно на бетонском стубовима са голим проводницима;
- дубина уклапања каблова не сме бити мања од 0,7m за каблове напона до 10 kV, односно 1,1m за каблове 35 kV;
- електроенергетску мрежу полагати најмање 0,5m од темеља објеката и 1m од коловоза, где је могуће мрежу полагати у слободним зеленим површинама;
- укрштање кабловског вода са путем изван насеља врши се тако што се кабл полаже у бетонски канал, односно у бетонску или пластичну цев увучену у хоризонтално избушен отвор, тако да је могућа замена кабла без раскопавања пута. Вертикални размак између горње ивице кабловске канализације и површине пута треба да износи најмање 0,8m;
- међусобни размак енергетских каблова (вишежилних, односно кабловског снопа три једножилна кабла) у истом рову одређује се на основу струјног оптерећења, али не сме да буде мањи од 0,07m при паралелном вођењу, односно 0,2m при укрштању. Да се обезбеди да се у рову каблови међусобно не додирују, између каблова може целом дужином трасе да се постави низ опека, које се монтирају насатице на међусобном размаку од 1m;
- при паралелном вођењу енергетских и телекомуникационих каблова најмање растојање мора бити 0,5m за каблове напона 1 kV, 10 kV и 20 kV, односно 1m за каблове напона 35 kV;
- при укрштању са телекомуникационим кабловима најмање растојање мора бити веће од 0,5m, а угао укрштања треба да буде у насељеним местима најмање 300, по могућству што ближе 900, а ван насељених места најмање 450. По правилу електроенергетски кабл се полаже испод телекомуникационих каблова;
- није дозвољено паралелно полагање енергетских каблова изнад или испод цеви водовода и канализације;
- хоризонтални размак енергетског кабла од водоводне или канализационе цеви треба да износи најмање 0,5m за каблове 35 kV, односно најмање 0,4m за остале каблове.
- при укрштању, енергетски кабл може да буде положен испод или изнад водоводне или канализационе цеви на растојању од најмање 0,4m за каблове 35 kV, односно најмање 0,3m за остале каблове;
- уколико не могу да се постигну размаци из претходне две тачке на тим местима енергетски кабл се провлачи кроз заштитну цев;
- није дозвољено паралелно полагање електроенергетских каблова изнад или испод цеви гасовода; и
- размак између енергетског кабла и гасовода при укрштању и паралелном вођењу треба да буде у насељеним местима 0,8m, односно изван насељених места 1,2m. Размаци могу да се смање до 0,3m ако се кабл положи у заштитну цев дужине најмање 2m са обе стране места укрштања или целом дужином паралелног вођења.

Извођење надземних водова

- нисконапонски самонесећи кабловски склоп (НН СКС) монтирати на бетонске стубове са размаком до 40m. Изузетно НН СКС може да се полаже и по фасади зграде;
- није дозвољено директно полагање НН СКС у земљу или малтер;
- вођење водова преко зграда које служе за стални боравак људи треба ограничити на изузетне случајеве, ако се друга решења не могу технички или економски оправдати (сматра се да вод прелази преко зграде и кад је растојање хоризонталне пројекције најближег проводника у неотклоњеном стању од зграде мање од 3m за водове до 20 kV, односно мање од 5m за водове напона већег од 20 kV);
- у случају постављања водова изнад зграда потребна је електрично појачана изолација, а за водове изнад стамбених зграда и зграда у којима се задржава већи број људи, потребна је и механички појачана изолација;
- није дозвољено постављање зидних конзола или зидних и кровних носача водова на стамбеним зградама;
- није дозвољено вођење водова преко објеката у којима се налази лако запаљив материјал (складишта бензина, уља, експлозива и сл.);
- на пролазу поред објеката у којима се налази лако запаљив материјал хоризонтална сигурносна удаљеност једнака је висини стуба увећаној за 3,0m, а износи најмање 15,0m;
- одређивање осталих сигурних удаљености и висина од објеката, као и укрштање електроенергетских водова међусобно као и са другим инсталацијама вршити у складу са Правилником о техничким нормативима за изградњу надземних електроенергетских водова називног напона од 1 kV до 400 kV (Сл. лист СФРЈ бр. 65/88); и
- заштиту од атмосферског пражњења извести класичним громобранским инсталацијама у облику Фарадејевог кавеза према класи нивоа заштите објеката у складу са "Правилником о техничким нормативима за заштиту објеката од атмосферског пражњења" (Сл. лист СРЈ бр. 11/96).

Услови за прикључење објекта на електроенергетску мрежу

- прикључак служи за напајање само једног објекта. У случају да се преко једног огранка нисконапонске (НН) мреже напајају два или више објеката, овај огранак се третира као НН мрежа;
- сваки објект може да се напаја само преко једног прикључка. Изузетно, у случају двојног власништва стамбеног објекта, електроенергетском сагласношћу могу да се одобре два прикључка;
- за извођење прикључка користи се СКС;
- прикључак се димензионише и изводи у зависности од очекиваног максималног једновременог оптерећења на нивоу прикључка, начина извођења НН мреже, конструкције и облика објекта, положаја објекта у односу на НН мрежу;
- место прикључења надземног прикључка је стуб НН вода (изузетно зидна конзола или кровни носач ако су ови елементи упоришта НН вода);
- надземни прикључак се изводи преко носача на зиду објекта, односно преко крова објекта ако због мале висине објекта или неких других разлога није прихватљиво извођење прикључка преко зида објекта; и

- распон од места прикључења (стуб НН вода) до места прихватања на објекту прикључка изведеног СКС-ом може да износи највише 30m. За веће распоне обавезна је уградња помоћног стуба.

Правила грађења комуникационих система

Током изградње телекомуникационе мреже и објеката, потребно је уважавати следећа правила:

- целокупна ТТ мрежа мора бити каблирана, до телефонских извода;
- дубина полагања мора бити најмање 0,8m;
- растојање планираних каблова од остале постојеће инфраструктуре мора бити према прибављеним условима, а од планиране инфраструктуре према важећим прописима;
- ТТ мрежу полагати у зеленим површинама поред тротоара и коловоза, или испод тротоара на растојању најмање 0,5m од регулационе линије;
- при укрштању са саобраћајницом кабл мора бити постављен у заштитну цев, а угао укрштања треба да буде 90°;
- при паралелном вођењу са електроенергетским кабловима, најмање растојање мора бити 0,5m за каблове напона 1 kV, 10 kV и 20 kV, односно 1m за каблове напона 35 kV;
- испитати утицај далеководна напонских нивоа 400 kV, 220 kV и 110 kV, односно степен електроометања (интензитет шума) и на основу тога изабрати материјал и начин заштите;
- при укрштању са енергетским кабловима најмање растојање мора бити веће од 0,5m, а угао укрштања треба да буде у насељеним местима најмање 30°, по могућству што ближе 90°, а ван насељених места најмање 45°. По правилу телекомуникациони кабл се полаже изнад енергетских каблова;
- уколико не могу да се постигну размаци из претходно наведене две тачке на тим местима се енергетски кабл провлачи кроз заштитну цев, али и тада размак не сме да буде мањи од 0,3m;
- при паралелном вођењу са цевима водовода, канализације, гасовода и топловода најмање растојање мора бити 1m. При укрштању, најмање растојање мора бити 0,5m. Угао укрштања треба да буде 90°;
- телекомуникациони каблови који служе искључиво за потребе електродистрибуције могу да се полажу у исти ров са енергетским кабловима, на најмањем размаку који се прорачуном покаже задовољавајући, али не мањем од 0,2m;
- телекомуникациону мрежу градити на основу главних пројеката у складу са важећим законским прописима; и
- базне станице градити по техничким препорукама и стандардима Телеком Србија, непосредни простор око антенског стуба оградити (20-30m²) и спречити блиску изградњу која ће смањити ефикасност функционисања (умањити или спречити сигнал).

Разрада правила за изградњу инфраструктурних система вршиће се урбанистичким плановима где ће се урбанистичким параметрима прецизирати начин вођења сваког појединачног инфраструктурног система.

Електро мрежа и објекти		
Мрежа / објекат	Заштитна зона / појас	Правила / могућност изградње
Далековод 400 kV	Минимум 40m, обострано од хоризонталне пројекције далековода.	Забрањена је изградња стамбених, угоститељских и производних објеката, а евентуална изградња испод и у близини далековода условљена је Техничким прописима за изградњу надземних електроенергетских водова називног напона од 1 kV до 400 kV (Сл. лист СФРЈ бр. 65/88, Сл. лист СРЈ бр. 18/92). Обавезна је израда елабората, у коме се даје тачан однос предметног далековода и објекта који ће се градити, уз задовољење горе поменутих Техничких прописа. За добијање сагласности за градњу објеката испод и у близини далековода чији су власници "Електромрежа Србије" и "Електродистрибуција", потребна је сагласност поменутог власника.
Далековод 220 kV	Минимум 30m, обострано од хоризонталне пројекције далековода.	
Далековод 110 kV	Минимум 25m, обострано од хоризонталне пројекције далековода.	
Далековод 35 kV	Минимум 10m, обострано од хоризонталне пројекције далековода.	Забрањена је изградња стамбених, угоститељских и производних објеката, а евентуална изградња испод и у близини далековода условљена је Техничким прописима за изградњу надземних електроенергетских водова називног напона од 1 kV до 400 kV (Сл. лист СФРЈ бр. 65/88, Сл. лист СРЈ бр. 18/92). За добијање сагласности за градњу објеката испод и у близини далековода чији је власник "Електродистрибуција", потребна је сагласност поменутог власника.
Далековод 10 kV	Минимум 5m, обострано од хоризонталне пројекције далековода.	
Разводно постројење 400 kV	Минимум 6ha.	Забрањена је изградња стамбених, угоститељских и производних објеката, а евентуална изградња у близини Разводног постројења (ТС) условљена је Техничким прописима за изградњу надземних електроенергетских водова називног напона од 1 kV до 400 kV (Сл. лист СФРЈ бр. 65/88, Сл. лист СРЈ бр. 18/92). Обавезна је израда елабората, у коме се даје тачан однос предметног далековода и објекта који ће се градити, уз задовољење горе поменутих Техничких прописа. За добијање сагласности за градњу објеката у близини ТС чији је власник "Електромрежа Србије", потребна је сагласност поменутог власника.
Разводно постројење 220 kV	Минимум 4ha.	
ТС 110/x kV	Минимум 2-3ha.	Забрањена је изградња стамбених, угоститељских и производних објеката, а евентуална изградња испод и у близини ТС условљена је Техничким прописима за изградњу надземних електроенергетских водова називног напона од 1 kV до 400 kV (Сл. лист СФРЈ бр. 65/88, Сл. лист СРЈ бр. 18/92). Обавезна је израда елабората, у коме се даје тачан однос предметног далековода и објекта који ће се градити, уз задовољење горе поменутих Техничких прописа. За добијање сагласности за градњу објеката у близини ТС чији су власници "Електромрежа Србије" и "Електродистрибуција", потребна је сагласност поменутог власника.
ТС 35/x kV	Минимум 1ha.	Забрањена је изградња стамбених, угоститељских и производних објеката, а евентуална изградња у близини ТС условљена је Техничким прописима за изградњу надземних електроенергетских водова називног напона од 1 kV до 400 kV (Сл. лист СФРЈ

		бр. 65/88, Сл. лист СРЈ бр. 18/92). За добијање сагласности за градњу објеката испод и у близини далековода чији је власник "Електродистрибуција", потребна је сагласност поменутог власника.
Гасоводна мрежа и објекти		
Мрежа / објекат	Заштитна зона / појас	Правила / могућност изградње
Магистрални гасовод (p=50 bar)	Минимум 30m, обострано од ивице гасоводне цеви.	Забрањена је изградња стамбених, угоститељских и производних објеката, у заштитном појасу. Изградња у близини гасовода условљена је Правилником о техничким условима и нормативима за безбедан транспорт течних и гасовитих угљоводоника магистралним нафтоводима и гасоводима и нафтоводима и гасоводима за међународни транспорт (Сл. лист СФРЈ бр. 26/85, Сл. лист СРЈ бр. 29/97).
Разводни гасовод (p=50 bar)	Минимум 30m, обострано од ивице гасоводне цеви.	За добијање сагласности за градњу објеката у близини гасоводних мрежа и објеката уважити стандарде Србијасгаса: Технички услови за пројектовање, изградњу и испитивање гасовода мерно регулационих станица и опреме, Југас Београд, 2000. године.
Градски гасовод (p=6/12 bar)	Минимум 3m, обострано од ивице гасоводне цеви.	Забрањена је изградња стамбених, угоститељских и производних објеката, у заштитном појасу.
Градски гасовод (p=4 bar)	Минимум 1m, обострано од ивице гасоводне цеви.	За добијање сагласности за градњу објеката у близини гасоводних мрежа и објеката уважити стандарде Србијасгаса: Технички услови за пројектовање, изградњу и испитивање гасовода мерно регулационих станица и опреме, Југас Београд, 2000. године.
Главна мернорегулациона станица (ГМРС)	50m у радијусу.	Забрањена је изградња стамбених, угоститељских и производних објеката, у заштитној зони. Изградња у близини ГМРС условљена је Правилником о техничким условима и нормативима за безбедан транспорт течних и гасовитих угљоводоника магистралним нафтоводима и гасоводима и нафтоводима и гасоводима за међународни транспорт (Сл. лист СФРЈ бр. 26/85, Сл. лист СРЈ бр. 29/97).
Мернорегулациона станица (МРС)	15m у радијусу.	За добијање сагласности за градњу објеката у близини гасоводних мрежа и објеката уважити стандарде Србијасгаса: Технички услови за пројектовање, изградњу и испитивање гасовода мерно регулационих станица и опреме, Југас Београд, 2000. године.
Компресорска станица главни разделни чвор (КСГРЧ)	15m у радијусу.	Забрањена је изградња стамбених, угоститељских и производних објеката, у заштитној зони.
		За добијање сагласности за градњу објеката у близини гасоводних мрежа и објеката уважити стандарде Србијасгаса: Технички услови за пројектовање, изградњу и испитивање гасовода мерно регулационих станица и опреме, Југас Београд, 2000. године.
Остале енергетске мреже		
Мрежа / објекат	Заштитна зона / појас	Правила / могућност изградње
Продуктовод	Минимум 1m, обострано од ивице цеви. У зависности од врсте флуида дефинише се шири појас заштите.	Забрањена је изградња стамбених, угоститељских и производних објеката, у заштитној зони. Изградња у близини продуктовода дефинисаће се из Привремених правила грађења и важећих законских прописа.

Топловод	Минимум 1m, обострано од ивице цеви.	
----------	--------------------------------------	--

Правила изградње мини хидроелектрана (мХЕ), уређење и коришћење слива

Објекти и постројења мХЕ, водови, као и електроенергетски објекти потрошача из система мХЕ граде се, користе и одржавају у складу са законом и не смеју својим радом угрожавати људе и околину. У зависности од коначне величине и снаге мХЕ (капацитета ≤ 10 MW), сви водени токови представљају потенцијалне локације.

Објекти и уређаји за коришћење водних снага се планирају, пројектују и граде на начин који:

- омогућава враћање воде у водоток или друге површинске воде минимум истог квалитета после искоришћене енергије;
- не умањује постојећи обим и не спречава коришћење воде за водоснабдевање, наводњавање и друге намене;
- не умањује степен заштите и не отежава спровођење мера заштите од штетног дејства вода; и
- не погоршава услове санитарне заштите и не утиче негативно на еколошки статус вода и стање животне средине.

Неопходно је да грађевински објекти буду изведени на начин да је у сваком тренутку осигуран еколошки прихватљиви протикај.

Како би заштита била што потпунија, неопходно је да се осигура минимални ниво водостаја (10% од средњег протикаја на профилу водозахвата) који осигурава нормални живот флоре и фауне, минимизирање утицаја на речни екосистем, као и одржање биоразноврсности.

Нужно је дефинисање нултог стања животне средине на локацији пре градње потенцијалне мХЕ и успостављање система мониторинга за праћење ефеката услед изградње и рада погона мХЕ.

У случају изградње већег броја мХЕ на истом водотоку, обавезно је испитивање њиховог кумулативног утицаја кроз израду процене утицаја на животну средину.

Приликом пројектовања и изградње, обавезно је коришћење грађевинског камена или дрвета (зидови), односно црепа или шиндре (кров), ради што бољег уклапања у околни простор, уз предност обликовних решења објеката која мање нарушавају пејзаж. Дозвољена је и пожељна и евентуална адаптација постојећих старих млинова и воденица у мХЕ, без промене њихових габарита у складу са конзерваторским условима надлежних институција.

Приликом изградње мХЕ, обавезно је подземно постављање свих потребних цевовода или прикључака од тачке успора до техничке зграде, као и до места упуштања воде у водоток.

Пре издавања локацијске дозволе, неопходно је прибавити водопривредну и енергетску сагласност.

Приликом изградње мХЕ предност се даје тзв. тиролском водозахвату и мХЕ деривационог типа.

Обавезно је прибављање услова надлежног Завода за заштиту природе пре добијања локацијске дозволе.

Правила урбанистичке регулације и парцелације за објекте туризма

Уз путеве, уз зоне заштите споменика природе и културе, у природним и шумским комплексима и сл., дозвољена је изградња нових и реконструкција постојећих комерцијалних, угоститељских, рекреативних објеката, туристичких комплекса и сл..

Намена објеката

Објекти намењени туризму могу бити:

- смештајни: хотели, мотели, апартмани, кампинг плацеви и сл.;
- комерцијални: продајни објекти за снабдевање корисника туристичких зона и сл.;
- угоститељски: ресторани, кафеи и сл.; и
- рекреативни и спортски: отворени и затворени базени, купалишта, игралишта итд.

Урбанистички показатељи

Дефинисани су урбанистички показатељи (на нивоу парцеле) за објекте намењене туризму у складу са наменама и дати су оријентационо тако да се приликом израде урбанистичких планова могу кориговати до макс. 20% и макс. једне етаже више:

Врста туристичког објекта	макс. П парцеле/ комплекса (у m ²)	макс. индекс изграђено- сти	макс.ст. заузето- сти (у %)	максимална спратност
СМЕШТАЈНИ				
▪ Објекти уз саобраћајнице	1000	1,2	50	П+1+Пк
▪ Објекти у природним комплексима	2000	1,6	70	П+1+Пк
▪ Објекти у ловишту	1000	0,8	50	П+Пк
▪ Објекти уз заштитну зону споменика културе	1000	0,8	50	П+Пк
КОМЕРЦИЈАЛНИ	500	0,8	50	П+Пк
УГОСТИТЕЉСКИ	1000	0,7	70	П
РЕКРЕАТИВНИ	2000	0,8	80	П

Типологија објеката

Објекти намењени туризму су слободностојећи на појединачним парцелама или групације слободностојећих објеката на једној парцели (комплексу).

Правила парцелације и положај објекта на парцели

Прецизан положај објекта на парцели одређује се Локацијском дозволом за сваки појединачан случај, а у складу са условима заштите и врстом земљишта на коме се објекат гради.

Висинска регулација

Максимална спратност објекта дефинисана је према намени туристичког објекта у претходној табели - Урбанистички показатељи.

Правила за слободне и зелене површине на парцели

Објекат намењен туризму треба интегрисати са природним окружењем у коме се налази. Минимални проценат озелењених површина на парцели одређује се сваки појединачан случај у складу са условима заштите и законским прописима за земљиште на коме се објекат гради.

Упоредни показатељи принципа и норматива за планирање и димензионисање комуналних и објеката јавних служби

За изградњу објеката јавних служби, у табели на стр.42 су дати су оријентациони параметри.

До израде и доношења урбанистичких планова и пројеката, изградња комуналних објеката (гробља, депоније, пијаце, сточне пијаце и сл.) вршиће се према следећим оријентационим правилима грађења:

- изградњу нових објеката у свему ускладити са параметрима дефинисаним за одређену намену и тип изградње у непосредном окружењу;
- објекте на грађевинској парцели постављати у складу са положајем суседних објеката, поштовати регулационе и грађевинске линије урбанистичког блока;
- делови објеката у унутрашњости комплекса морају бити на удаљености најмање 2.5m од бочне границе парцеле;
- спратност објеката ускладити са суседним објектима претежних намена у блоку;
- удаљеност објекта од бочне и задње ивице парцеле морају бити најмање $\frac{1}{2}$ висине објекта, а не мање од 5,0m, уз обавезу садње најмање једног дрвореда, према стамбеној парцели;
- удаљеност објекта мора бити најмање $\frac{1}{3}$ висине вишег објекта, а у складу са потребама организовања противпожарног пута;
- уколико на парцели или у оквиру објекта постоје садржаји или опрема који неповољно утичу на околину (буком, издувним гасовима, вибрацијама, прашином и сл.) обавезно обезбедити заштитни зелени појас густо засађеног високог и средњег растиња, најмање ширине 5,0m;
- на грађевинским парцелама уз комуналне објекте могу се градити помоћни објекти и то: гараже, оставе, портирнице и сл..

Верски објекти и комплекси припадају категорији садржаја у којима религиозно становништво задовољава своје духовне потребе. У саставу парцеле верског објекта, поред црквеног објекта или џамије треба обезбедити простор за изградњу пратећих садржаја са комерцијалним простором и слободним површинама.

- параметре ускладити са специфичним карактеристикама ове намене и у, складу са параметрима за зону односно блок у коме су лоцирани; и
- спратност објекта ускладити са суседним објектима претежних намена у блоку.

При планирању **трансфер станица комуналног отпада** пожељне су заштитне фолије и израда инфраструктуре одводњавања површинских, подземних и отпадних вода. Депоније планирати у погодним рељефним формама, удолинама и депресијама. Површинске зоне депонија морају бити хидротехнички регулисане, са одвођењем вода у сепаратне реципијенте где се морају пречишћавати биодисконима.

За **зелене и сточне пијаци** је планирано да буду једним делом отворене, а у другом делу наткривене. Пратеће садржаје и евентуални низ локала предвидети уз приступну саобраћајницу. Препоручују се искључиво приземни објекти и то тако да формирају чврсту регулацију како би се у одређеној фази успоставила трговачко - пешачка зона.

Гробље се може лоцирати на удаљености мин. 500 m од стамбене зоне и мин. 100m од саобраћајнице. Нормативи за одређивање површине планираног гробља износе:

- 2,5 m² према броју становника који гравитирају гробљу;
- величина гробног места 2 m²; и
- однос површина за сахрањивање према површинама осталог садржаја и пејзажне композиције 50:50%.

Реконструкцију постојећих и изградњу нових објеката изводити у складу са условима и правилима за енергетски ефикасну градњу, користећи све видове обновљиве енергије, одговарајуће материјале за изградњу и правилну оријентацију објекта на парцели (осунчаност, проветреност, заштита од ветра итд.).

ПОЉОПРИВРЕДНО ЗЕМЉИШТЕ

Правила урбанистичке регулације и парцелације за објекте на пољопривредном земљишту

Пољопривредно земљиште обухвата површине намењене пољопривредној производњи и то: оранице, баште, воћњаке, винограде, плантаже, расаднике, стакленике и пластенике, пољозаштитне појасеве, угаре, вишегодишње засаде, ливаде, пашњаке, рибњаке, итд..

На подручју плана предвиђена је изградња објеката компатибилних основној намени за развој интензивне или еколошке пољопривредне производње и то у оквиру пољопривредног земљишта.

Основни принципи

- Коришћење обрадивог пољопривредног земљишта у непољопривредне сврхе вршиће се према условима утврђеним Законом о пољопривредном земљишту ("Сл. гласник РС", бр. 62/06, 65/08 и 41/09).
- Пољопривредно земљиште користи се за пољопривредну производњу и не може се користити у друге сврхе, осим у случајевима и под условима утврђеним овим Планом.
- Забрањено је испуштање и одлагање опасних и штетних материја на пољопривредном земљишту и у каналима за одводњавање и наводњавање.
- Забрањено је коришћење биолошки неразградиве фолије на обрадивом пољопривредном земљишту.

Намена објеката

У зони пољопривредне производње дозвољена је изградња објеката који не угрожавају подручје водоизворишта и то:

- магацини репроматеријала (семе, вештачка ђубрива, саднице и сл.), објекти за смештај пољопривредне механизације, објекти за производњу воћа и поврћа у затвореном простору (стакленици, пластеници), објекти за производњу гљива, рибњаци, сушаре за воће и поврће, хладњаче, објекти за финалну прераду пољопривредних производа и објекти намењени за интензиван узгој стоке, перади и крзнаша (фарме, кланице и сл.).

Стамбени објекти у функцији пољопривредне производње изван грађевинског подручја, могу да се граде само за властите потребе и у функцији обављања пољопривредне делатности.

Типологија објеката

Објекти намењени пољопривредној производњи су слободностојећи објекти (стамбени и производни) или групације слободностојећих објеката међусобно функционално повезаних (производни).

Правила за формирање комплекса

Величина парцеле (комплекса) на којој је могућа изградња објеката у функцији примарне пољопривредне производње утврђује се зависно од врсте и интензитета производње према следећим условима:

пољопривредни објекти	минимална величина комплекса
– за сточарску производњу	2ha
– за узгој перади и крзнаша	0,5ha
– за ратарску производњу на поседу	1ha
– за узгој воћа и поврћа на поседу	1ha
– за виноградарство на поседу	0,5ha
– за узгој цвећа на поседу	0,25ha

Максималан степен заузетости земљишта под објектима је 50%, а макс. спратност П+Пк.

Позиционирање објеката и мере заштите од утицаја пољопривреде

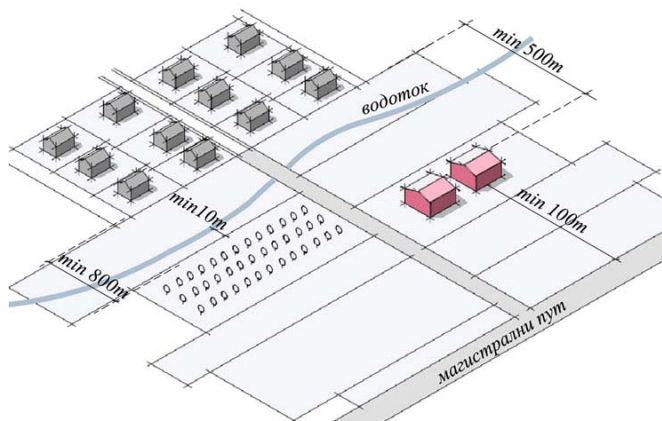
За позиционирање производних објеката који су у функцији пољопривреде примењују се следећа минимална заштитна одстојања:

- од саобраћајнице (државног пута 1. и 2. реда и општинског пута) - 100m; и
- од грађевинског подручја насеља - 500m*.

*(не односи се на стакленике, пластенике и силосе)

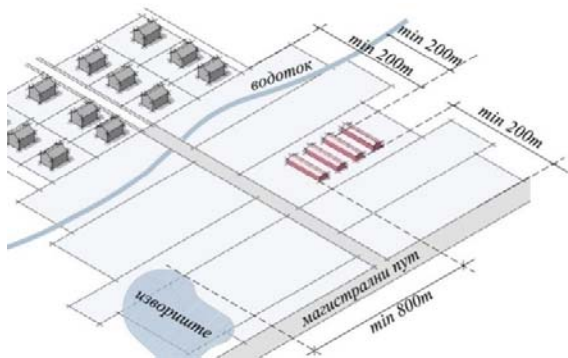
Одстојање између стамбених објеката и ораница (воћњака) који се интензивно третирају вештачким ђубривом и пестицидима је минимум 800m.

У заштитном појасу између границе пољопривредне парцеле и водотока од 10m није дозвољено коришћење пестицида и вештачких ђубрива.

ПОЉОПРИВРЕДНИ ОБЈЕКТИ У
ФУНКЦИЈИ РАТАРСТВА

Позиција објеката за узгој стоке (сточне фарме) одређује се у складу са капацитетом објекта и положајем објекта у односу на насеље. Објекти за узгој стоке, перади и крзнаша које имају преко 50 условних грла не могу се градити на заштићеним подручјима природе и на подручју водозащитних зона.

ПОЉОПРИВРЕДНИ ОБЈЕКТИ ЗА
УЗГОЈ СТОКЕ

Минимална заштитна одстојања између границе комплекса сточне фарме и објеката у суседству су:

- од стамбених зграда, државних путева 1. и 2. реда, као и речних токова - 200m; и
- од изворишта водоснабдевања - 800m.

Наведена растојања могу бити и већа ако то покаже процена утицаја на животну средину за фарме са преко 500 условних грла, као и објекти од општег интереса утврђени на основу закона.

Минимални капацитет основне производње уз који може да се одобри изградња објекта примарне дораде или прераде (кланица, хладњача, и сл.) износи 100 условних грла.

Правила за изградњу објеката за прераду и финалну обраду производа пољопривреде

У ове објекте се сврставају објекти у којима се прерађују примарни производи биљног и животињског порекла (прерађивачи воћа, поврћа, лековитог биља, млека, мяса и сл.). Поред наведених, у ове објекте могу се сврстати и објекти за занатске производе (производи од вуне, трске и сл.). Правила за изградњу ових објеката су:

- граде се на земљиштима лошије бонитетне класе (од III);
- поред производних капацитета, унутар комплекса могуће је планирати и градити објекте пословних, услужних и снабдевачких функција;
- обавезан прилазни пут са тврдом подлогом;
- обавезна снабдевеност инсталацијама неопходним за производни процес; препоручује се коришћење алтернативних извора енергије;
- загађене отпадне воде је обавезно пречистити пре испуштања у реципијент;
- неоргански отпад одвозити на одговарајуће депоније, а органски на даљу прераду;

Правила за изградњу стаја за гајење стоке – фарме

- стаје за гајење стоке лоцирати на мање квалитетним типовима земљишта (V - VIII бонитета класе);
- обавезна је израда Процене утицаја на животну средину;
- објекти се не смеју лоцирати на правцу ветрова који дувају ка насељеном месту;
- земљиште не сме бити подводно и мора имати добре отоке атмосферских вода;
- круг фарме мора бити довољно простран да обезбеди функционалну повезаност објекта и мора бити озелењен;
- фарма мора бити ограда. Висина ограде је мин. 2,0 м и мора онемогућити пролаз животиња;
- у оквиру фарме обезбедити два одвојена блока: технички (објекти за запослене - пословни објекти, објекат за боравак, као и потребни пратећи објекти – котларнице, машинске радионице, складишта) и изоловани - производни део;
- уколико се граде фарме за узгој различитих врста животиња, производне целине за сваку врсту животиња морају бити међусобно удаљене 250-500 м, зависно од капацитета фарме, са посебним улазом и ветеринарско-санитарним чвором;
- повезивање фарме са мрежом јавних путева треба да је прилазним путем са тврдом подлогом или истим коловозним застором као и јавни пут (у дужини од 50м) на који се прикључује, ширине мин. 5,0 м;
- обавезно је снабдевање фарме довољним количином воде која мора бити бактериолошки и хемијски исправна. Унутар комплекса обезбедити водоводну мрежу;
- објекти на фарми морају имати канализациону мрежу за прихватање и одвођење отпадних вода. Отпадне воде и осека се обавезно морају пречистити пре испуштања у реципијент;
- обавезно је снабдевање свих објеката на фарми електричном енергијом и другим инсталацијама и енергентима неопходним за несметано коришћење објеката;
- могуће је градити и мини фарме (до 50 условних грла стоке) односно мање производне погоне за прераду пољопривредних производа (мини кланице капацитета до 50 условних грла стоке, мини млекарне, млинови, сушаре) уз примену свих хигијенско-техничких и еколошких услова.

Правила за изградњу рибњака

- подизање рибњака на обрадивом пољопривредном земљишту дозвољено је уз сагласност Министарства за пољопривреду, трговине, шумарства и водопривреде;
- границе рибњака морају бити означене видљивим ознакама;
- уколико је могуће, рибњак треба да је ограђен;
- дозвољена је изградња објекта на површини од 20% од укупне површине рибњака;
- рибњак мора да располаже уређајима за упуштање и испуштање воде, уређајима за регулисање нивоа воде, као и уређајима који спречавају пролаз риба, рибље млађи и икре у или из рибњака;
- рибњак мора бити заштићен од поплава; и
- уклањање смећа и штетних отпадака врши се у оквиру изграђеног техничког уређаја који онемогућава загађење рибњака и његове околине;

Правила за изградњу воћарско - виноградарских кућица

- површина нових парцела на којима се гради виноградарска кућица износи мин. 5000м²;
- облик парцеле је, по могућству, правилан - правоугаони;
- најмање 70 % површине парцеле мора се користити као воћњак или виноград;
- максимална спратност објекта је По + П + Пк, односно 70,0 м² (затворени део објекта);
- дозвољена је изградња надстрешнице, трема, перголе испред и у склопу објекта, с тим да тада укупна површина објекта износи макс. 120 м²;
- на парцели није дозвољена изградња других објеката; и
- објекат градити од природних материјала.

Објекти на којима се одржавају сточне пијаци, сајмови и изложбе морају да испуњавају следеће услове:

- да се налазе изван насеља;
- да се не граде на земљишту које је подводно и угрожено од поплава;
- да нису удаљени од главног пута;
- да нису за последњих 20 година служили за сточна гробља и јавно ђубриште;
- изложбене просторије могу изузетно да се налазе и у самом насељу;
- да има само један улаз довољно простран и са изграђеним вратима; и
- да има посебно издвојен простор за животиње за које се приликом контроле утврдило да су заражене или су сумњиве на заразу.

Величина простора зависи од обима и врсте промета животиња водећи рачуна да просечна одређена површина се мора повећати за 15% површине на име путева и изградњу манипулативних и санитарних обеката:

- по грлу крупних животиња - 2м²;
- по телету - 1,2м²;
- по овци, односно свињи преко 50kg - 1м²; и
- по јагњету и прасету - 0,5м².

ШУМСКО ЗЕМЉИШТЕ

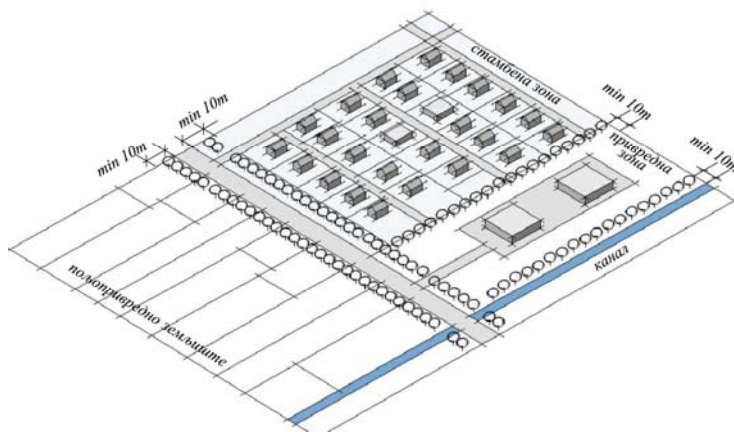
Шуме и шумска подручја

На подручју шумског земљишта није дозвољена промена састава шумских састојина и њихова експлоатација, супротно општим и посебним шумским основама.

За формирање ветрозаштитних појасева у коридорима саобраћајница и пољозаштитних појасева на пољопривредном земљишту, препоручује се минимална ширина од 10m на угроженим локалитетима. За формирање заштитних шумских појасева на контакту:

- изграђених стамбених зона и планираних привредних зона;
- зона планираних за стамбену изградњу и планираних привредних зона; и
- канала и планираних привредних зона

одређује се минимална ширина од 10m и то увек у оквиру привредних зона.

Објекти који могу да се граде су:

- објекти за туристичко-рекреативне сврхе;
- пратећи објекти (шанк-барови, настрешнице, одморишта, просторије за опрему и сл.); и
- партерно уређење (одморишта, стазе и сл.).

Објекти не смеју да се граде од бетона, већ је обавезна употреба природних материјала (дрво, камен, шиндра) и традиционалних форми.

Пратећи објекти (шанк-барови, одморишта, просторије за опрему и сл.) могу бити површине до 40m², максималне спратности П+Пк.

Највеће дозвољене висине настрешница су 7m.

Лов и ловна подручја

Правила коришћења, уређења и заштите ловишта подразумевају:

- санитарни лов у циљу очувања оптималне бројности животиња и спречавања заразних болести;
- забрану свих делатности које мењају услове станишта;
- заштиту ретких и проређених врста дивљачи;
- гајење главних гајених врста дивљачи (јелен обичан, срна, дивља свиња и фазан) и споредних врста дивљачи на "природан" начин за отворена ловишта, до постизања економског капацитета;
- заштиту дивљачи од болести, предатора, криволова и елементраних непогода (поплава); и
- уређивање ловишта изградњом ловно-техничких објеката, ловних објеката, одржавање просека, ловних путева и комуникација у ловишту.

У ловиштима предвидети и:

- изградњу ловно-техничких објеката у зависности од бројног стања дивљачи, а градити их од природних материјала и уклопити у природни амбијент ловишта;
- оградивање делова ловишта ради интензивног гајења и заштите и лова дивљачи;
- изградњу ловно - производних објеката; и
- подизање ремиза на оним местима у ловишту где нема природних површина које могу да пруже заштиту дивљачи.

Услови за уређење, опремање и изградњу у оквиру комерцијалног ловишта

Комерцијално ловиште уређивати, опремати и изграђивати уважавањем следећих критеријума :

- обавезно је простор комерцијалног ловишта оградити
- неопходна је строга изолација простора у односу на остале посетиоце;
- забрањена је измена аутохтоне вегетације и карактеристичног еко система;
- обавезна је контролисана изградња објеката, тако да не поремете природну средину и начин обликовања и да њихова величина и остала својства буду у функцији намене простора; и
- дозвољена је изградња ловачког дома;

Риболов и риболовно подручје

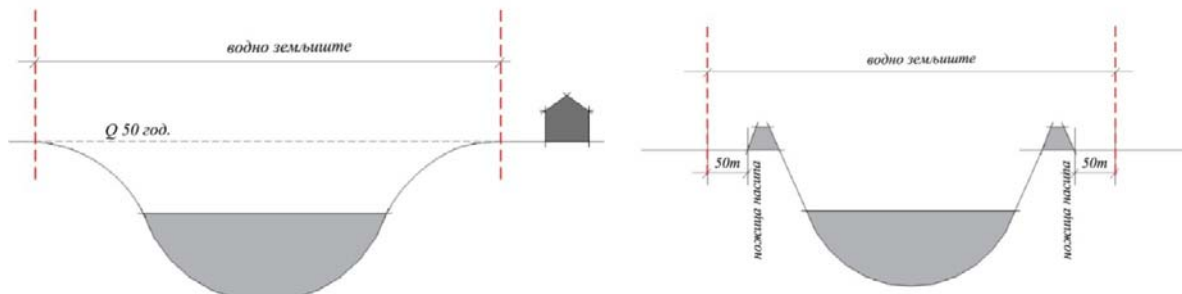
Уређивање подручја риболова подразумева:

- организовање чуварске службе;
- уређење риболовних места; и
- уређење приступа реци.

ВОДНО ЗЕМЉИШТЕ

Водно земљиште јесте земљиште на коме стално или повремено има воде, због чега се формирају посебни хидролошки, геоморфолошки и биолошки односи који се одражавају на акватични и приобални екосистем. Обала јесте појас земљишта (ширине до 10 m) који се налази непосредно уз корито водотока, језера, акумулација и других површинских вода. Подручје заштићено од поплава је појас земљишта ширине 50m рачунајући од унутрашње ножице насипа. Саставни део насипа за одбрану од поплаве чине заштитни

појас са шумом и заштитним зеленилом у инундационом подручју у ширини од 50m поред насипа.

ПРИМЕР 1 – КАДА НЕМА НАСИПА
Q50год – према посебном прорачуну нивоа 50 -
годишње воде

ПРИМЕР 2 – КАДА ИМА НАСИПА

У складу са чланом 77 Закона о водама, земљиште и водене површине у подручју шире и уже зоне заштите изворишта водоснабдевања, заштићени су од намерног или случајног загађивања. Обавезно је уређење и одржавање уже зоне заштите изворишта, које обухвата редовну контролу наменског коришћења земљишта.

На подручју шире зоне заштите водоизворишта успоставља се режим селективног санитарног надзора и заштите од загађивања животне средине те на тим просторима није дозвољена интензивна употреба пестицида, хербицида и вештачких ђубрива на земљишту које се користи у пољопривредне сврхе.

На водном земљишту је:

- забрањена изградња индустријских и других објеката чије отпадне материје могу загадити воду и земљиште или угрозити безбедност водопривредне инфраструктуре;
- дозвољена изградња објеката компатибилних водном земљишту под условом да се у пројектовању и извођењу обезбеди каналисање и пречишћавање отпадних вода у складу са стандардима прописаним законом;
- дозвољена изградња објеката за рекреацију и туризам под условима заштите животне средине у складу са законом; и
- неопходно да сви постојећи објекти обезбеде каналисање и пречишћавање отпадних вода у складу са законом.

Правила за изградњу објеката на обали

Објекти који могу да се граде су:

- објекти за туристичко-рекреативне сврхе;
- пратећи објекти (шанк-барови, просторије за пресвлачење и сл.);
- дрвене сојенице и настрешнице;
- партерно уређење (спортски терени, опрема, мобилијар, плаже и сл.);
- рибњаци;
- мини акумулације; и
- системи за пречишћавање вода.

Пратећи објекти (шанк-барови, одморишта, просторије за опрему и сл.) могу бити површине до 40m², максималне спратности П+Пк. Објекти за туристичко-рекреативне сврхе, комерцијални и угоститељски могу бити максималне површине 400m², максималне спратности П+1+Пк.

Завршне одредбе

Правила изградње служе за:

- регулисање грађења у грађевинском подручју за које није планирана израда урбанистичког плана и на основу којих ће се издавати Локацијске и Грађевинске дозволе;
- регулисање грађења на пољопривредном, шумском, водном, као и земљишту у оквиру заштићених коридора;
- оријентацију код израде урбанистичких планова првенствено за насеља и подручја која су приоритет Просторног плана;
- регулисање грађења у насељима и целинама за која План садржи шематски приказ уређења насеља; и
- регулисање грађења у грађевинском подручју за које је планирана израда урбанистичког плана до доношења истих.

Све намене градског грађевинског земљишта су доминантне намене у зони док се поједине парцеле могу наменити компатибилним наменама.

Компатибилне намене су: становање, делатности, пословање, трговина, угоститељство, занатство и услуге, комунални и саобраћајни објекти у функцији становања, пословања или снабдевања горивом, здравство, дејча заштита, образовање, култура и верски објекти.

За објекте изграђене, односно реконструисане или дограђене без грађевинске дозволе не може се накнадно издати грађевинска дозвола ако је објект изграђен, односно реконструисан:

- на земљишту неповољном за грађење;
- од материјала који не обезбеђују трајност и сигурност објекта;
- на површинама јавне намене;
- у зони заштите природног или културног добра;
- са наменом која је у супротности са претежном наменом у тој зони;
- на удаљености од суседног објекта која је мања од удаљености прописане овим Планом;
- тако да је висина објекта већа од висине прописане овим Планом.

Објект може добити Локацијску и Грађевинску дозволу на површинама друге претежне намене, под условима прописаним законом и овим Планом.

Информација о локацији издаје се обавезно за изградњу помоћних објеката, гаража и трафо станица 10/0,4 kV или 20/0,4 kV.

За помоћне објекте може се потврдити пријава градње у складу са наменом постојећих објеката на грађевинској парцели, а за помоћне објекте за пољопривреду на постојећем пољопривредном земљишту.

За помоћне објекте се издаје решење уз обавезно прибављену информацију о локацији, у складу са наменом постојећих објеката на грађевинској парцели, а за помоћне објекте за пољопривреду на постојећем пољопривредном земљишту.

Сви донешени урбанистички планови важе до израде и доношења њихових измена и допуна.

После ступања на снагу Просторног плана, престају да важе све до тада донешене Одлуке о формирању грађевинских подручја насеља.

2. СМЕРНИЦЕ ЗА ИЗРАДУ ПЛАНСКЕ ДОКУМЕНТАЦИЈЕ ЗА ПОДРУЧЈЕ ПЛАНА

Спровођење Просторног плана се врши:

- планом генералне регулације за општински центар;
- урбанистичким плановима за:
 - ужа грађевинска подручја насеља Велики Трновац, Биљача и Бујановачку Бању;
 - привредне зоне веће од 2ha;
 - привредне зоне које немају директан приступ на саобраћајницу;
 - зоне туризма и спортско-рекреативне зоне веће од 1 ha;
 - мХЕ снаге > 10 MW и остале објекте који користе обновљиве изворе енергије; и
 - саобраћајне, инфраструктурне и комуналне објекте за које је неопходно одредити површине јавне намене
 - привредне и радне зоне предвиђене дуж државних путева I и II реда.

Границе урбанистичких планова дефинишу се Одлуком о изради урбанистичког плана, коју израђује надлежни општински орган, по претходно прибављеном Мишљењу Комисије за планове.

У највећем делу територије Општине План ће се спроводити директно, издавањем Информације о локацији, Локацијске и Грађевинске дозволе, према Правилима уређења и грађења из овог Плана.

План садржи графичке прилоге шематских уређења оних насеља за која није предвиђена израда урбанистичког плана. Шематски прикази садрже планирано проширење грађевинског подручја и правце и коридоре за саобраћајну и другу инфраструктуру на размери Р 1:25.000, и обухватају следећа насеља: Божињевац, Брезница, Добросин, Карадник, Левосоје, Летовица, Лопардинце, Лучане, Осларе и Раковац.

3. ПРИОРИТЕТНА ПЛАНСКА РЕШЕЊА И МЕРЕ ЗА РАВНОМЕРНИ ТЕРИТОРИЈАЛНИ РАЗВОЈ

1. Изградња водоводне мреже у насељима: Брезница, Летовица, Самољица, Боровац, Муховац, Брњаре, Русце, Јабланица, Воганце, Добросин и Сејаце;
2. Уградња хидропрес система у насељима Карадник, Божињевац и Жужељица.
3. Изградња ППОВ у Бујановцу са изградњом сабирног колектора;

4. Изградња система за евакуацију отпадних вода са постројењима за пречишћавање у насељима: Лучане, Биљача, Турија, Кончуљ, Лопардинце, Левосоје, Клиновац, Добросин, Брезница, Самољица, Божињевац, Несалце, Жужељица, Српска Кућа, Кршевица; Завршетак делимично изграђеног канализационог система у Великом Трновцу.
5. Регулација и уређење корита Трновачке реке;
6. Санација бране, чишћење и уређење језера "Кисела вода" са порибљавањем;
7. Регулација Жужељичке реке у селу Жужељица;
8. Регулација потока Калкаванице и Јошански до у селу Раковац и Бујановачкој Бањи;
9. Санација и ремедијација депоније у Бујановцу;
10. Изградња трансфер станице у Бујановцу;
11. Изградња регионалног пута Р-125Б, деоница Велики Трновац-Муховац;
12. Реконструкција Дома културе у Лопардинцу и Божињевцу;
13. Изградња Дома културе у Кончуљу и Биљачи;
14. Изградња објекта за потребе МЗ, амбуланте и вртића у Несалцу;
15. Изградња основне школе у Великом Трновцу;
16. Доградња Дома здравља у Бујановцу и здравствене станице у Великом Трновцу;
17. Уређење обала Бујановачког језера и опремање истих туристичким садржајима;
18. Уређење простора око археолошког налазишта „Кале-Кршевица“ са изградњом музеја;
19. Израда туристичке сигнализације на подручју Општине;
20. Инфраструктурно опремање производно-пословне и индустријске зоне у Бујановцу;
21. Формирање Агробизнис центра;
22. Адаптација и опремање дневног боравка за децу са сметњама у развоју;
23. Изградња дома за старе и дневног боравка за старе, прихватилиште за жртве насиља, деце са улице и других лица по потреби;
24. Изградња ТС и НН мреже и одржавање постојећих објеката према плану Електродистрибуције Врање; и
25. Доградња и адаптација научно-истраживачког центра у Јабланици поред реке Пчиње.

Мере за равномерни територијални развој

Основно планско опредељење је постизање већег степена функционалне интегрисаности подручја Просторног плана. Битним се сматра обезбеђење услова за знатно већу саобраћајну, инфраструктурну и економску интеграцију у односу на окружење, у првом реду са суседним функционалним подручјима, чему посебно погодују саобраћајно-географски положај и планирани развој привредно-радних зона и инфраструктурних система.

Упоришта равномернијег развоја су: (а) подизање нивоа квалитета живота кроз модернизацију и изградњу комуналне и саобраћајне инфраструктуре, као и објеката јавних служби; (б) подстицајне мере од стране државних и других фондова за развој локалних заједница; и (в) технолошко унапређење постојећих и изградња нових привредних објеката у оквиру планираних радних зона, туристичких комплекса и мреже објеката компатибилних пољопривредном, водном и шумском земљишту.

Активности развоја сеоских насеља се усмеравају ка постепеној и одрживој економској, социјалној и физичкој обнови постојећих објеката, као и енергетски ефикасној изградњи нових. Основне мере које ће се спроводити су:

- подједнако третирање сеоских насеља када је у питању квалитет живота становништва - све услужне садржаје „приближити“ сеоском становништву побољшањем локалних саобраћајних веза и инфраструктурним опремањем;
- унапређивање квалитета живљења на селу - комбиновани развој пољопривреде и других привредних, услужних и посредничких делатности (мали и средњи производни погони, етно и спортски туризам, домаћа радиност, занатство, трговина, сервисне услуге);
- повољнији услови садржани у одговарајућој пореској и стимулативној политици;
- развој неаграрних и других активности везаних за ангажовање сеоског становништва (укључивање становништва у развој услужних делатности, едукација пољопривредног становништва, обнављање етно-заната, стимулисање приватне иницијативе у сектору јавних служби, подстицање посебних програма у култури, спорту и рекреацији, у циљу даљег развоја духовне и материјалне вредности села);
- чување природних вредности уз сталну бригу о заштити животне средине, као и неговање вредности културе и обичаја;
- организовање културних манифестација;
- обнова и промоција традиционалног градитељства; и
- просторно-системска интеграција у заједнице насеља.

4. УЧЕСНИЦИ У ИМПЛЕМЕНТАЦИЈИ ПРОСТОРНОГ ПЛАНА

1. Локална самоуправа;
2. Јавна комунална предузећа;
3. Ресорна Министарства;
4. Републичка Јавна предузећа, нарочито:
 - „Србијаводе“;
 - „Путеви Србије“;
 - „Србија шуме“;
 - „Електромрежа Србије“;
 - „Србијагас“;
 - „ПТТ саобраћаја Србија“;
 - „Телеком Србија“;
 - Завод за заштиту споменика културе Ниш;
 - Завод за заштиту природе Србије;
5. Оператори мобилне телефоније и кабловских система;
6. Месне заједнице;
7. Локално становништво;
8. Породична пољопривредна газдинства;
9. Правна лица и пословни субјекти;
10. Привредна комора Србије;
11. Регионална привредна комора Лесковац;
12. Центар за развој Јабланичког и Пчињског округа;
13. Агенција за страна улагања и промоцију извоза (SIEPA);
14. Агенција за развој малих и средњих предузећа; и
15. Невладине организације.

5. МЕРЕ И ИНСТРУМЕНТИ ЗА ИМПЛЕМЕНТАЦИЈУ ПРОСТОРНОГ ПЛАНА

Нормативно-правне мере:

- одлуке у надлежности локалне самоуправе;
- дефинисање јавног интереса и питања експропријације; и
- примена важећих прописа и стандарда, као и препорука и правилника.

Планско-програмске мере:

- секторски годишњи програми Јавних и осталих предузећа;
- израда потребне планске и пројектне документације;
- реализација завршених пројеката; и
- иницијативе Месних заједница.

Финансијско-економске мере:

- стимулационе мере, пре свега фискална и кредитна политика;
- субвенције;
- партиципација Општина из окружења приликом реализације регионалних пројеката;
- међудржавна сарадња;
- успостављање система реалних економских цена;
- партиципација буџетских фондова Републике Србије;
- штедња;
- коришћење средстава из структурних фондова ЕУ за реструктурирање привреде и изградњу капиталних објеката; и
- примена принципа "загађивач плаћа" по коме су сви садашњи и будући загађивачи дужни да надокнаде штету насталу загађивањем.

Организационе:

- перманентна едукација становништва и стална обука предузетника у погледу могућности развоја пословања;
- унапређење организације надлежних општинских служби;
- промоција конкуретних предности развоја МСП и каталог локација;
- едукација предузетника, стручно оспособљавање и реализација програма самозапошљавања;
- развој туристичко-информативног центра као вид подршке развоју туризма;
- информисање јавности о квалитету вода, земљишта, ваздуха, буци и њеном евентуалном штетном дејству у животној средини; и
- медијска промоција и маркетиншке активности.